

Maksim Gorkij:

Utidige tanker (Несвоевременные мысли)

Oversat af Thomas Petersen

Oversat fra :

”Nesvojevremennyje mysli. Zametki o revoljucii i kulture”

Skt. Petersborg 2008

Forfatterens indledende betragtninger

Det russiske folk er blevet formælet med Friheden.

Vi skal tro på, at der ud af denne alliance vil fødes nye stærke mennesker i vort land, der i øjeblikket både fysisk og sjæleligt er udmattet. Vi skal med overbevisning tro på, at der i det russiske menneske vil vokse kræfter frem, der er lutret i klare flammer, og som er kloge og viljestærke. Det vil sige kræfter, der under et århundredgammelt åg og en politi-struktur har været udslukte og undertrykte. Men vi må ikke glemme, at vi alle er mennesker af i går, og at den store gerning med at genføde landet ligger i hænderne på folk, der er opfostret i en ånd af fortidens tunge ånd af mistillid til hinanden, af mangel på respekt overfor vor nærmeste og af en hæslig egoisme. Vi er vokset op i en ”kælder-atmosfære” – det, som vi kaldte den legale virkelighed, var i sit væsen enten et bluffnummer eller blot grupper og personers smålige politiseren – menneskers indbyrdes stridigheder, en følelse af eget værd, der mundede ud i narcissisme. Mens vi levede i det gamle regimes hæslighed, der forgiftede sjælen, mens vi levede i et anarki, skabt af regimet, mens vi så, hvor uendelig vide rammerne for eventyrernes magt var, så blev vi forgiftet – naturligt og uundgåeligt – af alle mulige ødelæggende egenskaber, af vaner og metoder hos mennesker, der foragter og forhåner os.

Vi havde ingen mulighed for inden i os selv at udvikle en følelse af personligt ansvar for landets udvikling og for dets skammelige liv. Vi er forgiftet af ligstanken fra et døende monarki. De i aviserne publicerede lister over ”hemmelige medarbejdere i sikkerhedstjenesten” – de er et vanærende anklageskrift mod os. Det er et af tegnene på landets sociale nedtur og råd – et frygteligt tegn.

Der findes stadig meget snavs, rust og alskens gift – alt det forsvinder kun langsomt. Den gamle orden er fysisk nedbrudt, men åndeligt vil den vedblive med at leve, både omkring og i os. Slangen hydra med hoveder af uvidenhed, barbari, stupiditet, nederdrægtighed og grovhed er ikke slået. Den er skræmt, den har gemt sig, men den har ikke mistet evnen til at fortære levende sjæle. Vi skal ikke glemme, at vi lever i et vildnis, bestående af mange millioner småborgere eller filistre, der i politisk henseende er analfabeter, og som socialt er uden uddannelse og dannelse.

Folk, der ikke ved, hvad de ønsker – det er farlige mennesker, både politisk og socialt.

Massen af småborgere er stadig langt fra at dele sig op efter klassekriterier – det vil sige efter klare og bevidste interesser. Den er stadig langt fra at være organiseret og dermed i stand til en bevidst og kreativ social kamp. Og så længe disse folkemasser ikke er organiseret, fortsætter de med at blive næret af den grumsede og usunde saft fra fortidens monstre, affødt af den politistruktur, som småborgeren er så vant til.

Man kunne pege på endnu flere trusler mod den nye samfundsstruktur – men det er endnu for tidligt at snakke om det, ja måske også for tidligt at snakke om det ucensureret. Vi gennemlever en i allerhøjeste grad vanskelig situation, der kræver opbydelse af alle vore kræfter, og som kræver hårdt arbejde og den største forsigtighed i beslutningsprocessen. Vi skal ikke glemme de skæbnesvangre fejl, der blev begået under 1905-06 revolutionen – og den bestialske afstraffelse, der fulgte efter disse fejl, og som i et helt årti gjorde os magtesløse og uden ledelse.

I løbet af det årti blev vi demoraliseret både politisk og socialt. Alt mens krigen, der udryddede hundredtusinder af unge mennesker, yderligere tærede på vore kræfter og grundlæggende udpinte landets økonomiske liv. Den generation, der som den første kommer til at tage imod den nye livsform, har fået friheden billigt. Den generation kender kun dårligt de frygtelige anstrengelser, som mennesker i et helt århundrede måtte døje med for gradvist at nedbryde den russiske monarkismes dystre fæstning.

Småborgeren kendte ikke det underjordiske muldvarpearbejde, som gennemførtes for ham – dette tvangsarbejde og dette hundeliv var ukendt for den enkelte indbygger i Ruslands hundreder af små provinsbyer. Vi er i færd med, og vi er forpligtet til at bygge en ny tilværelse på de principper, som vi længe har drømt om. Vi kan fatte disse principper med vor forstand, de er os bekendte i teorien, men – de findes ikke i vort sjælelige system, og det bliver frygtelig svært at føre dem ud i det praktiske liv – ud i den gammeldags russiske hverdag. Netop der er det vanskeligt, vi er som allerede sagt et totalt socialt udannet folk. Og ligeså er vort bourgeoisie kun ringe dannet i denne henseende - det selv samme bourgeoisie, der netop er kommet til magten.

Og man skal huske, at bourgeoisiet ikke overtager en stat, men derimod en stat i ruiner. Det overtager disse kaotiske ruiner under omstændigheder, der er langt vanskeligere, end de var i 1905-06. Forstår bourgeoisiet mon, at dets arbejde kun kan lykkes under betingelse af, at det indgår en stabil alliance med demokratiet og sådan, at de positioner, der bliver overtaget fra det gamle regime, ikke varigt bliver styrket uanset forholdene?

Det er utvivlsomt, at bourgeoisiet skal korrigere, men der er ingen grund til at skynde sig – for ikke at gentage de dystre fejl fra 1906. På den anden side bør det revolutionære demokrati fornemme og påtage sig sin del af de almenstatslige opgaver – samt forstå nødvendigheden af sagligt at tage del i organiseringen af landets økonomiske potentiale, i udviklingen af Ruslands energi samt at forsvare sin frihed mod anslag udefra og indefra.

Vi har kun vundet en sejr – den politiske magt er erobret. Foran står at vinde mange andre sejre – betydeligt mere vanskelige, og først og fremmest er vi forpligtede til at overvinde vore egne illusioner.

Vi har væltet det gamle styre. Men det er ikke lykkedes, fordi vi var stærke, men fordi det styre, der ønskede at få os til at rådne op, selv var gennemråddent og faldt fra hinanden ved det første det bedste skub. Et er, at vi længe ikke kunne tage os sammen til dette skub – selv om vi kunne se, hvordan landet faldt fra hinanden, og selv om vi følte os voldtagne. Alene denne langsommelighed vidner om vor svaghed. Opgaven i dag er, så vidt det er muligt, at befæste de positioner, vi har erobret – hvilket kun er muligt gennem en klog alliance mellem alle de kræfter, der er duelige til en politisk, økonomisk og åndelig genrejsning af Rusland.

En modig erkendelse af egne mangler er den bedste stimulans for den sunde vilje og for den sandeste tilgang til en rigtig selvopfattelse. Krigsårene har frygtelig anskueligt vist os, hvor skrøbeligt og svagt vi står kulturelt og organisatorisk. Vor organisering af landets kreative kræfter er lige så nødvendig som brød og luft. Vi er blevet udsultet med hensyn til frihed – og når vi tager vor tilbøjelig til anarki i betragtning, kan vi meget let komme til at ødelægge friheden. Det er helt oplagt en risiko.

Mange farer truer os. At fjerne og overvinde dem er kun muligt under betingelse af et roligt og harmonisk arbejde med at styrke den nye livsform. Mennesket er den mest værdifulde kreative kraft. Jo mere udviklet det er åndeligt, jo bedre det er udstyret med tekniske kundskaber – des mere solidt og værdifuldt er dets arbejde, og des mere er mennesket kulturelt og historisk bevidst. Det har vi endnu ikke nået – vort bourgeoisie ofrer ikke nok opmærksomhed på arbejdsproduktivitets udvikling – mennesket er for bourgeoisiet endnu som en hest, det vil sige en kilde til de grove fysiske kræfter.

Alle menneskers interesser har en fælles grobund, hvor de solidariseres på trods af de konstante klasse modsætninger og –gnidninger: Denne grobund består i udvikling og akkumulering af kundskaber. Viden er et nødvendigt våben i den klassekamp, der er grundlaget for den nuværende verdensorden. Viden er ikke til at komme udenom på trods af det tragiske momentum i nutidens historie – viden er en uafvendelig kraft i den kulturpolitiske udvikling. Viden er til syvende og sidst

den kraft, som skal føre mennesker til sejr over naturens spontane energi og til at underordne denne energi menneskets og menneskehedens fælleskulturelle interesser.

Viden skal demokratiseres – den skal gøres tilgængelig for hele folket. Den og kun den er kilde til frugtbar arbejde og til kulturens grundlag. Kun viden udstyrer os med selvbevidsthed, kun den kan hjælpe os med rigtigt at vurdere vor egen formåen, det givne tidspunkts opgaver - kun viden kan afstikke den brede vej mod nye sejre.

Mest produktivt er det stille og rolige arbejde. Min tro på menneskets fornuft var og er den kraft, som hele livet har holdt og holder mig fast til jorden. Indtil denne dag har den russiske revolution i mine øjne været målet for fornuftens stærke og glædelige udslag. Et særlig stærkt udslag af den stille forstandighed var den 23. marts, dagen for begravelserne på Marsmarken.

I denne parade-forsamling følte hundredtusinder for første gang og næsten håndgribeligt – ja, det russiske folk gennemførte en revolution, det er genopstået fra de døde og vender sig nu mod den globale og store sag. At opbygge nye og stadig friere livsformer! Hvilken kæmpe stor lykke at opleve en sådan dag! Af hele mit hjerte vil jeg ønske for det russiske folk herfra at gå stiltødt og mægtigt – stadig længere og højere, indtil den store festdag for den globale frihed, for den almenmenneskelige lighed, for broderskabet!

Hvis man i et glimt kunne overskue det monarkistiske regimes tilsyneladende mangeartede virksomhed på det ”indenrigspolitiske område”, så ville essensen af denne virksomhed være et bureaukratis massive forsøg på at bremse den kvantitative og kvalitative udvikling af samfundets intellektuelle potentiale. Det gamle regime var uden talent, men selvopholdelsesdriften fortalte, at regimets farligste fjende var den menneskelige hjerne. Derfor forsøgte styret med alle tilgængelige midler at vanskeliggøre eller skade væksten i landets intellektuelle potentiale.

I denne forbryderiske aktivitet fik styret med held hjælp fra en kirke, der var slavebundet af embedsværket - ikke mindre hjælp fik det fra et totalt passivt samfund, der psykisk var vakkelt, og som i de sidste år totalt passivt lod sig voldtage. Resultatet af denne langvarige undertrykkelse af intellektet afslørede med en frygtelig anskuelighed i krigen – Rusland viste sig, konfronteret med en kulturelt veludstyret og velorganiseret fjende, magtesløst og forsvarsløst. Mennesker, der hovmodigt og modbydeligt havde råbt op om, at Rus rejste sig ”for med ånd af ægte kultur at befri Europa for en falsk civilisations lænker” – disse efter al sandsynlighed oprigtige og dertil ulykkelige mennesker fik hurtigt og konfust lukket den alt for veltalende mund. ”Denne ånd af ægte kultur” viste sig at stinke af alskens uvidenhed, af afskyelig egoisme, af rådden dovenskab og ubekymrethed.

I et land, der er så overdådigt begavet med naturrigdomme og talent, blev som konsekvens af sin åndelige fattigdom afsløret som et totalt anarki på alle kulturens områder. Industri og teknik var i en ynkelig forfatning og uden nær kontakt med videnskaben. Videnskaben var gemt væk, mørkelagt og underlagt et fjendtligheds tilsyn fra en bureaukrat. Kunsten, indskrænket og vansiret af censuren, var løsrevet fra offentligheden. Den var i sin søgen efter nye former overbebyrdet, samtidig med at den havde mistet sit indhold af liv, oprør og forædling. Overalt, indeni og udenpå mennesket, herskede tomhed, skrøbelighed, kaos og spor af et langvarigt Mamajev-slag.

Den arv, som monarkiet efterlod revolutionen, er forfærdelig. Og hvor gerne man end ville sige et trøstens ord – så tillader sandheden om en barsk virkelighed ikke nogen trøst. Det er nødvendigt i al oprigtighed at sige: Det monarkiske styre fik i sine bestræbelser for åndeligt at halshugge Rus næsten totalt held med sig - sådan! Men måske betyder det, at revolutionen blot har jaget hudsygdommen ind i organismen. Man skal ikke drage den slutning, at revolutionen åndeligt har helbredt eller beriget Rusland.

Et gammelt, men ikke dårligt mundheld lyder: ”Sygdomme kommer let, men forsvinder kun langsomt” – landets intellektuelle fornyelse er en yderst vanskelig proces. Desto mere nødvendig er den for os. Og revolutionen skal nu i skikkelse af sine ledende kræfter uopholdeligt påtage sig forpligtelsen med at skabe betingelser, institutioner og organisationer, der stædigt og målrettet påtager sig den opgave at udvikle landets intellektuelle potentiale. Det intellektuelle potentiale er kvalitativt den fremmeste produktivkraft, og omsorgen for dens hurtige vækst bør være alle klassers brændende ønske.

Vi bør i ro og mag påtage os arbejdet med alsidigt at udvikle kulturen – revolutionen har fjernet forhindringerne på vejen mod en fri kreativitet. Nu er det op til os at vise verden og os selv vor klogskab, vore talenter, vort geni. Vor frelse ligger i arbejdet – lad os da finde sødmen i arbejdet. ”Verden blev skabt, ikke af ord, men gennem handling” – det er godt sagt, og det er en ubestridelig sandhed.

1.

Vor unge friheds lyse vinger er oversprøjtet med uskyldigt blod. Jeg ved ikke, hvem der den tredje [april 1917, TP] skød ind i menneskemængden på Nevskij – men hvem disse mennesker end var, så er de onde og dumme, og der er tale om folk, der er forgiftet af det rådne gamle regime. Det er forbryderisk og lavt at slå hinanden ihjel nu, hvor vi alle har en pragtfuld ret til at diskutere samt retten til at være uenige. De, der tænker anderledes, er ude af stand til at føle og erkende hinanden som frie mennesker. Drab og vold er despotiets argumenter – de er nedrige og tilmed kraftesløse. Thi at voldtage en andens frihed eller at slå et menneske ihjel kan aldrig bruges til at kvæle en ide, bevise en tankes urigtighed eller en menings fejlagtighed. Frihedens store lykke skal ikke formørkes af anslag mod individet – i så fald dræber vi friheden med vore egne hænder.

Vi må forstå – og det er på høje tid at fatte, at frihedens og retfærdighedens værste fjende findes i os selv. Det er vor stupiditet, vor grusomhed og hele det kaos af mørke og anarkistiske stemninger, som et skamløst monarkis undertrykkelse og kyniske grusomhed har fostret i vore sjæle. Er vi i stand til at fatte det? Hvis ikke - hvis vi ikke kan give afkald på den grove vold mod mennesket, så får vi ikke frihed. Så er det blot et ord, som vi ikke har kræfter til at mætte med det rette indhold. Jeg siger – vore grundlæggende fjender er dumheden og grusomheden. Er vi i stand til og ønsker vi at bekæmpe dem?

Det er ikke blot et retorisk spørgsmål, det er et spørgsmål om dybden og om oprigtigheden i vor forståelse af det politiske livs nye vilkår. Det er også et spørgsmål om på ny at vurdere menneskets betydning og rolle i verden. Det er på høje tid i os selv at fostre en følelse af væmmelse ved drab, en følelse af afsky mod det. Nej, jeg glemmer ikke, at det måske ikke er sidste gang, vi bliver nødt til med våben at forsvare friheden og vor ret!

Men den 21. april [1917, TP] var revolverne i de grusomt udstrakte hænder latterlige - og der var i denne handling noget barnligt, der desværre blev afgjort med en forbrydelse. Ja, en forbrydelse mod det frie menneske. Er det virkelig sådan, at mindet om vor skændige fortid og mindet om, hvordan hundreder og tusinder af os blev skudt ned i gaderne, har givet os det samme afslappede forhold, som bødler har til et menneskes voldelige død?

Jeg kan ikke komme på tilstrækkelig skarpe og misbilligende ord til de mennesker, der forsøger at bevise noget med kugler, med bajonetter eller med knytæveslag i ansigtet. Var det ikke sådanne argumenter, vi protesterede imod, var det ikke med sådanne begrænsninger af vor frihed, at vi blev holdt i et skammeligt slaveri? Og nu, befriet fra det ydre slaveri, fortsætter vi med indvendigt at leve med slavefornemmelser.

For at sige det endnu en gang – fortiden er vor mest skånselsløse fjende. Borgere! Kan vi virkelig ikke i os selv finde kræfter til at befri os fra dens pest, kaste dens snavs af og glemme dens blodige skændigheder? En større modenhed, lidt mere omtanke og forsigtighed i forhold til os selv – det har vi brug for! Kampen er ikke slut. Vi skal økonomisere med vore kræfter, vi skal samle og ikke sprede dem – og vi skal ikke ligge under for en øjebliksstemning.

Novaja Sjisn (herefter NS) 23. april (6. maj) 1917

2.

Vi har fået ytringsfriheden for at have mulighed for at skrive og sige sandheden. Men at sige sandheden – det er den sværeste af alle kunster. For i sin ”rene” form er den ikke forbundet med personers, grupper, klassers eller nationers interesser – sandheden er næsten fuldstændig uegnet til

brug for den almindelige borger og uforståelig for ham. En så forbandet egenskab har den ”rene” sandhed, men samtidig er det den bedste og mest nødvendige sandhed for os.

Lad os stille den opgave at skulle fortælle sandheden om de tyske vilddyr. Jeg håber, at man helt nøjagtigt kan fastslå tyske soldaters dyriske forhold til Ruslands, Frankrigs og Englands soldater og ligeledes til Belgiens, Serbiens, Rumæniens og Polens fredelige befolkning. Jeg har ret til at håbe, at disse kendsgerninger er hævet over enhver tvivl, ligesom også kendsgerningerne om den russiske vildskab i Smorgon, i Galiziens byer osv. er det.

Jeg afviser ikke, at de afskyelige udryddelsesmetoder, som tyskerne anvender, først af dem er blevet brugt til drab. Jeg kan ikke benægte, at tyskernes forhold til deres russiske krigsfanger er afskyelig, men jeg ved også, at det gamle russiske regimes holdning til tyske krigsfanger var lige så afskyelig. Alt det er sandt – en sandhed skabt af krigen. I krig skal man slå så mange mennesker som muligt ihjel – sådan er krigens kyniske logik. Vildskab er uundgåelig i et slagsmål – har I ikke ofte set, hvor grusomt børn slås på gaden? Den ”rene” sandhed fortæller os, at vildskab er noget alment menneskeligt – en egenskab, der endog i fredstid ikke er ukendt - såfremt en sådan fredstid eksisterer på jorden.

Vi husker, hvordan det normalt godmodige russiske menneske bankede søm i skallen på jøder i Kiev, i Kisjinov og i andre byer. Hvordan arbejdere i Ivano-Vosnesensk smed deres kammerater ned i kogende vand og kogte dem levende. Hvor sadistisk fangevogterne pinte arrestanter, og hvordan sortehundrede-bander massakrerede unge revolutionære piger ved at banke stokke op i deres kønsorganer. Lad os for et øjeblik huske alle de blodige skændigheder fra årene 1906-08. Jeg sammenligner ikke den tyske vildskab med den almenmenneskelige og i særdeleshed med den russiske. Jeg bruger blot min ytringsfrihed, mens jeg vurderer dagligdagens Sandhed, den Sandhed, der er skabt af krigen. Den ”rene” Sandhed, der er gyldig til alle tider, og som i sandhed er ”skønnere end solen”, selv om den ofte er sørgelig og krænkende for os.

Når vi vurderer mennesket – det være sig en tysker eller en russer – skal vi ikke glemme den ”rene” Sandhed, fordi den er vor mest dyrebare ejendom, vor bevidstheds mest klare flamme. Denne sandheds kerne vidner de høje de moralske krav, som mennesket stiller til sig selv.

Ved fronten foregår der en forbrødring mellem tyske og russiske soldater – jeg tror ikke, det blot skyldes fysisk udmattelse, men derimod, at der i menneskene er blevet vakt en følelse af afsky – nemlig en afsky for den vanvittige krig. Genskinnet fra den russiske revolution kan faktisk ikke undgå at vække følelser af håb i de tyske soldaters bryst.

Det kan jo være, at forbrødringen med fjenden ikke er så omfattende i kvantitativ henseende, men det forringer ikke moralske og kulturelle betydning. Ja, det er tydeligt, at den forbandede krig, der er drevet frem af de herskende klassers grådighed, kommer til en ende gennem den sunde fornufts indflydelse på soldaterne, dvs. demokratiet.

Hvis det sker, er det noget, som aldrig er hændt før – noget stort, der næsten er et under, og som giver mennesket ret til at være stolt af sig selv. Dets egen vilje har besejret det mest afskyelige og blodige under, krigens under.

General Brusilov, der på nært hold oplever ”den russiske soldats grænseløse fortrøstning” tror ikke på den tyske soldats oprigtighed, når denne rækker hånden frem mod os til forsoning. Generalen siger i sin dagsbefaling: ”Alle forsøg på fra modstanderens side at komme i kontakt med vore tropper skal til enhver tid besvares på samme måde – med bajonetter og kugler”.

Og det er tydeligt, at denne ordre bliver fulgt. I går fortalte en soldat, der kom fra fronten, mig, at når vore soldater og tyskere kom sammen i skyttegravene for at snakke om, hvad der foregår, så begynder det russiske artilleri at skyde på dem – ligesom også det tyske gør det.

Det er hændt, at tyskere, der er kommet frem til vore afspærringer, er blevet modtaget med russisk geværild. Når de derefter skyndte sig tilbage, begyndte deres egne med maskingeværild. Jeg forsøger at tale stille og roligt – jeg ved, at generaler også betjener sig af en slags ”sandhed”, som gælder deres erhverv, og at den, deres ”sandhed” indtil for ganske nylig var den eneste, der kunne nyde pressefriheden.

Men nu kan også en anden sandhed tale lige så frit uden at blive straffet for det – nemlig den sandhed, der er født ud af menneskers længsel efter fællesskab. En sandhed, der ikke tjener den

skammelige opgave at vække til had og fjendskab og til at udrydde mennesker.

Tænk på, kære læser, hvad skal der blive af os, såfremt det rasende vilddyrts sandhed besejrer den sunde fornufts sandhed, som er menneskets?

NS 21. april (4. maj) 1917

3.

Adskillige snese millioner mennesker, sunde og yderst arbejdsduelige, er revet ud af deres livs store gerning og bort fra at kunne udvikle denne jords produktivkræfter. De er sendt ud for at dræbe hinanden. Gravet ned i jorden, lever de i regn og sne, i snavs, i mørke, belemret med sygdomme og plaget af parasitter – de lever som dyr, lurende på hinanden, for at dræbe. De slår ihjel på landjorden og på havet, når de dagligt udrydder hundreder og atter hundreder af vor planets mest kultiverede mennesker – de mennesker, der har frembragt vor jords mest dyrebare, den europæiske kultur.

Tusinder af landsbyer og snesevis af byer styrtes i grus, mange generationers og århundreders møje er tilintetgjort, skove er brændt og hugget ned, veje ødelagt, broer sprængt i stykker. Jordens skatte, der er skabt gennem menneskets ihærdige og møjsommelige arbejde, ligger knust i støv og aske.

Jordens frugtbare lag er ødelagt af eksplosioner fra miner og granater, skyttegrave er revet op, den ufrugtbare undergrund ligger nøgen, al jord er spoleret, besudlet med uskyldigt dræbtes rådnende kød. Kvinder bliver voldtaget, børn slået ihjel – der findes ikke den nedrighed, som krigen ikke tillader, der findes ikke den forbrydelse, som ikke kan retfærdiggøres gennem den.

På tredje år lever vi i et blodigt mareridt – forvandlet til vilde dyr og gjort magtesløse. Kunsten vækker blodtørsten og begæret efter at dræbe og ødelægge. Videnskaben tjener, voldført af militarismen, lydigt masseødelæggelsen af mennesker. Denne krig er Europas selvmord! Tænk jer – hvor megen sund og pragtfuldt tænkende hjernemasse, der er sprøjtet ud på den beskidte mark i løbet af denne krig! Hvor mange årvågne hjerteslag er ikke blevet stoppet!

Det er det ene menneskes meningsløse udryddelse af det andet. Ødelæggelsen af store menneskeskabte værker begrænser sig ikke blot til materielle tab –nej! Tusinder af vansirede soldater vil længe og indtil deres død kunne huske deres fjender. I fortællinger om krigen vil de videregive deres had til børn, der er opfostret gennem tre års daglige og forfærdelige indtryk. I løbet af disse år er der i jorden sået så meget fjendskab – denne sæd skal nok skyde frodige spirer! Og så smukt blev der os fortalt om broderskabet mellem mennesker, om menneskehedens interessefællesskab!

Hvem er dog skyld i dette djævelske bedrag, i dette blodige kaos? Vi skal ikke søge skyldige fjernt fra os selv. Lad os blot fortælle sandheden: Vi er alle skyldige i denne forbrydelse, hver og en af os. Lad os for et øjeblik forestille os, at der i verden lever fornuftige mennesker, der oprigtigt bekymrer sig om et godt liv, og som tror på deres egne kreative kræfter – lad os for eksempel forestille os, at vi russere for at udvikle vor industri har brug for at bygge en Riga-Kherson kanal, der skal forbinde Østersøen med Sortehavet – en opgave, som allerede Peter den Store drømte om. Og at vi i stedet for at sende millioner af mennesker ud i et slagteri, sendte en del af dem ud i dette arbejde, som landet og hele dets folk har brug for.

Jeg er sikker på, at de mennesker, der er blevet dræbt gennem tre års krig, på den samme tid ville have kunnet afvande tusinder af hektar sumpe i vort land. De kunne have overrislet Hungersteppen og andre ørkner, forbundet Urals floder med Kama-floden, anlagt en vej over Kaukasus-kæden samt fuldført en hel række andre arbejdsbedrifter til glæde for vort fædreland. Men vi ødelægger millioner af liv og bruger enorme arbejdsressourcer på drab og ødelæggelse.

Der fremstilles mængder af uhyre kostbare eksplosive væsker. Disse væsker forsvinder sporløst op i luften, mens de udrydder hundredtusinder af liv. Af en eksploderende granat efterlades trods alt metalstykker, som man med tiden kan smede om til søm. Men alle disse giftstoffer – sammen med dem blæser i sandhed landets rigdomme bort med vinden. Det handler ikke blot om milliarder af rubler, men om millioner af liv, der uden mening bortødes af monstrene Begærlighed og Dumhed. Når man tænker på det, så krymper ens hjerte sig sammen i kold fortvivelse, og man får lyst til som en gal at råbe ud til menneskene: Ulykkelige, hav dog ondt af jer selv!

NS 22. april (5. maj) 1917

4.

For nylig var der en romanforfatter, der klagede over, at der i den russiske revolution ingen romantik var. At den ikke har frembragt en Therouanne de Mericourt – at den ikke har frembragt helte eller fremtrædende figurer. Lad os antage, at en Therouanne sikkert ikke har vist sig, fordi vi ikke har belejret nogen Bastillen – men hvis vi havde gjort det, tror jeg, der ud af Petersborgs 50.000 ”glædespiger” sikkert også var blevet fundet en heltinde. Men, sagt generelt, har vi altid haft få helte, hvis vi da ikke tæller dem med, som vi selv mere eller mindre heldigt udtænkte – som f.eks. en Susanin, købmanden Igolkin, soldaten, der reddede Peter den Store, Kusma Krjutjkov og de øvrige så at sige fysisk eksisterende helte.

I en polemik kan man naturligvis glemme åndens helte – det vil sige de mennesker, der gennem storslåede og ihærdige bedrifter gennem et helt liv til sidst førte Rusland ud af det forheksede tsardømme, der var præget af retsløshed og vold. Men jeg tror, at romantikken trods alt ikke er forsvundet, og at der stadig lever romantikere – såfremt vi med navnet romantiker må ære – eller fornærme – et menneske, der er lidenskabelig forelsket i sin ide, i sin drøm. Netop en sådan romantiker – en bonde fra Perm-guvernemetet – sendte mig for nylig et brev, hvori netop disse linjer berørte mig stærkt:

” Ja, ikke alle kan klare sandheden, sommetider er den så tung, at det er frygteligt at se den i øjnene. Er det ikke frygteligt at se på, når socialismens storslåede og hellige fane bliver grebet af smudsige hænder, af pengeinteresser? --- når bønderne, der tørster efter ejendom, får tildelt jord og vender sig bort efter at have revet Sjeljabovs og Bresjkovskajas fane i stykker for at bruge den til fodlapper.

En partiarbejder, en socialdemokratisk student, erklærer oprigtigt, at han nu ikke længere kan arbejde i partiet – fordi han i statens tjeneste kan få 350 rubler, mens partiet kun kan give ham 250. For blot hundrede rubler opgav han sin ”tidligere” idealisme. Soldater stiller gerne opunder fanen ”fred i hele verden”, men de bliver ikke trukket til freden i det internationale demokratis navn, men i egne interesser: Opretholdelse af livet og i forventning om at få sin del af livets goder.

Jeg husker udmærket min sindsstemning, da jeg som syttenårig ungersvend gik bag træploven under solens hede stråler. Hvis jeg så en kontorist, en præst eller en lærer gå forbi, stillede jeg ufravigelig mig selv følgende spørgsmål: ”Hvorfor arbejder jeg, mens disse mennesker bare går og har det godt”? Jeg anerkendte kun fysisk arbejde som rigtigt arbejde, og alle mine bestræbelser var rettet mod at befri mig selv for dette arbejde. Det samme ser jeg nu hos mange, der ivrigt flokkes om de socialistiske partier. Når jeg ser disse ”socialister”, får jeg lyst til briste i gråd – thi jeg ønsker jo at være socialist i handling og ikke blot i ord.

Vi har brug for ledere, der ikke er bange for at sige sandheden op i hovedet på folk. Og såfremt den socialistiske presse var i stand til at afsløre ikke blot bourgeoisiet, men også dem, der leder pressen, så ville den i det lange løb kun vinde ved det. Vi skal være hårde og skånselsløse – ikke blot mod vore modstandere, men også mod vore venner. I Bibelen står der: ”Afslør den vise, og han vil komme til at elske dig”.

Dette er den ægte romantikers røst – røsten fra et menneske, der fornemmer sandhedens organiserende kraft, og som elsker den ild, der lutrer sjælen. Jeg bøjer mig dybt for et sådant menneske. Folk af hans type har et svært liv, men deres liv efterlader sig smukke spor.

NS 6. (19.) maj 1917

5.

For nogle dage siden modtog jeg et brev med dette indhold: ”I går læste jeres Deres fortælling ”Mareridt”, og min sjæl – et menneskes sjæl, der også har været ansat i Okhranka, græder over at erkende håbløsheden i den situation, som denne fortælling har vakt i mig. Jeg vil ikke fortælle Dem, hvordan jeg faldt ned i dette dyb - det er uinteressant. Jeg vil fortælle, at sult og et råd fra et menneske, som den gang stod mig nær, som stod foran at skulle dømmes, og som tænkte, at jeg kunne lette hans skæbne - han fik mig til at tage dette frygtelige skridt.

Jeg vil sige, at jeg har foragtet mig selv al den tid, jeg har gjort tjeneste – også nu. Men, er De klar over, hvor ondt det gør? Den kendsgerning, at et så opmærksomt menneske som De tilsyneladende ikke har fattet, hvor meget enhver af os i den hemmelige tjeneste (okhranniki) har måttet brænde inde med i vor sjæl. Hvor har vi lidt, mens vi gjorde tjeneste – også tidligere, den gang, hvor der ikke længere var nogen vej ud. Hvordan det samfund, som nu kaster snavs på os, undlod at støtte os, og heller ikke den gang rakte os en hjælpende hånd. Alle er jo ikke så stærke, at de kan opgive alt uden at få noget til gengæld! Hvis jeg ikke havde troet på socialismen, på partiet, - eller ved De hvad - i mit skændige hoved ræsonnerede jeg på denne måde: Jo mere jeg tror på ideen, des mindre er den skade, som jeg kommer til at tilføje bevægelsen – på den måde kan jeg arbejde, så nytten bliver større end skaden.

Jeg ønsker ikke at retfærdiggøre mig selv, men jeg ville bare ønske, at psykologien, endog hos et så ynkværdigt væsen som en provokatør, trods alt vil kunne forstås af Dem. Vi er jo mange! Trods alt de bedste partiarbejdere. Det er ikke et entydigt uhyrligt fænomen - tilsyneladende er der en eller anden dyb og fælles årsag, der drev os ind i denne blindgyde. Jeg beder Dem: Betving Deres afsky, nærm Dem en forræders sjæl og fortæl os: Hvilke motiver, der drev os, når vi – alt mens vi med hele vor sjæl troede på partiet, på socialismen, troede på alt helligt og rent – ”ærligt” var i stand til at forrette tjeneste i sikkerhedstjenesten (okhranka) og samtidig trods alt fandt det muligt at leve, alt mens vi hadede os selv”?

Det er svært at leve i det hellige Rus! Virkeligt svært. Hvis du synder i det, er det hæsligt, hvis du angrrer dine synder, er det endnu værre.

Der er en overraskende logik i disse ord om troen på socialismen. Ville mon et menneske, der ræsonnerer så mærkeligt og frygteligt, kunne skære et øre eller en finger af den kvinde, han elsker – på det grundlag, at han elsker hende som helhed, hendes krop og sjæl, men hendes finger og øre er sammenlignet med hende som helhed ubetydelige. Noget sådant kan sikkert ikke tænkes. Men samtidig med at han tror på socialismens sag, alt mens han elsker partiet, river han den ene levende del efter den anden af og tænker, at nytten af det vil være større end den påførte skade.

Lad mig gentage mit spørgsmål: Tænker han mon virkelig sådan? Og jeg er bange for, han oprigtigt gør – at overvejelsen ikke kom efter kendsgerningen, men blev født samtidig med forræderiet. Det mest originale træk ved det russiske menneske er, at i han hvert givent øjeblik er oprigtigt. Netop denne originalitet er – sådan som jeg ser det – kilden til den forvirring, som vi er vænnet til at leve i. Ser De: Intetsteds beskæftiger man sig så meget og så ihærdigt med spørgsmål, diskussioner og bekymringer om personlig ”selv-fuldkommengørelse”, som vi gør hos os - og tilsyneladende til ingen nytte. Det har altid forekommet mig, at netop denne slags beskæftigelse har skabt en særlig tæt og trangbrystet atmosfære af hykleri, af løgn og skinhellighed. Særlig tung og kvælende var denne atmosfære i ”tolstojanernes” kreds – det vil sige netop hos mennesker, som i særdeleshed er optaget af ”navlepilleri”.

Moral, forstået som en følelse af fysisk væmmelse mod alt beskidt og dumt og som en instinktiv tilbøjelighed til sjælens renhed og til en smuk adfærd – en sådan moral findes ikke i vor omgangsform. Dens plads er for længst blevet optaget af kolde og rationelle overvejelser om adfærdsnormer – og disse overvejelser skaber, for slet ikke at tale om deres afskyelige skolastiske form, en iskold atmosfære i en endeløs, påtvungen og skamløs diskussionsform, en luren på hinanden og et kig ind i sjælen. Ligesom en fjendes skæve og opmærksomme blik.

Og det er en hæslig fjende. Han får dig ikke til mobilisere alle dine kræfter, skærpe din forstand og dit ønske om at slås med ham. Han er en litterat og skolastiker. Det eneste, han stræber efter er at overbevise dig om, at han er klogere, mere ærlig og mere oprigtig – i det hele taget bedre end dig. Hvis du lader ham vise det, glæder han sig et øjeblik, bliver dernæst tom i blikket, sukker, bliver blød om hjertet – og så keder han sig. Men hvis man ikke giver ham lov til det, men desværre begynder at diskutere med ham, bliver man selv ført på afveje og bliver patetisk over småting. Således bliver den ene skolastiker til flere – på den måde omveksles vore fattige følelser til tomme ord, der lyder som kobberpenge.

Bemærk, hvor ringe sympati, hver eneste af os har. Og bemærk, hvor lidt sympati der er omkring os – hvor svagt udviklet vore venskabelige følelser er, hvor flammende vore ord og hvor unaturligt

koldt, vort forhold til andre mennesker er. Vi forholder os kun lidenskabeligt til et andet menneske, når det - efter at have overtrådt de af os opstillede adfærdsnormer – giver os den sødmefyldte mulighed at få ham dømt ved ”retfærdighedsdomstolen”.

På vinteraftner, når bønderbørnene keder sig og endnu ikke kan sove, fanger de kakerlakker og river benene af dem, det ene efter det andet. Denne uskyldige fornøjelse svarer helt til ideen i vort forhold til en, der står os nært og om karakteren af vore overvejelser om ham. Brevskriveren – ”kammerat-provokatøren” – taler om en hemmelig ”fælles årsag”, som lokker mange, og som lokkede ham ind i ”blindgyden”. Jeg tror, at der eksisterer en sådan ”fælles årsag”, og at den er yderst kompliceret.

Det er sandsynligt, at en integreret del af den er, at vi forholder os fuldstændig ligegyldige til den – oven i købet også, når vi er i godt humør. Vi er ikke i stand til at holde af, og vi kan vise respekt overfor hinanden. Vi har en uudviklet opmærksomhed overfor individet, og om os er det rigtig og allerede længe blevet sagt, at vi: ”Overfor er skammeligt ligeglade overfor såvel det gode som det onde”. ”Kammerat-provokatøren” har skrevet et meget oprigtigt brev, men jeg tror, at årsagen til hans ulykke er netop hans ligegyldighed overfor godt og ondt.

NS 12. (25.) maj 1917

6.

Hele livet vil vi komme til at huske de afskyvækkende scener af uklogskab, som greb Petrograd om dagen den 4. juli. Med rifler og maskingeværer strittende som svinebørster farer – præcist som en rasende gris – en lastbil forbi, tæt læsset med en broget flok af repræsentanter for den ”revolutionære arme”. Blandt dem står en forpjusket ungersvend og brøler hysterisk: Længe leve den sociale revolution, kammerater! Nogle mennesker, som det endnu ikke er lykkedes at miste forstanden, og som er ubevæbnede og besindige, stopper det tordnende uhyre og afvæbner det ved at trække riffel-børsterne ud. De afvæbnede matroser og soldater blander sig med mængden og forsvinder i den. Den ribbede og tomme vogn hopper tungt hen ad den slidte og snavsede brolægning og forsvinder ligeledes som et mareridt.

Og det er tydeligt, at denne skræmmende frembrusen mod den ”sociale revolution” var ugenemtænkt og planlagt i en hast af en eller anden, og at det var dumheden, der i magtens navn sendte folk, bevæbnet til tænderne, ud på gaden. Pludselig lyder der et sted et skud, og mennesker i hundredvis flyver panisk til alle sider – lige som vissent løv for en hvirvelvind falder de, snublende over hinanden, hvinende og råbende: Det er burgøjserne, der skyder!

Det var naturligvis ikke ”burgøjsere”, der skød – det var ikke frygten for revolutionen, der skød, det var frygten for, hvordan det skulle gå med revolutionen. Vi har lovlig meget af denne frygt. Den mærkes overalt – både i hænderne på de soldater, der ligger i deres maskingeværstillinger, i dirrende arbejderhænder, der holder på ladte og afsikrede rifler og revolvere og i de stirrende øjnes anspændte blik. Det var tydeligt, at disse mennesker ikke troede på deres egen magt – ja, de forstod næppe, hvorfor de egentlig med våben i hænderne var gået på gaden.

Særlig karakteristisk var panikken på hjørnet af Nevskij og Litejnyj ved firetiden om eftermiddagen. Soldater fra et par kompagnier og nogle hundrede almindelige mennesker stod fredeligt i nærheden af restaurant Palkin og længere ned mod Znamenskij-pladsen – og pludselig som grebet af en ond og hånlige grinende trolldmand forvandlede disse bevæbnede og ubevæbnede mennesker sig til en tøjlesløs flok væddere. Jeg fik ikke fat i, hvad der præcist fremkaldte panikken, og hvad der fik soldaterne til at skyde mod det femte hus, regnet fra hjørnet af Litejnyj og Nevskij – de åbnede ild mod husets vinduer og søjler, uden at sigte og med den feberagtige hast, der er karakteristisk for folk, der frygter, at våbnene snart skal blive taget fra dem.

En halv snes mennesker skød, ikke flere – de øvrige begyndte efter at have smidt rifler og faner på gaden og sammen med folkemængden at smadre alle døre og vinduer – mens der på fortovet dannedes en kødmasse af dem, der var gået fra forstanden af skræk. På fortovet sprang en halvstor pige rundt mellem de bortkastede rifler, mens hun skreg: - Ja, det er vore egne, der skyder, det er vore!

Jeg førte hende hen til stolpen ved sporvognsstoppestedet satte hende op på sporvognssøjlen, hun

råbte forvirret: - Råb til dem, at det er vore egne ... Men alle var allerede forsvundet, flygtet ad Litejnyj og Vladimirskij, mens de gemte sig i de sprækker og huller, som de selv havde lavet. Alt mens rifler, hatte, kasketter og den beskidte brolægningen lå hulter til bulter og dækket med røde stykker stof fra fanerne.

Det var ikke første gang, jeg var vidne til folkemængdens panik – det er altid modbydeligt, men aldrig tidligere fik jeg et så nedslående og morderisk indtryk. Var det det samme ”frie” russiske folk, der, kort før det blev bange for sig selv, ”havde skilt sig af med den gamle verden” og ”rystet støvet af sine fødder”?

Det var altså soldater i den revolutionære hær, der flygtede fra deres egne kugler, og som efter at have smidt riflerne fra sig havde trykket sig mod fortovet. Dette folk kommer til at arbejde meget for at opnå bevidsthed om egen individualitet og om menneskelig værdighed – dette folk skal gennem kulturens langsomme ild løsnes fra og renses for slaveriet.

Atter en gang om kultur? Ja, igen er der tale om kultur. Jeg kender ikke noget andet, der kan frelse vort land fra undergang. Og jeg er overbevist om, at hvis intelligentsijaen allerede i de første dage med frihed havde forsøgt på vegne af os alle sammen at indføre visse vejledende principper i det kaos af primitive instinkter, som blev kaldt frem – så havde vi undgået at skulle gennemleve alle de forfærdelige ting, som vi nu oplever. I stedet er der en del af intelligentsijaen, som konstant er bange for at påtage sig et ansvar, og som undgår at udsætte sig for farer. Den holder sig udenfor alting, er uvirksom og nyder blot at kritisere det, der foregår.

Såfremt revolutionen ikke allerede i begyndelsen er i stand til at udvikle en effektiv kulturel struktur i landet – så er revolutionen i mine øjne frugtesløs og uden mening. Og vi er et folk, der ikke er i stand til at leve! En del personer uden skam i livet vil straks gribe chancen, når de læser, hvad der her er skrevet, og de vil råbe: - Og ikke et ord bliver der sagt om leninisternes rolle i begivenhederne den 4. juli, juhu! Se der har vi hykleriet!”

Jeg er ikke kriminalmand og ved ikke, hvem der var mest skyld i det modbydelige drama. Jeg ønsker ikke at retfærdiggøre avanturister – jeg hader og er modstander af folk, der prøver at vække folkemassernes mørke instinkter. Hvilke navne disse mennesker end måtte have, og hvilke solide tjenester de end i fortiden har ydet Rusland. Jeg tror, at en fremmed provokation bag begivenhederne den 4. juli er mulig, men jeg vil sige, at den ondsindede fornøjelse, som visse mennesker viste efter den 4. juli, også er yderst mistænkelig.

Der findes folk, der snakker så meget om frihed, om revolution og om deres kærlighed til den, at deres tale minder om søde ord fra kræmmere, der ønsker at sælge deres varer så fordelagtigt som muligt. Imidlertid anser jeg hverken ”leninister”, tyskere, provokatører eller kontrarevolutionære som de vigtigste ophavsmænd til dramaet. Den kompakte ruslandske dumhed er derimod en i høj grad ond og stærk fjende. I begivenhederne den 4. juli er netop vor dumhed - mere end alle andre kræfter - skyld i dramaet. Kald den så mangel på kultur, fravær af historisk fornemmelse eller hvad som helst.

NS 14. (27.) juli 1917

7.

”Proletariatet er skaberen af den nye kultur” – disse smukke ord rummer en skøn drøm om retfærdighedens triumf, om forstandighed og skønhed, en drøm om menneskets triumf over de vilde dyr og over tamdyret. I kampen for at realisere denne drøm er tusinder af mennesker fra alle klasser gået til grunde. Proletariatet er nu kommet til magten – det har nu fået mulighed for at gennemføre et frit skaberværk. Det er nu på sin plads og på tide at spørge – hvordan og i hvad kommer dette skaberværk så til udtryk?

Dekreterne fra ”folkekommissærernes regering” – det er avisføljetoner, ikke andet. Det er litteratur, som så at sige er skrevet ”med gaffler i vand”, og selv om der i disse dekreter er værdifulde ideer – så giver nutidens virkelighed ingen mulighed for at realisere dem. Hvad nyt giver revolutionen, hvordan kan den ændre en vilddyragtig russisk dagligdag, hvor meget lys bringer den mon ind i folkelivets mørke?

I løbet af revolutionen er der allerede foregået ti tusinde tilfælde af selvtægt og lynchninger. Se blot

her, hvordan demokratiet afregner med sine lovovertrædere: I nærheden af Aleksander-markedet havde man fanget en tyv – folkemængden gennemtæskede ham på stedet og arrangerede så en afstemning. Om med hvilken slags død skulle tyven straffes: Ved skydning eller ved drukning. Det blev besluttet, at han skulle druknes. Man kastede ham i det isfyldte vand. Men på en eller anden måde slap han væk og kravlede op på bredden – hvorpå en af folkemængden gik hen til ham og skød ham. Vor middelalderhistorie var en epoke med en afskyelig grusomhed, men også den gang var det sådan, at såfremt det lykkedes en forbryder, der af en domstol var dømt til døden, at rive sig løs i galgen – så reddede han livet.

Hvordan påvirker selvtægten den opvoksende generation? Her kommer nogle eksempler. Soldater bringer en halvdød og gennembanket tyv til Mojka-kanalen for at drukne ham - han er indsmurt i blod, hans ansigt er smadret, og et af hans øjne er faldet ud. En flok børn ledsager ham. Dernæst kommer nogle af dem tilbage fra kanalen, hopper rundt på et ben og råber lystigt: - De har smidt ham i vandet, de har druknet ham!

Det er vore børn, det er fremtidens og livets skabere. Et menneskeliv bliver billigt i deres vurdering. Men mennesket er jo – det må vi ikke glemme! – naturens prægtigste og mest kostbare skabelse og det allerbedste, der findes i verden. Krigen har prissat mennesket til mindre end en lille klump bly. Med rette var vi oprørte over denne pris og bebrejdede imperialisterne for det. Hvem skal vi nu rette vore bebrejdelser imod – for denne daglige og bestialske behandling af mennesker?

Som følge af en hel række omstændigheder er trykning og udgivelse af bøger stoppet helt, og samtidig ødelægges det ene særdeles værdifulde bibliotek efter det andet. Her for nylig plyndrede bønder Khudekovs og Obolenskijs godser samt en hel række andre. Bønderne bortførte alt, som i deres øjne havde værdi, mens bibliotekerne blev brændt af, flyglerne hugget til pindebrænde med økser, og malerierne blev skåret op. Videnskabens og kunstens genstande, kulturens redskaber har ingen værdi i landsbyens øjne. Man kan også komme i tvivl, hvorvidt de har det i byboernes øjne. Bogen er kulturens allervigtigste ledsager. Og for at folket kan blive hjulpet af den kloge og ærlige bog, så må bogbranchens medarbejdere bringe nogle ofre – de er jo især interesseret i, at der omkring dem skabes et ideologisk miljø, som kan hjælpe med til at udvikle og realisere deres idealer. Vore forbilleder og læremestre – folk som Radistjev., Tjernysjevskij og Marx, der er bøgernes åndelige fædre, satte både deres frihed og liv på spil for deres bøger. Hvordan letter bøgernes fysiske fædre i dag bogsagens udvikling?

I næsten to uger allerede og hver nat har folkemængden raseret vinkældre, drukket sig fulde og slået hinanden i hovedet med ituslåede flasker. Hænder er blevet skåret til blods af glasskår, mens man som svin har væltet sig i snavs og blod. I løbet af nogle få dage er der blevet ødelagt vin for flere millioner rubler, og sikkert vil der nok blive ødelagt vin for hundreder af millioner. Hvis denne kostbare vare var blevet solgt til Sverige, kunne vi til gengæld have fået guld eller de varer, som landet så hårdt har brug for – tekstiler, medicin, maskiner.

Folkene i Smolnyj, der lovlig sent bemærkede noget, truer med strenge straffe for drikkeriet, men fyldebøtterne er ikke bange for trusler og fortsætter med at ødelægge de varer, der for længst burde have været beslaglagt, gjort til en forarmet nations ejendom og solgt fordelagtigt til glæde for alle. Under disse vinpogromer skyder man på folk som var de gale ulve - gradvist vænnes folket til koldblodigt at dræbe sin næste.

I Pravda bliver der skrevet om fuldemands-pogromerne, som om de er ”burgøjsprovokationer” – hvilket naturligvis er løgn. Det er ”en vittig bemærkning”, som kun kan få blodet til at flyde endnu mere.

Tyverierne bliver stadig flere, plyndringerne tager til, skamløse mennesker øver sig i bestikkelse på en lige så smart måde, som de tsaristiske embedsmænd gjorde det. De mørkets mennesker, der holder til omkring Smolnyj, prøver på at presse penge ud af forskrækkede borgere.

Råheden hos repræsentanterne for ”folkekommissærernes regering” afføder generelt kritik – og det med rette. Forskellige ubetydende personer, der nyder deres magt, behandler den enkelte borger som en besejret – det vil sige på samme måde, som tsarens politi gjorde. De råber efter alle, ligesom politikonstabler råber. Alt det foregår i proletariatets navn, i ”den sociale revolutions navn”, og alt det er et bestialsk miljøes triumf, det er en udvikling af den asiatiske levemåde, som driver os mod

undergangen.

Men hvor og hvordan kommer ”den russiske arbejders idealisme” til udtryk – den, som Karl Kautskij skrev så smigrende om? Hvor mon og hvordan åbenbares ”socialismens moral, den ny moral”? Jeg forventer, at en af ”de rigtige politikere” parerer ved hånligt at spørge: ”Hvad er det, I vil? Det her er jo en social revolution!” Nej, i dette udbrud af bestialske instinkter kan jeg ikke se klare udtryk for en social revolution. Det er derimod et typisk oprør for russere, der ikke i sjæl og sind er rigtige socialister, og som ikke har en socialistisk psykologi.

NS 7. (20.) december 1917

8.

Revolutionen er ved at trænge igennem ... Den tøjlesløse demagogi hos folk, der er i færd med at ”uddybe” revolutionen, bærer nu frugt, og det er tydeligt, at den virker som ren gift på de mere bevidste og oplyste repræsentanter for arbejderklassens sociale interesser. På fabrikker og værksteder er gradvist en ødelæggende kamp mellem ufaglærte og faglærte arbejdere ved at komme i gang. De ufaglærte arbejdere begynder at påstå, at klejnsmede, drejere, støbere mv. egentlig er ”burgøjsere”. Revolutionen er ved at trænge igennem, men kun til glæde for de mennesker, der laver eksperimenter med den arbejdende befolknings levende krop.

Men de arbejdere, der er bevidste om øjeblikkets tragiske moment, har den største bekymring for revolutionens skæbne. ”Jeg er bange for”, - sådan skriver en af dem til mig, ”at den dag ikke er fjern, hvor de masser, der ikke er tilfredse med bolsjevismen, for altid skuffes i troen på en bedre fremtid, for altid mister troen på socialismen og derfor atter vil komme til at vende blikket mod fortiden, mod det natsorte selvherskerdømme. Dermed vil kampen for folkenes frigørelse ligge dø i hundreder af år. Jeg tror, at sådan bliver det, såfremt bolsjevismen ikke realiserer alle de forventninger, som de uoplyste folkemasser har. Jeg aner ikke, hvad vi, der befinder os midt iblandt disse masser, skal gøre for ikke at slukke troen på socialismen og på et bedre liv på jorden”.

”Situationen for den arbejder, der blot har fået en nødtørftig uddannelse, og som befinder sig midt blandt den forvirrede masse, bliver at sammenligne med, hvordan du selv ville have det, hvis du stod som en fremmed blandt dine egne” – rapporterer en anden til mig. Disse beklagelser høres stadig oftere og giver varsler om risikoen for et dybt skisma i kernen af arbejderklassen. Andre arbejdere siger og skriver til mig: ”I burde glæde jer, kammerat – proletariatet har sejret!”

Der er for mig ikke noget at glæde sig over, proletariatet har hverken besejret noget eller nogen. Lige som proletariatet heller ikke blev besejret, da politiregimet tog strubegreb på det – på samme måde som nu, hvor proletariatet tager strubegreb på borgerskabet – burgøjerne er endnu ikke besejret. Ideer besejrer man ikke ved anvendelse af fysisk vold. Sejrherrer plejer at være storsindede – måske på grund af træthed. Proletariatet viser ikke storsind, som det ses i sagerne mod S.V. Panina, Boldyrjev, Konovalov, Bernatskij, Kartasjev, Dolgorukij og andre, som af ukendte grunde er blevet kastet i fængsel. Foruden de nævnte vansmægter tusinder – ja, tusinder! – af arbejdere og soldater i fængslet.

Nej, proletariatet er hverken storsindet eller retfærdigt, men revolutionen skulle jo indføre ”størst mulig retfærdighed” i landet. Proletariatet har ikke sejret - over hele landet er en borgerkrig i gang, hundreder og tusinder af mennesker er i færd med at myrde hinanden. I Pravda ophidser vanvittige mennesker hinanden: ”Dræb burgøjerne, dræb Kaledin-tilhængerne”! Men burgøjerne og Kaledin-tilhængerne – det er jo netop vore egne bonde- og arbejdersoldater, det er dem, der bliver udryddet, og det er dem, som skyder på rødgardisterne. Hvis borgerkrigen bare kunne begrænses til, at Lenin rusker i Miljukovs småborgerlige hår, og at Miljukov rusker i Lenins yppige lokker. Vær så artige! Rusk bare, mine herrer!

Men det er ikke herrerne, der slås, men derimod livegne bønder, og der er ingen grund til at tro, at dette slagsmål snart slutter. Og det er umuligt at glæde sig, når man ser, hvordan friske og sunde kræfter går til grunde ved gensidigt at udrydde hinanden. Og på gaderne er der tusinder af mennesker, der råber, som om de gør grin med hinanden: ”Længe leve freden!” Er det bankerne, der er blevet plyndret? Det ville være godt, såfremt der i bankerne lå korn og brød, som man kunne

mætte børnene med. Men der ligger ikke brød i bankerne, og børnene kan ikke spise sig mætte – deres helbred bliver dårligere, og dødeligheden vokser.

Borgerkrigen fører til totalt kaos på jernbanerne: Selv hvis bønderne udleverer korn, vil det ikke være muligt at transportere det tilstrækkelig hurtigt. Men det, der ryster og forskrækker mig mest, er, at revolutionen ikke viser noget tegn på en åndelig genfødsel af mennesket - den gør ikke menneskene mere ærlige, mere oprigtige. Revolutionen øger ikke deres selvværd og deres moralske påskønnelse af eget arbejde. Der findes naturligvis mennesker, der ”bryster” sig lige som den stærke mand i cirkus gør efter, at han med bravur har fået lagt sin modstander ned med begge skuldre i kanvassen – den slags mennesker er der ingen grund til at tale om. Men generelt og blandt folkemasserne fornemmer man ikke, at revolutionen har vakt deres sociale følelser.

Menneskeliv vurderes lige så billigt som før. Det gamle samfunds vaner er ikke ved at forsvinde. ”Den nye øvrighed” er præcis lige så grov som den gamle – blot forekommer den i det ydre at være endnu mere brutal. Man råber op og tramper rundt i nye omgivelser – på samme måde som der også tidligere blev råbt. Og bestikkelse bliver grebet lige så begærligt, som de tidligere papirnussere gjorde det, og mennesker bliver i bundter kastet i fængsel. Alt det gamle, alt det gemene er foreløbig ikke på vej til at forsvinde. Det er et dårligt tegn! Det vidner om, at der blot er foretaget en omflytning af den fysiske magt. Og en sådan ændring fremmer ikke væksten af de åndelige kræfter. Men meningen med livet kan kun findes, såfremt alle vore åndelige kræfter og potentialer bliver udviklet. ”Derom er det endnu for tidligt at tale, først skal vi tage den politiske magt i vore hænder!” Sådan råbes der nu. Der er ikke noget helvede, der er mere nedrigt end magten over mennesker – det bør vi huske på. Så magten ikke forgifter os og omdannes til en kannibalisme, der er endnu mere modbydelig end den, som vi har bekæmpet hele livet.

NS 19. december 1917 (1. januar 1918)

9.

På bredden af Fontanka står en lille gruppe almindelige mennesker – de kigger mod broen, der er spærret af en stor sort folkemængde. Man diskuterer stilfærdigt og uanfægtet: - Man er såmænd i gang med at drukne tyve.

- Har man fanget mange?

- En trestykker, bliver der svaret, - den ene var helt ung, han blev slået til plukfisk. - Døde han? – Ja, hvad ellers? – Det er helt nødvendigt at slå dem ihjel – ellers kan vi andre jo ikke klare os.

En kraftig og gråhåret mand med et rødsprængt ansigt, og som ligner en slagter, siger med overbevisning: - Nu er der ingen domstole, det betyder, at vi selv må afsige domme. En eller anden stirrende og indtørret mandsling spørger: - Men er det ikke for nemt – hvis vi sådan selv? Den gråhårede svarer dovent og uden at se på ham: - Jo nemmere, des bedre. At det blot sker hurtigt, det er det vigtigste. Vær stille, der er nogen, der tuder! Folkemængden tav og lyttede. Langt borte høres et vildt og sørgmodigt skrig.

Ved således ”i proletariats navn” at nedbryde de gamle domstole styrkede folkekommissærerne samtidig i ”gadens” bevidsthed dens ret til ”selvtægt” – en bestialske rettighed. Også tidligere, før revolutionen, elskede vores gade at slås – med fornøjelse hengav den sig til denne ækle ”sport”. Intetsteds mishandler man så ofte mennesker og med en sådan iver og fornøjelse – som hos os, her i det gamle Rusland. ”Slå på snuden”, ”slå i siden”, ”slå i nyrene”, ”en over nakken”, ”gøre til lirekassemand”, ”slå hjernen ud gennem næsen” – alt sådan noget er foretrukket underholdning hos os. Sådan noget praler vi af. Mennesker hos os er alt for vant til, at ”man da slår ved den mindste anledning” – det gør forældre, det gør husbonden, og det gjorde politiet.

Og nu har disse mennesker, der blev opdraget med hug og slag, selv fået retten til frit at torturere hinanden. Og de gør brug af deres ”rettighed” - med sand lidenskab og med en usandsynlig grusomhed. Gadens og pøbels ”selvtægt” er blevet et dagligdags ”fænomen” – og vi skal huske, at hver gang den udøves, denne selvtægt, så uddybes folkemassernes stupide og perverse grusomhed. Arbejderen Kostin forsøgte at forsvare dem, som var ved at blive slået ihjel – så fik også han tæsk. Der er ingen tvivl om, at enhver, der beslutter sig for at protestere mod gadens ”selvtægt”, får en

gang prygl.

Er det mon nødvendigt at sige, at ”selvtægt” ikke skræmmer nogen, og at plyndringer og tyverierne bliver stadig mere modbydelige? Men det mest forfærdelige og gemene er, at gadens grusomhed er i vækst, og at ansvaret for den vil blive lagt på arbejderklassens hoved. Uundgåeligt vil man sige, at det var ”arbejdernes regering, der slap den formørkede gadepøbels dyriske instinkter fri”.

Ingen kommer på den tanke, hvor frygteligt al denne ”selvtægt” smerter i en hæderlig og bevidst arbejders hjerte – al denne kaos og løssluppenhed. Jeg ved ikke, hvad man kan gøre for at bekæmpe denne blodige og afskyelige gadejustits, men folkekommissærerne bør straks sætte noget meget beslutsomt i værk. De må jo være klar over, at ansvaret for det blod, der flyder i vildskabens gader, også hviler på dem og på den klasse, hvis interesser de prøver at realisere. Dette blod besudler proletariats faner – det tilsøler dets ære og dræber dets sociale idealisme.

Bedre end nogen anden forstår arbejderen, at tyveri, plyndring og rovmord er betændte sår i samfundets krop. Han ved, at mennesker ikke fødes som mordere og tyve, men at det er noget, de bliver. Og det siger sig selv, at netop især den bevidste arbejder bør bekæmpe gadens selvtægt mod mennesker, som nøden tvinger til at begå forbrydelser mod ”den hellige ejendomsret”.

NS 21. december 1917 (3. januar 1918)

10.

Fra provinsen kom et menneske til mig – han var en af disse ukuelige optimister, der, ”selv om alt går skævt”, ikke lader sig kue, som ikke jamrer, og som der desværre er for få af i gamle Rusland. Jeg spørger ham: - Nå, hvad nyt og interessant sker der hos jer? - Ikke så meget, min herre, ikke så meget. Men det mest interessante og betydningsfulde er, at der bliver stadig flere burgøjsere.

Undrer det Dem, De ler? - Jeg blev også først forbavset, lo dog ikke, men blev trist til mode. Et socialistisk fædreland, og så med et – flere burgøjsere! Og så mange, de skyder op af jorden som champignoner en fugtig sommer. Ikke sådan en lille svamp, men en stærk og livskraftig en. Jeg har undersøgt ham lidt nærmere og tænkt over, hvad man skal stille op med ham? Det er et af skæbnens luner, som du ikke kan komme uden om – det er historiens spyd, som man ikke kan gøre noget ved. - Men, ved De hvad? Hvor kommer de burgøjsere dog fra?

- Alle steder fra: fra den bondemand, der under krigen tjente lidt penge, bare en smule – en tretusind, fem, nogle endog tyve! Han har plyndret sin godsejer – man kan jo ikke kalde det en helt ærlig indtægt, men dog i orden. Og alt det, der skrives og snakkes om hos jer, er forkert – at bonden er blevet en drukkenbolt eller en spillefugl. Drikker – det gør de, som har det skidt, og som har mistet livsmodet. Det er landsbyrosset, der drikker - det er det nytteløse individ, der for længst er forsumpet i vodka, og for hvem alt er blevet ligegyldigt. Under et hvilket som helst regime er en sådan vanslægtning dømt af skæbnen. Han drikker virkelig alt mulig stads, dør også ret hurtigt af det – og befrier samtidig landsbyen for bøllevæsen og alskens skarn. Her råder kun en streng lov: Ligesom kolera er en prøve på, hvordan man har styr på sin mave, således er alkoholisme en eksamen i organismens generelle modstandskraft. Ja, det menneskelige ros er ved at uddø – det er naturligvis synd for dem, men alligevel opmuntrende! At man spiller kort på en gruelig måde – det er sandt! Alle har penge nok – og hvad så, man muntret sig. Men husk på, at det altid er den mest koldblodige og beregnende spiller, der vinder – og det er der ikke noget forkert i. Det er naturens lov, der råder – den stærke gør sig til herre over den svage.

Der kom en soldat – han bragte en del penge med sig og var så heldig at gøre dem endnu større ved at omsætte dem. Soldaterne har lavet deres egne sektioner, og de har stor glæde af det: Lønnen i sognekomiteen er 1.500 rubler, men soldaterne tjener nu 52.000. Og generelt, hvis vi skal sige det ligeud, så foregår der i landsbyen en utrolig plyndring – men, som De ser, er det ikke så slemt endda. Føj hertil bondekonen – hun er blevet en dygtig og klog erhvervskvinde

Der dukkede en matros op – også han var en holden mand, og jeg så to andre, der uden blusel fortalte, at de hver havde ”sparet” 30.000 op. Hvordan var det gået til? De havde, forstår De - efter at hæren var draget bort – på torpedobåde fragtet tyrkiske armeniere til russiske havne. Af dem

havde de taget 1.000 rubler for hvert armensk hoved. – Men hvad er de nuværende penge værd? – De skal ikke bekymre Dem, det er taget med i beregningen! De holder ikke længe på pengene, og de gemmer dem ikke bort: De små, vekselpengene, har de på sig, men de store summer sætter de i ting, som har en vis fast værdi.

Se bare, hvordan den nye bondemand er optaget af at erhverve sig eller forøge sit kvæg. Især kvinderne!! Hvor er det dog et vidunderligt folk – så begærligt efter at samle sammen! Og ikke nok med det – der findes allerede mange, der er så forudseende, at de er begyndt også at tage højde for fremtidens mulige behov. Således er der for eksempel i nabosognet ni mennesker - soldater, bønder og en enkelt matros - som planlægger at bygge et teglværk. Vort guvernement er ikke særlig rigt på skov, men der findes dog en hel del – hvad skal de med et teglværk, beliggende langt væk fra jernbanen? ”Jo, ser De kammerat, vi kalkulerer med, at når alt er faldet til ro, så vil folk begynde at bygge murstenshuse - netop fordi mange nu har så meget sparet op, at den traditionelle bondehytte af træ ikke længere dur til dem!” I vores by har en vagtmester bygget et stutteri – tre hingste har han skaffet sig og regner nu med at udvide bedriften i stor skala. Den slags tiltag er der ikke så få af, man hører tale om dem alle vegne.

Selvfølgelig er der langt endnu til socialismen, men det ville også være naivt at regne med en landsby-socialisme, her i vort kære gamle Rusland. Havde vi virkelig regnet med det? Så har vi taget fejl, men en fejl har vi alle ret til, ikke sandt. Men sagen er, at det er landsbyen selv, der fremelsker burgøjsere - der er meget stærke, og som kender deres værd. De bliver, min gode herre, tilsyneladende rigtige jordejere – de bliver mennesker ”med fædreland”. Prøv bare at fratage en sådan herre det, som han regner for sit! Så skal De se – han er jo også i besiddelse af våben. Og selv om han den første tid måske kaster sig over billige tyske varer, så kommer det ikke til at vare længe: Der går en halv snes år, og han indser, hvad hans egne billige varer egentlig er værd – så vil han ikke skamme sig over på ny at gå i krig med tysken.

Ja, sådan er det endt: Socialismen har skabt nye burgøjsere! Selvfølgelig er meget blevet slået i stykker og plyndret, men det røvede er foreløbig ikke blevet ført ud af Rusland, men blot blevet fordelt på et større antal indbyggere ”Burgøjsere” er der blevet flere af i vort land, og jeg siger Dem – selv om der er få af dem, så er de vældig stærke, og de fører sig frem!”

”Hvad sker der så med arbejderklassen?”

”Arbejderklassen kommer også til at mærke disse burgøjsere, såfremt arbejderen ikke går med på bøndernes politiske kurs og nægter at indse, hvor vigtig landsbyens interesser er”.

Alt dette virker som ren ironi og er grotesk. Men det forekommer mig imidlertid, at der i denne historie også er en god portion sandhed, og enhver sandhed – lige meget, hvordan den er, bør fortælles højlydt, for at vi alle sammen kan lære af den.

NS 31. (18.) marts 1918

11.

Vi ved ikke meget om, hvordan landsbyen lever i dag, kun sjældent og tilfældigt høres stemmer ”fra Ruslands dyb” – og fra dens levende mennesker. Og derfor finder jeg det på sin plads at offentliggøre nedenstående brev, som jeg for nylig har modtaget.

”Højtærede ven og kammerat!” Derefter følger nogle linjer med venskabelige almindeligheder, men brevets kerne er følgende:

”I vores landsby har der den sidste tid været meget nyt, i særdeleshed i sidste uge. Den 3. og 4. april måtte vi alle i Basjka opleve en barsk tid i vor tilværelse. Netop den 3. april kom nogle rødgardister til landsbyen Basjka – omkring 300 mand, de begik røveri mod alle velhavende husfædre. Det vil sige, de opkrævede krigsskat, fra nogle 1.000, fra andre 2.000 og op til 6.000 rubler – i alt opkrævede de 85.350 rubler, som de tog med sig. Desuden røvede de forskellige ting fra borgerne – korn, mel, klæder mv. - så meget, som de kunne slæbe, men hos Sergej Timofjevitj tog de en hingst. Men de fik bare ikke mulighed for at bruge den – da de kom til landsbyen Tolstovka, faldt den om i nærheden af kirken.

Og som de piskede løs på menneskene med deres kosakpiske, det er ubeskriveligt - og så hårdt slog

de, at blot ved tanken om det rejser hårene sig på hovedet – det var simpelthen forfærdeligt! To dage tilbragte vore Basjka-beboere i en sådan skræk, at det var lettere at gennemleve helvedes pinsler end disse røveres tortur. Ellers er der ikke specielle nyheder fra vores landsby. Men i landsbyerne Baranovka, Boldasjev og Slavkin begyndte de fattigste bønder efter rødgardisternes afrejse og efter disse banditters eksempel at plyndre formuende borgere i deres landsby – også andre landsbyer overfaldt de ved nattetid. Kort sagt, livet er ved at være ubærligt her. Så farvel, men kom og besøg os, indtil da hav det så godt”.

Fortællingens episke ligefremhed vidner i sjælden grad overbevisende om forfatterens sanddruelighed. Den afslører et ægte russisk menneske – et af dem, der for længst har lært at være tålmodig overfor alt. Og, når der tales om ”helvedes pinsler”, så er det mere for kolorittens skyld end af harme over plyndringer og slagsmål. Der er tale om et menneske, der har set, hvordan ”en fattig bonde”, der efter udstået soldatertjeneste og som en ”holden” mand var vendt tilbage til landsbyen, og som nu så, hvordan denne ”meget rige” atter blev ”meget fattig”. Han ved, at når disse rødgardister, der har gjort ”de rige” fattige, tager pladsen efter dem, så kan man også plyndre rødgardisterne. Han anser denne springen buk for ”oprørende” – men ikke så meget, at han ikke vil kunne se sin ven som gæst hjemme hos sig selv. Denne springen buk oprører hans forstand, men berører tilsyneladende ikke retfærdighedsfølelsen særlig meget – og det er muligt, at han blot venter på sin tur med at forvandle rig til fattig.

Alt det minder om en karikatur, om en farce – men desværre er det ”livets sandhed”, sprunget ud af landsby-bestialitetens dyb under slagordet ”røv det røvede”. Derfor røves der flittigt fra disse ”fattige landsbyer”, hvor man fra hver enkelt landsby kan indsamle op til 85.000 rubler – man plyndrer, for man husker udmærket det ikke så dumme mundheld, skabt af tyves kynisme og de uheldiges dumpe fortvivelse: ”Ved ærligt arbejde erhverver man ikke stenpaladser”.

Det straffearbejds-lignende arbejde, som bonden udfører, er fuldstændig afhængigt af naturens elementer - det er præget af ældgamle metoder og ikke af den nyeste viden. Et sådant arbejde er ikke i stand til at udvikle lysten til et ”retfærdigt”, ihærdigt og ærligt stykke arbejde. Historiens gang for den økonomiske udvikling i Rusland er oven i købet ude af stand til at overbevise om, at ”ejendom i sandhed er det samme som tyveri”. Og se – der røves og stjæles, opmuntret fra oven af de overmåde vise magthavere. Det bekendtgøres for byen og verden, som om det er det nyeste slagord for det nye sociale velfærd: Saml i bunke (Saryn na kitjku) – som i oversættelse til dagens sprog også betyder: Røv det røvede!.

Man mindes digtet fra Sjumakhers farce:

Skal man bebrejde bonden, at han er bonde?

Fra vuggen er han blevet vænnet til at være sådan en.

Altså skal man ikke skyde skylden på bonden – han vandrer blot lydigt ad den vej, der er bestemt for ham af vise og kloge menneskers formørkede vilje.

NS 18. (5.) maj 1918

12.

Hos os, her i det gamle Rusland, er vi tvunget til at snakke uendelig meget om kultur – og mere end det. Der kom en autodidakt poet til mig – sådan en sund og glatbarberet ungersvend i 20-årsaldere og med ret så kloge øjne. Han begyndte at læse en halv favn temmelig middelmådige digte op for mig. Pludselig lød i mine ører følgende dobbeltvers:

En listig teuton bag en kunstfærdig maske

Kom på den tanke i Rusland at indføre kultur!

Jeg spørger digteren: - Kan De ikke forklare mig, hvad De mener kunst er? Han gav sit ufærdige ansigt et nedladende udtryk og forklarede: - Jeg forstår kultur som enhver form for begrænsning af mennesket som for eksempel: Organisationer, partier og i det hele taget alt det, der går imod individets frihed. – Er De anarkist? – Nej, jeg har diskuteret med dem, de har jo også et parti og tvinger folk til at læse bøger. – Men kan De ikke lide at læse? – Romaner og digte læser jeg, blot ikke særlig mange – det forstyrrer mig at sætte digte sammen. Man læser sig mæt, og der kommer

alligevel ikke noget ud af det. En læser bør skåne sig selv, han skal ikke underkaste sig nogen, men hente inspiration ud af sin egen sjæl. – Hvilke digte har De dog læst? – Severjanin og derudover en del andre – mange! Jeg er kun enig med en, husker ikke hans navn, men han siger:

Undlad at studere disse bøger,
som der ligger foran dig,
de er skrevet af hyklere,
der er båret frem af pøblen...

- Det er meget rigtig sagt – er De enig?

– Der findes jo forskellige bøger...

Han afbrød mig skarpt: - Nej, for en digter er alt fremmed skadeligt – han bør kun leve på sin egen måde. Ja, og generelt bør alle russere leve på deres egen måde. Vi er et specielt folk, se blot – ingen kan afslå at kæmpe, men vi afslog!

- Hvor afslog vi da det? Vi slår da løs på hinanden, endog overordentlig grusomt!

- Det er vort indre anliggende. Men fransk og tysk kultur tager vi trods alt ikke imod, se der - de slås som vilde dyr, alle sammen! En skændsel er det!

- Er De bonde?

- Ja, blot regner jeg mig ikke som sådan – jeg kan ikke fordrage landsbyen, ej heller bønderne, de er fremmede for mig, og de kan heller ikke forstå mig.

Hans runde og småbarnlige ansigt blev sørgmodigt, de lyse øjne kneb han fornærmet sammen – han glattede med sin renvaskede hånd sit hår, der i spidserne var gjort til hængekrøller, og sukkede tungt. Han var en totalt lidende person. Og en ikke-forstået sjæl.

Da jeg fortalte ham, at han efter min mening ikke kunne skrive digte, og at han blev nødt til at lære det, troede han mig ikke, men tilsyneladende blev han kun lidt fornærmet. – Studere, sagde han og blev taktsom og nedslået, - det vil sige blive som alle de andre? Det egner jeg mig ikke til, jeg ønsker at leve som mig selv. Gymnasiaster og studenter – de er alle ens. Nej, jeg skal nok klare mig ved egen hjælp.

Han forlod mig såret, og jeg ved, at om en to til tre, måske endog fem år, bliver han til ingen verdens nytte morder, samtidig med at han opnår den for ham urealiserbare mulighed ikke at ligne nogen. Og om fem år får han et eller andet indbringende arbejde, som han ikke klarer dårligt, men heller ikke særlig godt. Og han vil leve, dybt krænket over mennesker generelt og med mistro til alle dem, der på den ene eller anden måde er afhængige af ham.

Fru Z.G. skriver til mig: ”Jeg kan forestille mig snesevis, endog hundreder af bønder, der er i stand til at annamme kultur, men når jeg tænker på, at alle bønder og bønderkoner skulle kunne lære at rense negle eller pudse næsen i et lommeterklæde – så forekommer det mig at være en latterlig utopi”.

Dyrlægen A.N. gør sig disse tanker om kultur: ”Af selve ordet kultur er dets mening jo klart – det er kult, religion. Kultur kan kun udvikle sig på et religiøst grundlag, og det bliver ægte kultur, mens alt det øvrige er tingenes kultur, noget ydre og lumsk. I dag, hvor mennesket er blevet gjort til dyr, kan det kun blive frelst ved at vende tilbage til Gud, til Kirken og til den naive tro: ”Bliv som børn” – det er det, der skal siges til menneskene, og det er det, de skal lære. Mens De derimod lærer dem, at de skal blive som vilddyr. Det er den tyske indflydelse, indflydelsen fra ugudelige bøger af Nietzsche, Marx, Comte og andre jesuitter, som udtænkte alle disse ideer specielt til os russere – for tysken ved, at vi er til fals for ideer, som en blomst af alant-slægten er vild efter gødningeorm”.

”Det er modbydeligt og hæsligt at tale om kultur, når bønderne er mætte, mens intelligentsiaen sulter”, skriver en lærerinde, men ”en gruppe af unge” er overbevist om:

”Det er godt, når alt det ydre forlader menneskene – alt det, de af pligt har påtaget sig, eller når de hellige fædres lære inden for litteratur, filosofi og videnskab falmer – når alt det falder af, bliver

mennesket virkelig frit. Måske tager mennesket på ny imod det samme, som det forkastede, men med tiden bliver det nødt til at leve uden ideer, principper og alskens traditioner – det har fået nok af litteratur, kultur, socialisme og alt sådan noget”.

Jeg kunne anføre yderligere snesevis af lignende hjemmestrikkede meninger om kultur - meninger, der vidner om tankens udvikling i de hjemlige Tambov- og Kaluga filosofiskoler. Men det citerede vidner også overbevisende om, at fornemmelsen af livet bliver skarpere hos os, men forståelsen af dets mening og formål forbliver sløv.

De regler for social adfærd, de færdigheder i omgangsformer, som kan opbygges på en rent dyrisk opfattelse af livet - de lover os ikke glæder. Tilmed fordobler de den generelt forvildede tilstand, som ikke blot landsbyen, men også byen - ikke blot folket, men også den såkaldte ”halvintelligentsija”

uden modstand underordner sig. Heraf fremgår endnu en gang med al tydelighed nødvendigheden af et kulturelt oplysende arbejde – der er uopholdeligt, planlagt, alsidigt og ihærdigt.

NS 21. (8.) maj 1918

13.

Når man iagttager vore dages revolutionære arbejde, udskiller der sig klart to typer revolutionære: den ene type er så at sige den evige revolutionære, mens den anden er den ad hoc revolutionære. Den første legemliggør det prometheuske oprørsprincip og er dermed åndelig arvtager til den mængde af ideer, der har bevæget menneskeheden frem mod fuldkommengørelse. Disse ideer er inkarneret - ikke blot i hans intellekt, men også i følelserne og oven i købet i underbevidstheden. Han er et levende og sitrende led i en uendelig kæde af dynamiske ideer. Og under en hvilken som helst social struktur er han - gennem helheden af følelser og ideer - nødt til hele livet at forblive utilfredsstillet, fordi han ved og tror på, at menneskeheden har kræfter til uden ende at skabe noget endnu bedre ud af det gode. Han elsker brændende den evigt unge sandhed (istina), men ikke så følt og fysisk, at han med knytnæveslag vil banke den ind i hjerte og hoved på folk, som af fortiden er gjort til slaver af en død sandhed (pravda), eller som uheldeligt er forelsket i det overlevede. I det hele taget er mennesker for ham en uudtømmelig, levende og nervøs kraft, som til enhver tid skaber nye følelser, tanker, ideer, ting og livsformer. Han ville helst give liv til og besjæle alverdens hjernemasse – alt det, der findes i skallen på alverdens mennesker. Men når han forfølger dette sit eneste og sande revolutionære mål, er han ude af stand til at gribe til den ene eller den anden slags vold mod mennesket – undtagen i tilfælde af en uopsættelig nødvendighed og i så fald gør han det med en følelse af en organisk afsky for enhver voldsakt.

Han ved præcist, at ifølge en af de kendte russiske tænkere kan ”historiens grumhed og dens største ulykke sammenfattes i, at mennesket er grusomt krænket” – krænket af naturen, som efter at have skabt det kastede det ud i verdens ørken som et vilddyr blandt vilddyr. Og gav det de samme vilkår for at udvikle og fuldkommengøre sig som ethvert andet vilddyr - krænket af de guder, som han af frygt og glæde alt for hurtigt og stående overfor naturens kræfter skabte - uden viden og alt for meget ”i sit eget billede”. Han er blevet forurettet i det uendelige af mennesker, der skulle forestille at stå ham nær – og værst af alt forurettet af sig selv, af sin vaklen mellem det tidligere dyriske stadium og det nye og fuldkomne menneske.

Men den evigt revolutionære har ingen følelse af personlig fornærmelse over mennesker. Han er altid i stand til hæve sig over det personlige plan og i sig selv bekæmpe det smålige og ondsksfulde ønske om at hævne sig på mennesker på grund af de trængsler og pinsler, han er blevet udsat for. Hans ideal er et menneske, der er fysisk stærkt, smuk som et rovdyr – men denne fysiske skønhed skal være i fuld harmoni med den åndelige formåen og skønhed. Det menneskelige er det åndelige – det er det, som er skabt af forstanden. Det er videnskab og kunst, der af et stadig større antal mennesker opleves som bevidsthed om enhed i mål og interesser. Den evigt revolutionære søger af alle kræfter at uddybe sin ånd og udvide sin bevidsthed. Han gør det for at kunne favne hele menneskeheden. Og han vil ødelægge alt det, der opdeler mennesker i racer,

nationer og klasser. I denne nye bevidsthed vil han i verden skabe en enhedsfamilie af selvbestemmende arbejdere, der formår at frembringe alle livets skatte og glæder.

Ændringer til det bedre i de sociale livsbetingelser er for den evigt revolutionære kun et trin på den uendelige stige, der fører menneskeheden op ad. Og han glemmer aldrig, at netop heri ligger meningen med den historiske proces, for hvilken han personligt kun er en af utallige forudsætninger. Den evigt revolutionære – han er den lille skælven, der uopholdeligt holder menneskehedens hjerner og nerver i gang. Han er det geni, der omstyrter de sandheder, der er udformet før ham, for dernæst at skabe nye. Eller også er han et beskedent menneske, der stiltfærdigt stoler på sine egne kræfter, og som brænder med den sagte, undertiden næsten usynlige ild, der oplyser vejen mod fremtiden.

Den ad hoc-revolutionære – han er et menneske, der med en sygelig skarphed fornemmer sociale krænkelser og nedværdigelser – det vil sige de lidelser, som mennesker påfører hinanden. Han annammer med sin forstand tidens revolutionære ideer og forbliver som følge af sit helt specielle følelsesliv en konservator og samtidig et bedrøveligt, ofte tragikomisk, væsen, der træder ud i verden - for forsættligt, nedrigt og tåbeligt at forvanske og bagtale det humanistiske og almenmenneskelige indhold i de revolutionære ideer.

Han er først og fremmest såret over, at han er talentløs og svag – endvidere er han såret over, at der er begået uret mod ham, at han en gang har siddet i fængsel, været i forvisning og henslæbt emigrantens hårde tilværelse. Han er som en svamp fyldt op af hævnfølelse samt et ønske om på hundrede måder at gøre op med dem, der har såret ham. De ideer, som han kun har fattet med sit intellekt, men som ikke er vokset ind i hans sjæl, er i direkte og uforsonlig modstrid med hans handlinger – hans kampformer i konfrontation med fjenden er de selv samme, som denne anvendte mod ham. Andre metoder rummer han ikke.

Lige som en slave, der for en tid revolterede mod en straffende og hævnende gud, oplever han ikke skønheden i en barmhjertig, tilgivende og glædens gud. Han oplever ikke længere en organisk forbundethed med det forgangne, og han regner sig selv som fuldstændig frigjort. Men indvendig er han fortsat smedet sammen med sine dyriske instinkters tunge konservatisme – samt viklet ind i et finmasket net af smålige og sårende indtryk, som han ikke har kræfter til at hæve sig op over. Hans måde at tænke på tvinger ham til i livet og i det enkelte menneske kun at lede efter frastødende fænomener og træk: Dybt ned i sjælen er han fuld af foragt overfor det menneske, for hvis skyld han en eller hundrede gange har lidt, men som selv lider alt for meget ved at bemærke eller værdsætte den andens lidelser. Mens han prøver på at ændre det sociale livs ydre former, er den ad hoc-revolutionære ude af stand til at fylde de nye former med et nyt indhold. Han bibringer dem kun de samme følelser, som han søgt at bekæmpe. Såfremt det skulle lykkes ham – ved et under eller ved vold – at skabe en ny tilværelse, ville han selv være den første til at føle sig fremmedgjort og ensom i den nye tilværelse – for i virkeligheden er han slet ikke socialist eller for den sags skyld ikke en gang præ-socialist, men simpelthen en individualist.

Han forholder sig til mennesker på samme måde som en talentløs videnskabsmand forholder sig til hunde og frøer, der er bestemt for grusomme videnskabelige forsøg – men blot med den forskel, at selv en talentløs videnskabsmand, der til ingen nytte piner dyr, dog gør det i menneskets interesse. Mens den ad hoc-revolutionære langt fra vedvarende er oprigtig i sine forsøg med mennesker. Mennesker er for ham blot et materiale – jo mindre levendegjort det er, des mere bekvemt er det. Hvis graden af et individs private og sociale selvbevidsthed vokser til at være en protest mod den rent ydre og formelle revolutions-indstilling – så vil den ad hoc-revolutionære ikke holde sig tilbage med at true de protesterende med straffeforanstaltninger, ligesom mange repræsentanter for den opridsede type har gjort og gør det.

Han er en koldblodig fanatiker, en asket – han skænder den kreative kraft i den revolutionære ide, og selvfølgelig kan ikke benævnes skaber af den nye historie. Det er ikke ham, der bliver historiens nye ideale helt.

Måske består hans fortjeneste kun i at have vækket det ældgamle grusomme bæst i menneskemasserne og dermed nærmet sig det dyriske instinkt endeligt?

Grusomhed trætter og kan til sidst vække en organisk afsky – og i denne afsky findes dens

undergang.

Det ser ud, som om vi er begyndt i os selv at opfostre netop en fysiologisk afsky for alt det blodige, det grusomme og beskidte – det er også nødvendigt, hvis denne afsky skal vokse og blive til flertallets idiosynkrasi.

NS 6. juni (24. maj) 1918

14.

Den nye struktur i det politiske liv kræver også en ny sjælestruktur af os. Det siger sig selv, at på to måneder kan man ikke blive genfødt – men jo hurtigere vi sørger for at befri os fra fortidens støv og snavs, des stærkere bliver vor åndelige helse, og des mere produktivt bliver vort arbejde med at skabe nye livsformer. Vi lever i et uvejr af politiske følelser, i et kaos af magtkampe. Denne kamp vækker udover ædle følelser også meget mørke instinkter. Det er ganske naturligt, men situationen kan ikke undgå at være svanger med en vis skævvridning af psyken og med en unaturlig og ensidig udvikling af den.

Politik er den jordbund, i hvilken der hurtigt og i overflod vokser tidsler af giftigt fjendskab, af ondsindet mistanke, af skamløs løgn, af bagvaskelse, af sygelig ærgerrighed og af ringeagt overfor individet – opregn al den usselhed, som mennesket rummer. Alt det, der særlig klart og rigt udvikler sig netop i den politiske kamps muld. For ikke at blive kvalt af følelser af en bestemt slags bør man ikke glemme også en anden slags følelser.

Fjendskab mellem mennesker er ikke en normal foreteelse – vore bedste følelser, vore mest storsindede ideer er netop rettet mod at nedbryde socialt fjendskab i verden. Disse ædle følelser og tanker vil jeg kalde ”social idealisme” – netop denne kraft vil tillade os at besejre livets modbydelighed samt uførtroent og hårdnakket at stræbe efter retfærdighed, det skønne i livet og friheden. På denne vej har vi skabt helte, martyrer for friheden, de ædleste mennesker på jorden og alt det skønne, som er i os, og som er udsprunget af disse bestræbelser. Den kunstneriske kraft vækker overmåde succesfyldt og storslået de bedste egenskaber i vor sjæl. Ligesom videnskaben er verdens forstand, således er kunsten dens hjerte.

Politik og religion splitter mennesker i forskellige grupper - den kunst, der i mennesket åbner op for det almenmenneskelige, forener os. Intet former menneskesjælen så nænsomt og så hurtigt som indflydelsen fra kunst og videnskab.

Proletariatets ret til at føle fjendskab over for andre klasser er alsidigt og dybtfølt begrundet. Men samtidig er det netop proletariatet, der skal føre den store og velsignede ide om en ny kultur ud i livet – ideen om det globale broderskab. Og derfor bør proletariatet som den første bortkaste det uduelige og forældede forhold til mennesket – netop det bør i særdeleshed og ihærdigt stræbe efter sjælens udvidelse og fordybelse og gøre den til et reservoir af hverdagsindtryk.

For proletariatet bør kunstens og videnskabens gaver udgøre den højeste værdi – for proletariatet er de ikke festlig underholdning, men veje til at trænge dybere ind i livets hemmeligheder. For mig er det mærkeligt at se på, at proletariatet i form af dets tænkende og handlende organ - ”Rådet af arbejder- og soldaterdeputerede”, så apatisk og ligegyldigt forholder sig til, at musikere, kunstnere, skuespillere og andre, der er så nødvendige for menneskesjælen sendes til fronten og ud i kamp. Ved at sende sine talenter i krig udtærer landet sit hjerte, og folket mister det bedste, det har. Og – til hvad nytte? Måske blot med det formål, at et talentfuldt russisk menneske skal dræbe en talentfuld tysk billedkunstner. Tænk over, hvilket idioti og hvilken frygtelig hån overfor mennesket, det er!

Tænk også over, hvilken enorm mængde energi folket bruger på at frembringe en talentfuld fortolker af sine følelser og tanker. Skal denne forbandede krig da virkelig forvandle disse kunstens mennesker, som vi har så kært, til mordere og til døde kroppe?

20. april (3. maj) 1917

15.

I de allerførste revolutionsdage kastede nogle skamløse personer mængder af smuds-brochurer på gaden – afskyelige fortællinger over temaer som ”fra livet ved hoffet”. I disse brochurer blev der fortalt om ”selvherskeren Alis”, om ”den perverse Grisjka”, om Vyrubova og andre fra den dunkle fortid. Jeg vil ikke befatte mig med at fremlægge indholdet i disse skrivelser – dertil er det for beskidt, dumt og perverteret. Men ungdommen bliver fodret med dette giftige snavs – brochureerne har god afsætning på Nevskij og i byens forstæder. Vi skal bekæmpe dette skidt – jeg ved ikke præcist hvordan, men bekæmpes skal det. Desto mere, fordi der på bogmarkedet ved siden af denne hæslige ”litteratur” med sygelige og sadistiske tilbøjeligheder findes alt for få af de udgivelser, som tiden har krav på.

”Smudslitteraturen” er i særdeleshed skadelig og særlig smitsom netop nu, hvor alle mulige formørkede instinkter er vakt i folk, og hvor følelsen af harme og krænkelse endnu ikke er udlevet – det er følelser, der vækker til hævn. Vi skal huske på, at vi gennemlever ikke blot en økonomisk ruin, men også social opløsning, der altid og uundgåeligt opstår i en økonomisk nedtur. Det er ubestrideligt, at en del af skylden for, at vi er kraftsløse og talentløse, har vi lov til at placere hos de kræfter, som altid har forsøgt at holde os borte fra samfundsstrukturens betydningsfulde dele.

Det er ubestrideligt, at det gamle Rusland blev og bliver opdraget af læremestre, som i politisk henseende er endnu mere talentløse end den menige borger. Det er udenfor enhver diskussion, at alle vore forsøg på at blive selvstændige blev mødt af en skrækkelig modstand fra en magt, der var egoistisk og udelukkende optaget af at beskytte sin egen position i landet. Alt det er udenfor diskussion, men det er i sandhedens interesse nødvendigt at sige, at vi også har noget at rose os af. Hvor, hvornår og hvordan er der de seneste år blevet udtrykt så megen uhyrlig spot over det russiske samfund som helhed – over dets forstand, dets vilje, dets samvittighed? I hvad og hvordan opdagede samfundet sin modstand mod livets onde og formørkede kræfter?

Hvordan udtryktes dets borgerlige selvbevidsthed, der på hooligan-måder blev forkastet af alle, der havde myndighed til denne afvisning? Og i hvad - udover i skønsnak og epigrammer – blev vore følelser af krænkelse selvværd udtrykt? Nej, man skal kende sandheden: Vi er selv moralsk blevet rystet i vor grundvold – ikke mindre end de kræfter, der er os fjendtligt stemte. Vi lever i en tid med frygtelige begivenheder, hvis dybde, vi tilsyneladende ikke er i stand til at fatte på rette vis. Og tidens tragik fornemmes ikke: Mindst af alt bør man i denne tid gribe til eventyr af kriminel karakter, hvor fristende det end i det ydre måtte forekomme.

Det er meget sandsynligt, at vi bliver nødt til beredvilligt at acceptere endnu flere sådanne eventyr, men vi må ikke glemme, at det ikke er forbrydelsen i sig selv, der er vigtig, men derimod dens opdragende og social-pædagogiske effekt. Historien opdrager de mennesker, der er åndeligt sunde og udrydder de syge: En skandale kan fordærve de sunde, men den lemlæster i endnu højere grad de syges verdensopfattelse. Åndeligt usunde mennesker er der alt for mange af blandt os – og begivenhederne truer med at forøge dem endnu mere.

En kniv, en revolver og andet af samme skuffe er blot rekvisitter i et melodrama – det er ikke ved hjælp af dem, man skaber et normalt liv. Det er på høje tid at forstå, at historien og skandalen, hvor lille den end måtte være, har ikke noget til fælles. De mest forfærdelige mennesker – det er dem, der ikke ved, hvad de ønsker, og derfor er det nødvendigt at bruge al vor vilje til at udarbejde helt klare ønsker. Vi står foran at skulle præstere en historisk bedrift, og enhver bedrift kræver viljens koncentration.

Kan man mon være tiltrukket af smudsige boulevard-romaner, når der omkring os og i hele verden finder en frygtelig tragedie sted! Alle mægtige kræfter i verdenshistorien er på nuværende tidspunkt samlet i en bevægelse, alle menneske-vilddyr har revet sig løs fra kulturens kæde, de har sønderrevet dens fine messedragt og blottet sig på en lumpen måde. Dette fænomen, der er lig med en katastrofe, ryster grundlæggende samfundets bropiller. Det er nødvendigt at puste liv i fornuft af højeste potens og i al vilje for at korrigere konsekvenserne af vor tragiske forsømmelighed overfor os selv – en forsømmelighed, der har skabt den fatale fejltagelse.

Århundredets menneskehed arbejdede med at skabe tålelige forhold – ikke for at man i det 20. århundrede bare nedbrød det skabte. Vi bør drage kloge slutninger af dumme begivenheder, mens vi husker, at

alt, hvad der kaldes Skæbne og Lod, ikke er andet end et resultat af utilstrækkelig tænkning og vor mangel på tro på os selv. Vi bør vide, at alt, hvad der er skabt på jorden, er blevet til gennem en eneste Herre og Arbejder – nemlig Mennesket.

27. april (10. maj) 1917

16.

Uden at afvente Sovjetten af soldaterdeputeredes beslutning om at sende skuespillere, kunstnere og musikere til fronten har Ismajlov-regimentets bataljonskomite sendt 43 kunstnere ud i skyttegravene, deriblandt overordentlig talentfulde og kulturelt værdifulde mennesker. Ingen af dem kender noget til militærtjeneste eller er trænet i de sager. De kan ikke skyde – først i dag har de for første gang været på skydebanen, og allerede på onsdag skal de af sted. Således drager disse dyrebare mennesker i krig – ude af stand til at forsvare sig. Jeg ved ikke, hvem bataljonskomiteen består af, men jeg er sikker på, at disse mennesker ”ikke ved, hvad de har gang i”.

At sende talentfulde kunstnere i krig, er udtryk for samme ødselhed og dumhed, som det er at sætte guldsko på en arbejdshest. Men at sende dem, der ikke har lært krigshåndværket – det er at idømme uskyldige mennesker dødsstraf. En sådan holdning til mennesket bebrejdede vi tsarmagten – netop derfor styrtede vi den. Demagoger og gadens lakajer vil sikkert råbe til mig: Men hvad bliver der så af ligheden?

Naturligvis er jeg opmærksom på den. Jeg har også brugt en del kræfter på at påpege nødvendigheden af politisk og økonomisk lighed mellem mennesker – jeg ved, at først, når denne lighed er tilstede, får mennesket mulighed for at blive mere hæderligt, mere humant og bedre. Revolutionen blev gennemført, for at mennesket skulle få et bedre liv, og for at det selv skulle blive bedre. Men jeg vil også sige, at for mig kan forfatteren Lev Tolstoj eller komponisten Sergej Rakhmaninov ligesom et hvert andet talentfuldt menneske ikke sammenlignes med Ismajlovs bataljonskomite. Såfremt Tolstoj selv følte trang til at sende en kugle mod et menneskes pande eller stikke en bajonet i maven på ham – så siger det sig selv, at djævelen ville skraldgrine og idioterne ville juble sammen med djævelen – men de mennesker, for hvem talent er naturens mest vidunderlige gave, kulturens grundlag og landets stolthed, vil endnu en gang komme til at betale med deres blod. Nej, jeg protesterer med hele min sjæl mod, at man laver talentfulde mennesker om til gemene soldater.

Jeg henvender mig til Sovjetten af soldaterdeputerede og spørger: Anser den beslutningen fra Bataljonskomiteen i Ismajlov-regimentet for rigtig?. Er Sovjetten mon enig i, at Rusland skal kaste de bedste stykker af sit hjerte ind i krigens umættelige gab – sine kunstnere og sine talentfulde mennesker? Og – hvordan skal vi leve efter at have ødslet vore bedste hjerner bort?

NS 2. (15.) maj 1917

17.

Ja, vi gennemlever en skræmmende og farlig tid – pogromerne i Samara, i Minsk og i Jurjev vidner overbevisende om det. Det gør ligeledes soldaters grusomme handlinger på jernbanestationerne samt en række andre kendsgerninger om manglende disciplin, om druk og tølperagtig adfærd. Naturligvis skal vi ikke glemme, at råbene om, at ”fædrelandet er i fare” kan være fremkaldt ikke blot af en følelse af oprigtig frygt, men at de også kan være tilskyndet af partitaktiske hensyn. Imidlertid ville det være fejlagtigt at tro, at anarkiet er fremkaldt af den politiske frihed. Nej, efter min mening har friheden blot forvandlet en indre sygdom – åndens sygdom – til en hudsygdom. Anarkiet er indpodet i os af det enevældige system, og vi overtog det straks som en arv. Og man skal ikke glemme, at pogromerne i Jurjev, Minsk og Samara på trods af deres forskellighed ikke blev ledsaget af drab. Mens tsartidens pogromer til og med drabene på tyskere i Moskva var både bestialske og blodige.

Husk Kisjijov, Odessa, Kiev, Belostok, Baku, Tiflis og talrige andre afskyelige drab i snesevis af småbyer. Jeg kan ikke trøste nogen, mindst af alle mig selv, men jeg kan alligevel ikke lade være med at henvende læserens opmærksomhed på det, der dog til en vis grad kan kaste et formildende skær over folkets nedrige og beskidte forbrydelser. Vi skal ligeledes ikke glemme, at de mennesker, der højere end andre råber op om, at ”fædrelandet er i fare”, allerede for tre år siden – i juli 1914 – havde al grund til at råbe disse skræmmende ord. Af partitaktiske hensyn og ud fra en egoistisk klassetaktik undlod de at gøre det – og i løbet af tre år blev det russiske folk vidne til et forfærdeligt anarki, fremkaldt fra oven.

Graver vi endnu dybere i fortiden, møder vi i spidsen for den russiske stat også en Stolypin, en utvivlsom anarkist – han blev understøttet af klapsalver fra netop de samme velmenende republikanere, som nu højlydt råber op om anarki og om nødvendigheden af at bekæmpe det. Selvfølgelig er det rigtigt, at ”den, der ikke gør noget, begår ikke fejl”, men vi har en forfærdelig masse mennesker, som, hvad de end foretager sig, alligevel begår fejl.

Ja, ja – man skal altid bekæmpe anarkiet. Men sommetider er det også nødvendigt at kunne besejre sin egen frygt for folket. Fædrelandet ville føle sig i mindre fare, hvis blot det havde mere kultur. Desværre – når det gælder spørgsmålet om kulturens nødvendighed og hvad slags kultur, vi har behov for – virker det, som om vi endnu ikke er kommet frem til nogle endelige beslutninger. I hvert fald gjaldt det i begyndelsen af krigen, da de moskovitiske filosoffer spidsfindigt og i fuld alvor sammenlignede Kant med Krupp.

Man kan få den tanke, at læren om en ”særegen” kultur er opstået netop hos os og i en tid med den værste reaktion, fordi vi er mennesker, der for længe siden har lært at tænke og handle ”efter den mindste modstands princip”. Hvordan det nu end hang sammen, har vi mindst af alt bekymret os om at udvikle netop en europæisk kultur – det vil sige udvikling af en eksperimentel videnskab, en fri kunst og en industri, der er baseret på en avanceret teknologi. Og det er helt naturligt, at vore brede masser ikke forstår betydningen af disse tre fundamentale kulturer. En af de første opgaver nu må være i befolkningen at vække etiske og æstetiske følelser – sideløbende med at der også vækkes politiske følelser.

Vore kunstnere bør snarest med deres talents kraft blande sig i gadens kaotiske stemninger, og jeg er sikker på, at når først skønheden sejrrikt er trængt ind i sjælen på den noget fortunlede russer, så vil hans frygt stilne af, og hans voldsomme adfærd og nogle af hans ikke særlig rosværdige følelser – som for eksempel grådighed – vil hjælpe ham til at blive mere menneskelig.

Men man har givet ham – undskyld, jeg siger det! – en hoben dårlige aviser til en uhyrlig pris, og udover dem foreløbig intet.

Videnskaberne – såvel de humanistiske som de naturvidenskabelige – vil kunne spille en stor rolle i en forædling af instinkterne, men videnskabsmændenes deltagelse i øjeblikkets praktiske liv er endnu mindre mærkbar nu end før. Jeg har ikke kendskab til en eneste fornuftig og vederhæftigt skreven bog inden for populærlitteraturen, som kan berette om, hvor stor industriens positive rolle er i den kulturelle udviklingsproces.

Længe har vi savnet en sådan bog til det russiske folk. Der kan siges langt mere endnu om nødvendigheden af et uopholdeligt og intensivt kulturarbejde i vort land. Mig forekommer det, at opråbet ”Fædrelandet er i fare!” er mindre forfærdeligt end opråbet ”Borgere, kulturen er i fare!”.

NS 9. (22.) maj 1917

18.

Anarki, anarki, sådan råber ”fornuftigt tænkende” mennesker samtidig med, at de forstærker og spreder panik på et tidspunkt, hvor alle arbejdsduelige mennesker stille og roligt burde tage fat på det trivielle og daglige arbejde med at opbygge et nyt liv. Og hvor alle er forpligtet til at forsvare den gamle kulturs storslåede værdier. ”Anarki!”. Og atter, ligesom efter 1905-revolutionen, hældes der spandevist af arrigt tryksværet fejt og ondskabsfuldt ud over det russiske demokrati og hele det russiske folk – en gejsler af beskidte beskyldninger hærger.

Jeg har ikke lyst til at tale om mig selv, men for halvandet år siden lod jeg "To sjæle" trykke. En artikel, i hvilken jeg fortalte, at det russiske folk i sit væsen er disponeret for anarki, at det er passivt, men grusomt, når det får magt i sine hænder; at dets sjæls opreklamerede godhed er sentimentalitet af karamasovsk karakter, at det er frygteligt umodtageligt overfor humanisme og kultur. På grund af disse tanker, der ikke er mine, men som blot er blevet udtrykt skarpt af mig – for disse tanker er jeg blevet beskyldt for alle mulige forsyndelser mod folket.

For ganske nylig, for blot et par dage siden, var der en, der i "Sproget", en avis, der først og fremmest er lærd, erklærede, at min "nederlagsstemning" bedst kan forklares ved mit forhold til folket. I øvrigt er jeg ganske uskyldig i "nederlagsstemning" og har aldrig samtykket i en sådan. At misbillige nævekampe, dueller og krig som modbydeligheder, der er beskæmmende for alle mennesker, og som handlinger, der ikke er i stand til at løse konflikter, og som blot uddyber fjendskab – at misbillige alt det er ikke ensbetydende med at være "et nederlagsmenneske" eller at være en, der "ikke sætter sig til modværge". Især passer det ikke på mig – et menneske, der prædiker et aktivt forhold til livet. Måske vil jeg i nogle tilfælde ikke begynde at forsvare mig selv, men til at forsvare en, der er mig kær, har jeg kræfter.

Formålet med de tanker, som jeg udtrykte i artiklen "To sjæle", var overhovedet ikke at forsvare eller retfærdiggøre mig selv

Jeg er på det rene med, at i en skolastisk ordduel, som vi af sømmelighedshensyn kalder en "polemik", tager de stridende parter ikke hensyn til sandheden. De søger tværtimod gensidigt fejl hos hinanden i ordvalget, fortalelser, svage punkter – og de banker løs på hinanden, ikke så meget for at bevise oprigtigheden i egne holdninger, som for offentligt at demonstrere egen elegance. Nej, jeg tog artiklen "To sjæle" op med den hensigt at spørge mine papirfjender: Hvor har de været mere oprigtige – var det, da de bebrejdede mig min usminkede mening om det russiske folk eller nu, hvor de skælder det russiske folk ud med netop mine ord?

Jeg har aldrig været demagog og bliver det heller aldrig. Når jeg dadler vort folk for dets hang til anarki, for dets manglende kærlighed til arbejde, for alskens vildskab og uvidenhed - så husker jeg dette: Det kunne ikke blive anderledes. De betingelser, som det levede under, var ikke i stand til at opfostre hverken respekt for individet, bevidsthed om borgerrettigheder eller retfærdighedsfølelse – betingelserne var total retsløshed, undertrykkelse af individet, og det skete med de mest skamløse løgne og med bestialsk grusomhed. Og man kan kun undre sig over, at folket under disse betingelser trods alt bevarede ikke så få menneskelige følelser samt et vist mål af sund sans.

De kommer med beklagelser: Folket er i færd med at ødelægge industrien! Men hvornår og hvem har mon fortalt dette folk, at industrien er kulturens grundlag, og at den er fundamentet under det sociale og statslige velfærd? I folkets øjne er industrien en lumsk mekanisme, der kun er sat i verden for syvfals at trække skindet af forbrugeren. Og har det ikke ret? Men for en tre til fire måneder siden afslørede De selv i alle aviser og blade og fra den ene dag til den anden den skamløse og fantastiske vækst i den russiske industris indtægter – og folkets opfattelse er ligesom jeres. Det er klart, at De var nødt til at "afsløre" det – det er enhver sandhedsherolds, enhver modig forsvarer af retfærdigheds pligt. Men – polemik opfordrer til ensidighed. Derfor – da der blev talt om plyndring, glemte man samtidig at tale om industriens kulturelle og kreative rolle, om dens statslige betydning.

Industrien er kilde til velstand for nogle, mens den for andre er en kilde til fysisk og åndelig undertrykkelse – det er holdningen hos os og vedtaget uden forbehold af størstedelen af befolkningen, endog af dens uddannede del. Denne holdning er blevet fastslået solidt og for længe siden – husk på, hvordan G.V. Plekhanovs bog "Vore uoverensstemmelser" blev modtaget, og hvilken storm fremkaldte ikke "Johannes Døberen af alle vore genfødsler" - P.B. Struve med sine "Kritiske bemærkninger".

At råbe op om anarki er lige så nyttesløst, som det er nyttesløst og skændigt at råbe "brand!", når man kan se ilden i færd med at udslutte et hus, men uden at man overhovedet tager del i bekæmpelsen af ilden - udover at råbe op.

Polemik – det er en yndet beskæftigelse for tilhængere af skolastiske øvelser i ordkunst samt for de mennesker, der anser det for deres pligt altid og i alt at bevise, at de har ret, at de er skarpe i pæren

samt besidder andre fremragende kvaliteter, som disse mennesker ubestrideligt er i besiddelse af. Men – det ville være betydelig mere nyttigt, såfremt vi efter at have overladt til historien at fælde dom uopholdelig påbegynder et kulturarbejde i ordets allerbredeste betydning. Og såfremt vi gav alle vore talenter, al vor forstand og alle vore hjerter til det russiske folk med det formål at motivere det til et rationelt skaberværk af nye livsformer.

18. (31.) maj 1917

19.

Det er meget tænkeligt, at mine tanker er ”naive” – jeg har sagt, at jeg anser mig selv for en dårlig publicist, men trods alt vil jeg stædigt og værdigt og efter bedste evne ”fortsætte min kurs” og uden at lade mig gå på af, at min stemme forbliver ”en stemme i ørkenen”, ak ja, men den er ikke mennesketom.

Den gode og ærlige bog – oplysningens bedste værktøj - er næsten fuldstændig forsvundet fra bogmarkedet. Hvorfor den er forsvundet, vender jeg tilbage til en anden gang. Den kommenterede og objektivt opbyggelige bog findes ikke mere. Ved knopskydning er en mængde aviser opstået, som dag efter dag indgyder mennesker fjendskab og had til hinanden - de spreder bagvaskelse, vælter sig i nedrigt snavs, de råber op og skærer tænder, som om de arbejder på at løse problemet, hvem der er skyld i Ruslands sammenbrud.

Naturligvis er alle de stridende parter oprigtigt overbeviste om, at deres modparter er de skyldige, og ret har kun den, som har fanget og i hvis hænder den vidunderlige fugl, som man kalder den evige sandhed, skælvende befinder sig. Aviserne klamrer sig til hinanden, mens de i gaderne vrider sig som en bunke giftige slanger, der forgifter og forskrækker småborgeren med deres ondsksfulde hvislen – alt mens de belærer ham om ”ytringsfrihed” - eller rettere sagt om, hvordan man forvansker sandheden og har friheden til at bagvaske.

”Ytringsfrihed” er gradvist ved at blive et upassende ord. Naturligvis, ”i kampens hede har enhver ret til at bruge alle midler” – selvfølgelig ”er politik en skamløs affære”. Og naturligvis er ”selv den bedste politiker det mest samvittighedsløse menneske”. Men, når du indrømmer den modbydelige sandhed i denne moral - hvilket tungsind oplever du så ikke alligevel, og hvor pinefuld er ikke din bekymring for det unge Rusland, der netop nu oplever at nyde frihedens gaver! Hvilken gift flyder og sprøjter der ikke fra disse slibrige papirsider, som aviser trykkes på! Længe har det russiske menneske bedt til sin gud: ”Åbn mine læber!”

Og munden er blevet åbnet og ud strømmer uopholdeligt gløser med had, løgne, hykleri, misundelse og begær. Man ville ønske, at lidenskab kogte i dem – lidenskab og kærlighed. Men man fornemmer hverken kærlighed eller lidenskab. Man mærker desværre kun et – en hårdnakket og, må man sige, heldig bestræbelse fra de privilegerede klassers side på at isolere demokratiet - at vælte alle fortidens fejl og forsyndelser ned over det og anbringe det i en situation, der uundgåelig tvinger demokratiet til begå endnu flere fejltagelser og forsyndelser.

Det er dygtigt udtænkt og bliver praktiseret godt. Det står allerede klart, at skriver man ”bolsjevik”, så underforstår man dermed en demokrat. Ligeledes står det klart, at når man i dag jagter bolsjevikkerne på grund af deres teoretiske ekstremisme, så jagter man i morgen mensjevikkerne, fordi de er socialister – og i overmorgen vil man gå løs på avisen ”Jedinstvo”, fordi den i hvert fald ikke forholder sig tilstrækkelig ”loyalt” til ”rettænkende menneskers” hellige interesser.

Demokratiet skal ikke være en ukrænkelig helligdom – retten til kritik, retten til at misbillige bør også gælde i forhold til demokratiet, det er udenfor diskussion. Men, selv om kritik og bagvaskelse (på russisk kritika i kleveta, TP) staves med samme begyndelsesbogstav, så er der alligevel væsentlige forskelle på disse to begreber. Hvor er det underligt, at disse forskelle er totalt fremmede for belæste mennesker! Selvfølgelig er der blandt demokratiets bannerførere nogle, der ”lader kirkeklokkerne ringe uden først at kigge i kalenderen” – men vi skal ikke glemme, at de privilegerede klassers ledere besvarer disse fejltagelser med en skræmmekampagne mod almindelige mennesker og med trusler om at fyre arbejderne – noget, der fører landet i fordærv, ved

at der opstår strejker, og som medfører de resultater, der f.eks. fremgår af følgende brev til Den provisoriske Regering”, som jeg har modtaget: ”Revolutionen har ført Rusland i fordærv, fordi alle har fået deres fulde frihed til alle - overalt har vi anarki. Det er jøderne, der fryder sig, fordi de har opnået ligeret; det er dem, der har ødelagt og ødelægger det russiske folk. For at redde landet er det nødvendigt med enevælde”.

Det er ikke det første brev med det indhold, jeg har modtaget. Og man må forvente, at antallet af mennesker, der er gjort paniske af skræk, vil vokse endnu hurtigere – pressen gør i hvert fald sit i den anledning.

Men netop nu, i disse tragiske og forvirrede dage, burde pressen huske på, hvor svagt udviklet følelsen af personlig ansvarlighed er i det russiske folk, og hvordan vi er vænnet til at straffe vor nabo for vore egne synder.

Det frie ord! Det forekommer, at netop det skulle medføre en følelse af respekt for vor næstes personlighed og for, at menneskerettigheder skulle kunne udvikles hos os i vort gamle Rusland. Men, alt mens vi oplever kaotiske forhold i politikken og godtager indtrykkene af ”dagens ondskab” – så anvender vi alligevel kun ”det frie ord” til en vanvittig strid om, hvem der er skyld i Ruslands sammenbrud. Men på dette punkt er der ingen diskussion – der er vi alle skyldige.

Og alle – mere eller mindre hyklerisk – giver vi hinanden skylden, og ingen gør noget for med forstandens eller den gode viljes kraft at imødegå følelsernes stormvejr.

NS 31. maj (13. juni) 1917

20.

”Hver dag har nok i sin plage” – det er naturligt, og det er helt efter bogen. Men dagen i dag har to plager: Partiets kamp om magten og den kulturelle opbygning. Jeg ved, at den politiske magt er nødvendig, men jeg opfatter den som et uundgåeligt onde. For jeg kan ikke lade være med at bemærke, at under de givne betingelser og ved at tage hensyn til visse særegenheder ved den russiske psyke – så står den politiske magt næsten fuldstændig i vejen for den kulturelle opbygning. Kulturens opgave er i mennesket at udvikle og styrke den sociale samvittighed, samfundsmoralen samt at fremelske og organisere individets evner og talenter – er det mon muligt at løse denne opgave i en tid, der er præget af en generel og bestialske vildskab?

Tænk på, hvad der foregår omkring jer: Hver eneste avis med hver sin målgruppe indpoder dagligt læserne de mest skændige følelser – som ondskab, løgnagtighed, hykleri, kynisme og mere af samme skuffe.

Hos nogle vækker de frygt for og had til mennesket, hos andre foragt og hævnfølelse, og hos andre igen opdigner de ved deres ensidighed til bagvaskelse og forgifter mennesket med fortvivlelsens ligegyldighed. Denne handle måde hos mennesker, der er gjort syge af at være inficeret med formørkede instinkter, har ikke blot intet til fælles med kulturens lære, men den er til og med fjendtligt stemt overfor dens mål.

Revolutionen blev jo gennemført i kulturens interesse, og den blev netop levendegjort ved de kulturelle kræfters vækst og behovet for kultur.

Det russiske menneske, der nu ser sin gamle tilværelse i bund og grund rystet af krig og revolution, råber af alle kræfter på kulturel hjælp – det råber på og henvender sig netop til sin ”avis” og kræver af den løsninger på de mest forskelligartede problemer.

Se her for eksempel, hvad en gruppe soldater fra ”Kaukasus-armeen” skriver:

”Gang på gang ser vi tilfælde, hvor soldater på den mest bestialske måde går i rette med deres koner, der har bedraget dem. Læg venligst et godt ord ind for, at bevidste mennesker og den samfundsbevidste presse bekæmper dette epidemiske fænomen og forklarer, at det ikke er konerne, der er de skyldige. Vi, der skriver dette indlæg, ved hvem, der er den skyldige – vi bebrejder ikke kvinderne noget, fordi hvert enkelt menneske kun er forpligtet på, hvad naturen har bestemt for hende”.

Her er endnu en notits over samme tema:

”Jeg sidder i toget og skriver, mens jeg hører på en soldats fortælling. Med bitre tårer beretter han, at han er desertør, og at han er stukket af for at kunne tage sig af sine to små børn, der var blevet forladt af en liderlig kælling. Han sværger på, at han nok skal tage sig af hende. På grund af sådanne kællinger findes der hundreder, ja tusinder af desertører. Hvad skal det ende med?

I Rostov ved Don slæbte soldaterne en nøgen og vildfaren kvinde med udslået hår ned ad gaden, mens de råbte op om hendes liderlighed, mens de slog på en ituslået spand. Bag hele dette spektakel stod hendes mand og hendes elsker, en underofficer. Tillad mig at bemærke, at frygten for konsekvenserne tæmmer ikke de naturlige drifter, og imens er børnene vidner til disse afskyelige ting. Hvorfor tier pressen mon?”

Og her er et brev, der lægger ”kvindespørgsmålet” op på et andet plan:

”Jeg beder Dem meddele, enten ved anbefalet brev eller detaljeret i avisen, hvordan man skal forstå den proklamerede ligestilling for kvinden, og hvilke rettigheder, hun nu har.

De nedenfor underskrivende bønder er i oprør på grund af denne lov, der kan forøge lovløsheden, og landsbyen holdes i øjeblikket udelukkende oppe af konerne. Familien er ved at gå i opløsning, og økonomien vil blive kaotisk”.

Og videre hedder det i et andet brev: ”Jeg meddeler dig, du ven af folket, at der rundt i landsbyerne er noget idioti i gang, fordi der uddeles den dårligste jord til soldater-konerne, mens de hyler og skråler. Når så deres mænd vender hjem fra krigen, så kommer der slagsmål ud af det. Det er på sin plads at forklare bønderne, at de skal handle retfærdigt og rette sig efter loven”.

Og igen: ”Send venligst en brochure om kvindernes rettigheder”.

Jeg har ikke bragt alle breve over dette tema, men det er et tema, der oftere og oftere vender tilbage i brevene – der er et behov for bøger vedrørende forskellige problemer.

Man skriver om, hvordan man skal forholde sig til præsterne og spørger ”bliver lovene om bosættelse mon ændret” – man beder os fortælle om ”den amerikanske stat” og spørger om, hvordan man kan helbrede syfilis, og om der ikke findes en lov ”om at flytte de lemlæstede hen til et bestemt sted”. Man sender ”anmodninger” om, at der bliver sendt løg til soldaterne i skyttegravene – det ”er et godt middel mod skørbug”.

Alle disse ”anmodninger”, ”meddelelser” og ”forespørgsler” finder ikke vej til avisernes spalter - optaget, som de er af galde og ondskabsfuldt kævl. Avisernes ansvarshavende chefredaktører glemmer ligesom, at der udenfor deres indflydelsessfære efterlades i snesevis af millioner mennesker, hvis instinkt om at kæmpe om magten endnu ligger i dvale, mens hvis ønsker om at opbygge nye livsformer allerede er vågnet.

Og, mens disse millioner af mennesker ser, til hvilket formål ”det frie ord” anvendes, så kan de let blive opfyldt af en ødelæggende foragt for det – og det vil være en skæbnesvanger fejl, som det vil tage lang tid at rette op.

Bør man ikke give mindre plads til sådan tungetale og mere plads til den levende interesse for demokratiet? Er vi mon ikke alle sammen interesserede i, at mennesker skal opleve kulturens objektive værdi og dens fortryllende skønhed?

NS 9. (22.) juni 1917

21.

En højagtet medborger skriver således til mig:

”Frygten griber sjælen, når man på gademøder hører, hvordan soldater, der fanatisk forsvarede leninisternes ekstreme slagord, samtidig så let underkaster sig den pogromagtige agitation fra mennesker, der hvisker dem i øret, at jøderne har flertallet i ”Sovjetten af arbejder- og soldaterdeputerede”. En gang spurgte jeg en soldat, hvordan han med sin forstand kunne forene ”en social revolution” med en fjendtlig holdning overfor fremmede nationaliteter. Han svarede:

- Vi er et uoplyst folk – det kan ikke være en sag for soldater at befatte sig med så høje materier”.

En anden, en kvindelig brevsriver meddeler mig:

”Da jeg fortalte en sporvognskonduktør, at socialisterne kæmper for alle folks ligeret, indvendte han:

- Vi er hamrende ligeglade med socialister – socialisme er en herremandsagtig opfindelse, men vi er arbejdere, vi er bolsjevikker”.

Ved cirkus ”Moderne” står en gruppe soldater og arbejdere og snakker med en ungdommelig og nervøs student.

- Tænk, hvis vi bare skulle stå og diskutere med hinanden på en så fjendtlig måde, som I gør det – og ikke studerer, råber studenten ude af sig selv.

- Hvad skal vi studere? spørger en soldat barsk, - hvad kan du lære mig? Vi kender jer – I studenter har altid lavet ballade. Nu er det vores tur – men jer og burgøjerne er det på høje tid, vi skaffer os af med!

En del af tilskuerne ler, men en eller anden elegant udseende herre, der ligner en frisør, siger hidsigt: - Det er rigtigt, kammerater! Længe nok har intelligentsiaen kostet rundt med os – nu, hvor alt er tilladt, skal vi nok klare os uden den.

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

Store og frygtelige farer ligger gemt i denne ophidsede uvidenhed. Ofte oplevede jeg ved nattemøder på Petrograd-bydelen at høre såvel taler, rettet mod socialismen, som overfald på intelligentsiaen og mange andre med de samme tåbelige og skadelige meninger. Det finder sted midt i revolutionens centrum, hvor ideer bliver skærpet så meget som muligt, og hvorfra de flyder ud i hele det mørke og halvalfabetiske land.

Udvikles mon i dette land den proces, hvor forstandige revolutionære kræfter finder sammen, og vokser mon den energi i landet, der er nødvendig til at opbygge kulturen?

Der er tegn, der ligesom tyder på et negativt svar.

Et af disse tegn er en stadig mere mærkbar holdning hos intelligentsiaen, der frasiger sig arbejdet blandt masserne samt etvoksende forsøg på at skabe – snart her snart der – selvstændige og rene intelligentsia-organisationer.

Der er åbenbart årsager til, at de intellektuelle stødes væk fra masserne, og det er meget sandsynligt, at en af disse årsager er den skeptiske og ofte også fjendtlige holdning, som formørkede mennesker har til den intellektuelle, og som forskellige demagoger hele tiden indpodes i folkemasserne.

Dette skisma er måske meget nyttigt for den arbejdende intelligentsia – den forenes i en ganske imponerende organisation, der er i stand til at udføre meget kulturarbejde.

Men ved gradvist at fjerne sig fra masserne og ved at være tiltrukket af egne interesser, opgaver og stemninger vil den yderligere uddybe og udvide bruddet mellem instinkt og intellekt. Et sådant brud er ulykkeligt for os – og i det ligger kilden til vor uarbejdsdygtighed og vort manglende held i at skabe nye livsbetingelser.

Uden ledere og i en atmosfære af krigerisk demagogi søger masserne på endnu mere absurd måde efter forskelle mellem arbejdere og socialisme og fællestræk mellem ”bourgeoisiet” og den arbejdende intelligentsia.

Blandt sidstnævnte lyder der opråb, der utvivlsomt er dikteret af gode hensigter og impulser, men som fører den intellektuelle energi bort fra massernes interesser og nutidens behov.

I ”Sydens Bulletin”, der er organ for Kharkovs og regionens Arbejder- og Soldatersovjetters Komite, skriver en vis Ivan Stankov følgende:

”Der er en opgave af største vigtighed for hele socialismens sag: Det er at højne det kulturelle niveau, at erkende og højne individet samt give et løft til den alfolkelige intellektuelle duelighed.

Der findes et slagord: Straks for hele folket og på vid gab at åbne Solens, Skønhedens og Kundskabens døre, så der ikke findes ikke-intellektuelle, og så opdelingen i intellektuelle og ikkeintellektuelle

så hurtigt som muligt blot blev et løjerligt levn fra den gamle struktur og fra de gamle skoler og systemer.

Udbredelse og den hurtigst mulige realisering af ideen om ”en alfolkelig intellektualisering” er også efter min mening en af socialismens nødvendige, uopsættelige og vigtigste opgaver – en opgave, som en hæderlig og forenet intelligentsia anser som sin pligt overfor folket, og som forpligter sig til at opstille som udgangspunkt for sine bestræbelser for at opbygge noget nyt. Sideløbende og sammen med en fælles platform for alle partiers socialistiske krav. Kun en intellektualisering, der er

renset for den borgerlige samfundsopbygnings svøber, kan blive en solbeskinnet folkelig sandhed. Den kan blive Forstandens og Skønhedens sol”.

Det er smukke ord. Endnu bedre formuleret er et opråb fra Eksekutivkomiteen i Kharkov-sovjetten af deputerede fra Den arbejdende Intelligentsija.

”Nærværende opråb henvender sig til jer, den arbejdende intelligentsija i Kharkov-guvernemetet. Som følge af skæbnens blodige ironi fremstår nu den ruslandske intelligentsija, der bestrøet af sine martyrs ben befinder sig ved en korsvej i folkets frigørelsesproces, og som gennem hele sin historie har udført et storslået oplysnings- og organisatorisk arbejde, hvor alle andre er organiseret, selv uden organisation. Ved at organisere andre glemte eller nåede intelligentsijaen som klasse ikke at organisere sig. Ved dens umiddelbare hjælp blev arbejdere, soldater og bønder organiseret. Til højre for den organiserede borgerskabet sig – ene og alene står den, den arbejdende intelligentsija, der er rig på viden, erfaring og samfundsmæssige færdigheder, tilbage, uorganiseret og spredt for alle vinde.

En klasse, der bedst af alle er rustet til samfundsmæssigt arbejde og til kamp – en klasse af aktive traditioner og med lyse sociale idealer er henvist til at optræde som halehæng til begivenhederne og ude af stand til at styre dem.

Det er ikke stedet her at klarificere hvorfor, men det er et ubestrideligt faktum, at klassen af arbejdende intellektuelle – set som klasse og i sin helhed – i øjeblikket ikke indgår og kan ikke indgå i en af de eksisterende samfundsgrupperinger.

Heraf nødvendigheden af en selvstændig struktur.

Alle forudsætninger for en sådan struktur er tilstede. Et stærkt økonomisk parameter, tilstedeværelse af lejet arbejdskraft, tegn på en gensidig fremmedgørelse mellem intellektuelt arbejde og kapitalen i alle dens afskygninger – det er den base, som en klasse af en arbejdende intelligentsija i sin enorme størrelse skabes på, det er den jernkæde, som er kaldet til at samle den til et ubrydeligt hele. I den forstand er den arbejdende intelligentsija et af elementerne i det moderne proletariats vældige klasse, et af medlemmerne i den store arbejderfamilie.

Men ved at definere den arbejdende intelligentsija som en del af arbejderklassen fastlægger vi samtidig også dens sociale væsen.

Den arbejdende intelligentsijas klasse kan, efter at være kommet til erkendelse af sig selv, kun være socialistisk.

Den store ruslandske revolution er ikke slut, den fortsætter. Vældige samfundsopgaver – afslutning på krigen, den statslige opbygning, en løsning på jordspørgsmålet og strukturering af en samfundsøkonomi, der gennemlever en meget alvorlig krise – alle disse betydningsfulde opgaver står landet overfor og de kræver magtfulde beslutninger.

Kammerater, medlemmer af den arbejdende intelligentsija i byen og guvernemetet Kharkov. Efter eksempel fra Ruslands hjerte, Moskva, hvor denne del af intelligentsijaen har organiseret sig i en magtfuld Sovjet af den arbejdende intelligentsijas deputerede og efter eksempel fra andre demokratiske sovjetter af arbejder-, bonde- og arbejderdeputerede – så lad os da forene os i Kharkovs Sovjet af Deputerede fra Den arbejdende Intelligentsija.

Det lykkes kun ved at forene kræfterne og kun i solidariteten ligger magten”.

Den arbejdende intelligentsijas ønske om at danne selvstændige organisationer opstår ikke kun i Moskva og Kharkov. Måske er dette ønske nødvendigt og på mange måder berettiget, men man skal ikke lade folkemasserne stå tilbage uden ledelse.

Men alligevel rejser der sig et foruroligende spørgsmål: Hvad er det for noget – er det en proces, hvor kræfterne forenes, eller hvor de falder fra hinanden?

NS 27. juni (10. juli) 1917

22.

Stadig oftere skriver forskellige mennesker til mig: ”Vi tror ikke på folket”, ”Jeg har mistet troen på folket”, ”Jeg kan ikke længere tro på folket, jeg tror ikke på partier og ledere”.

Alt det er oprigtige klageråb fra folk, der er lamslået over de tunge slag, som det fantastiske og dystre russiske liv tildeler - det er skrig, der kommer direkte fra hjertet hos folk, der ønsker at holde af og tro.

Men – undskyld mig ærede brevskrivere – deres råb synes mig ikke at komme fra mennesker, der ønsker at vide noget, og som vil arbejde. Sådan sukker det selv samme russiske folk, hvis evne til åndelig genfødsel og til kreativt arbejde mine brevskrivere fraskriver det. Mine ærede brevskrivere bliver nødt til at medgive, at de er kød og blod af det samme folk, som altid afslørede, og som især nu overbevisende afslører en total mangel på tro på sig selv. Det er et folk, hvis hele liv blev bygget op på et ”måske” og på drømme om hjælp et eller andet sted udefra – fra Gud og den hellige Nikolaj, fra ”udenlandske konger og herskere”, fra en eller anden ”herremand”, som ”kommer” et eller andet sted fra og ”fælder dom”. Endog nu, hvor folket er den fysiske ”herre over livet”, fortsætter det alligevel med at håbe på ”en herremand” - for en del er denne herremand ”det europæiske proletariat”, for en anden er det en tysker, der kan indføre jerndisciplin. Andre tror, at Japan er redningen – men ingen har tro på egne kræfter.

Tro – den er altid god for sjælens velbefindende - den beroliger, og den gør mennesket blind ved at tillade det ikke at bemærke livets pinagtige modsigelser. Det er naturligt, at vi alle hurtigst muligt søger efter at tro på et eller andet - at tro på en eller anden ”herremand”, der kan ”fælde dom”, og som skabe den gode orden indeni og udenfor os selv. Vi bliver let godtroende: Narodnikkerne beskrev landsbybonden for os - præcist som en honningkage, og vi var klar til at tro på ham – det var en rigtig god bonde, vi havde – som en fin kineser, og hvad var den europæiske bonde, sammenlignet med ham.

Det var meget bekvemt at tro på vore Karatajev-tilhængeres eksklusive sjæletræk – de var ikke bare bønder, men hele mennesker! Gleb Uspenskij tildelte med sin roman ”Jordens magt” denne tro et alvorligt slag, men de troende lagde ikke mærke til ham. Tjekhov, der er lige så højt elsket af os, viste os med sin fortælling ”Bønder” i et endnu mørkere lys – han fik skældud for sin manglende tro på folket. Ivan Bunin gjorde de mørke farver endnu mørkere – han fik at vide, at han var godsejer og forblindet af sit klassefjendskab til bonden. Og selvfølgelig bemærkede man heller ikke, at bonde-digterne – Il. Volnyj, Semjon Podjatjev og andre – fremstiller bønderne mørkere end Tjekhov og Bunin - endog mørkere end sådanne åbenlyse og virkelige fjender af folket som for eksempel Rodionov, forfatter til den opreklamerede bog ”Vor forbrydelse”.

Vi tror ikke, fordi vi ved noget eller holder af noget, men netop for at berolige sjælen – det er en spekulativ tro, den er steril og kraftesløs, ”den er død”. vi er ikke i stand til at præstere den tro, der som den eneste kan flytte bjerge. I dag, hvor vort folk for hele verden frit har afsløret vor psykes rigdomme, der gennem århundreder er fostret af et dybt mørke, af et afskyeligt slaveri og af en bestialsk grusomhed, begynder vi så at råbe:

- Vi tror ikke på folket!

Det må være på sin plads at spørge de ikke-troende:

- Hvad troede I på før? Kan I ikke se, at alt det, der nu virker frastødende på folk, fandtes jo også på Stepan Razins og Jemeljan Pugatjovs tid – ligeledes under kartoffeloprørene og under koleraen, under de jødiske pogromer samt i reaktionens år, 1907-08. Hvad troede I da på?

Før en god og hæderlig håndværksmester laver en eller anden ting, undersøger han og lærer det materiale at kende, som han ønsker at arbejde med.

Vore mestre i sociale anliggender har planlagt at bygge en helligdom til det nye liv. Måske havde de en tilstrækkelig præcis forestilling om de materielle betingelser for folkets dagligdag, men de havde overhovedet ingen viden om det åndelige klima og om materialets åndelige egenskaber.

Vi skal lære, og især skal vi fremelske kærlighed til arbejdet og en forståelse for dets frelsende egenskaber.

Det er meget godt at tro, men viden er en helt nødvendig ting. Politik kan vi ikke undgå – den er ligesom dårligt vejr, men for at forædle politikken er kulturarbejdet helt nødvendigt – og allerede for siden skulle vi have erstattet de ondsksfulde politiske følelser med følelsen af kvalitet og det gode. Man skal tro på sig selv, på sine evner for det kreative arbejde – resten kommer af sig selv. ”Vi er kommet til verden for at protestere”, for at gøre op med livets modbydeligheder og afskaffe

dem.

At tro på noget – det er behageligt, men langt bedre er det at have en veludviklet fornemmelse for sin egen værdighed samt ikke stønne over det, som vi alle til hobe er skyldige i.

NS 28. (15.) marts 1918

23.

De mere kultur-orienterede grupper indenfor arbejderklassen begynder at erkende nødvendigheden af, at den enkelte arbejder har videnskabelig og teknisk viden. Intellektuelle arbejdere føler, at industrien er deres sag, at den er kulturens grundlag, sikkerhed for landets velstand, og at en solid fond af videnskabelig erfaring er nødvendig for industriens genrejsning og udvikling. Om denne nyvurdering af viden og arbejde vidner de facts, der er fremskaffet af arbejdere, der er fagforeningsmedlemmer samt de notater, som bekræfter nødvendigheden af, at der i landet etableres museer og institutter for de forskellige industrigrene - som for eksempel inden for glas, keramik og porcelæn.

Det er meget karakteristisk, at det først og fremmest er arbejdere, der peger på nødvendigheden af en hurtig udvikling af kunstindustrien – man kan få den tanke, at netop på dette felt kommer folkets emotionelle talent og dets medfødte ”kunnen” til udtryk. Det er, som om folk på en måde forstår, at tyskeren, der er klar til at oversvømme Rusland med juks og billige varer, ikke er i stand til at konkurrere med os på det kunstindustrielle område.

”Tyskeren, der som en maskine er disciplineret og perfekt, og som er et lydigt instrument for den kraft, der styrer ham - han er på en forunderlig måde i stand til at efterligne alt fra filosofi til kautschuk, men han er dårlig til at forstå arbejdets poesi” – sådan er det blevet sagt om tyskeren, og det er der ikke så lidt sandhed i.

Vi russere – vi er anarkister af natur, vi er nogle grusomme bæster, og i vore årer flyder der stadig mørkt og ondskabsfuldt slaveblod, der er en arv fra tatarvældets og livegenskabets åg – hvilket også er sandt. Der findes ikke ord, der er stærke nok at betegne det russiske menneske, man græder tårer af blod, og man skælder ud, fordi han, den usling, har fortjent alle skældsordene. Vi skriger og skælder ud på ham, og det med rette - som på en hund, der øser kærlighed ud på sin herre, en kærlighed, der er ubegribelig for dens herre.

Vi er det mest syndefulde og beskidte folk på jorden, dumt i både godt og ondt, beruset af vodka, vansiret af kynisk vold, umådelig grusom og på samme tid ubegribelig godhjertet – til syvende og sidst er det et folk med talent.

I dag, hvor den rådne byld af et politi- og embedsmandsvælde har forføjet sig, og hvor en giftig og gennem århundreder ophobet materie flyder ud over hele landet – nu er vi alle henvist til at gennemleve en pinefuld og barsk hævn for fortidens synder – for vor asiatiske træghed, for den passivitet, hvormed vi udholdt den vold, der blev begået mod os.

Men denne eksplosion af åndelig modbydelighed, denne råddenskabets stormvind kommer ikke til at vare længe – for denne proces, der kan rense og helbrede den syge organisme, ”den sygdom, der nu har vist sig i fuld offentlighed” og viser sig i al sin hæslighed.

Men – nægt at tro på, at det er en dødelig sygdom, og at vi kan gå til grunde af den. Nej, vi går ikke til grunde, såfremt vi i enighed og ihærdigt påbegynder helbredelsen. Den russiske intelligentsija skal igen påtage sig det storslåede arbejde med åndeligt at læge folket. Nu kan den oven i købet arbejde under betingelser med større frihed, og der er ingen tvivl om, at den proletariske arbejderintelligentsija,

det vil sige dens mest oplyste del - den, der for nærværende er ved at blive trukket ned og blive kvalt af de uoplyste folkemasser, skal være med og deltage i arbejdet med at igangsætte en åndelig genrejsning af dette land.

Opgaven for den demokratiske og proletariske intelligentsija bliver at forene alle landets intellektuelle kræfter og samle dem omkring det kulturelle genrejsningsarbejde. Men for at dette arbejde skal lykkes må man give afkald på den partipolitiske sekterisme. Vi bliver nødt til at indse,

at ved politik alene kan vi ikke opdrage ”det nye menneske”. Samt at man ikke tjener sandheden ved at gøre metoderne til dogmatiske trossætninger, men blot dermed forøger antallet af de skæbnesvangre vildfarelser, der splitter vore kræfter.

Vi har en hel del kræfter, men vi skal sløse med dem, vi skal økonomisere med energiforbruget, koordinere enkeltpersoners, grupper og organisationers spredte påfund og anstrengelser. Vi skal skabe en enhedsorganisation, som vil kunne stå i spidsen for hele det kulturelt-oplysende arbejde og med det mål at lede den åndelige helbredelse og genrejsning af landet.

Det ser ud, som om den del af intelligentsijaen, der er mindst sekterisk, og som endnu ikke er skamferet af parti- og fraktions”politikkers” hærgen – det synes, som om denne del af intelligentsijaen begynder at føle nødvendigheden af et bredt kulturelt arbejde, der så påtrængende er dikteret af virkelighedens tragiske betingelser.

Herom vidner det forsøg, som repræsentanter for forskellige politiske synspunkter har gjort ved udenfor partierne at organisere et selskab under devisen ”Kultur og Frihed”. Og der er ingen tvivl om, at såfremt dette selskab tilstrækkeligt dybt forstår tidens krav – så kan det udfylde den vanskelige rolle at organisere alle de enkeltpersoner og grupper, der er mest duelige, og som oprigtigt ønsker at arbejde til landets bedste.

Men også her skal man som første betingelse for et succesfyldt arbejde realisere udgivelsen af et informations-tidsskrift, som kunne give et større eller mindre nøjagtigt billede af hele gangen i de kulturelle og oplysende initiativer. Det er nødvendigt at lave en opgørelse af kræfterne, det er nødvendigt at vide hvem, der gør eller har til hensigt at gøre noget samt hvad og hvor – ofte sker der det hos os, at mennesker, der arbejder på samme grundlag, slet ikke har kendskab til hinanden. Hvis landet har to instanser, hvoraf den ene opstiller som mål detaljeret at oplyse om alt, hvad der foregår inden for grund- og anvendt forskning, og den anden påtager sig den forpligtelse at informere om det kulturelle og oplysende arbejde – så kan sådanne organer være til stor nytte i opdragelsen af tanker og følelser. Det er nødvendigt at arbejde, ærede borgere, arbejde er nødvendigt – kun heri ligger vor frelse og ikke i noget som helst andet.

Den sadistiske glæde, hvormed vi går efter struben på hinanden, mens vi befinder os på afgrundens rand – det er en nedrig fornøjelse, selv om den er med til at trøste os i vor enorme fortvivlelse.

Men, sandt nok, er det ikke særlig tjenligt at hengive sig til gensidig plagen og udslettelse – vi må huske, at der er nok af mennesker, som sikkert kun ønsker, og som er i stand til at udrydde os.

Vi skal arbejde på at redde os selv - for ikke at gå til grunde ”ligesom avarerne, af hvem der hverken findes stamme eller slægt tilbage”.

NS 1. maj (18. april) 1918

24.

Negative fænomener er der altid uforholdsmæssigt flere af end af de ting, som mennesket skaber og lægger de bedste følelser og sine højtflyvende drømme i – det er en sandhed, der er ligeså åbenbar, som den er sørgelig. Jo mere vore bestræbelser efter kunstnerisk frihed, retfærdighed og skønhed synes virkeliggjort, des mere afskyvækkende er det bestialske og nedrige, der står i vejen for, at det menneskelige og det smukke sejrer. Snavs og skrammel er altid mere synlig i solskin, men ofte hænder det, at vi holder op med at se solens stråler eller føle dens livgivende kraft, fordi vi er alt for pressede og retter vor opmærksomhed mod ting, der er uforenelige med og fjendtlige overfor tørsten efter det gode.

For tre år siden begyndte vi – med vemod, skræk og vrede – at råbe op om, at vort gamle Rusland stod på afgrundens rand. Men allerede længe før det talte vi om fædrelandets uundgåelige undergang – hviskende, med lav stemme og i et sprog, der var vansiret af den monarkistiske censurs brutale indgreb. Tre år har vi uafbrudt levet med katastrofen - stadig højere har skrigene om Ruslands undergang lydt, og mere og mere frygteligt former sig de ydre betingelser for landets statslige væren. Mere og mere sandsynligt forekommer dets indre sammenbrud, og det ser ud, som om det for længst har passeret grænsen for sin politiske undergang. Men endnu er det ikke sket – og

det vil heller ikke dø i morgen, forudsat vi ikke ønsker det. Vi skal blot huske på, at alt det afskyvækkende lige som alt det skønne skabes af os – vi skal i os selv puste liv i bevidstheden om vort personlige ansvar for vort lands skæbne, som vi endnu ikke kender.

At vi lever skændigt og vanærende – det er overflødigt at snakke om det, som alle ved – på den måde har vi levet længe, og alligevel levede vi endnu mere skændigt og vanærende under monarkiet! Den gang drømte vi om friheden – uden at kunne fornemme dens levende og kreative kraft. Nu føler endelig hele folket den. Det gør brug af friheden på en egoistisk og bestialsk måde, alt er dumt og hæsligt. Men nu er det på tide at fatte og værdsætte den meget væsentlige kendsgerning, at det folk, der er opdraget under det mest grusomme slaveri, nu er frigjort for de tunge og hæslige lænker. Indvendigt har vi endnu ikke forvundet arven fra slaveriet, endnu er vi ikke overbeviste om, at vi er frie – vi er ikke i stand til på en værdig måde at nyde frihedens gaver, og derfor er vi - hovedsagelig af uvidenhed - så uhyrligt stupide, sygeligt grusomme, og på en latterlig og dum måde bekæmper vi og er bange for hinanden.

Men alligevel er hele vort gamle Rusland – fundamentalt, til og med sin sidste vildmand - ikke blot fri i det ydre, men indvendigt grundlæggende rystet i sit fundament – i sin asiatiske træghed og orientalske passivitet.

De pinsler og lidelser, som det russiske folk som et dyr hyler og vander sig over, kan ikke ændre dets psykiske habitus, dets fordomme og åndelige væsen. Det bør hurtigt forstå, at lige meget hvor stærk og grådig den ydre fjende er, så er den indre fjende endnu værre for det russiske folk – det er det ved sin holdning til sig selv som et menneske, der ikke lærte at sætte pris på og respektere sig selv eller det aldrig erkendte fædreland, og som ikke værdsatte fornuft og viden, hvis formåen han ikke kendte og ikke værdsatte, fordi han anså det for at være et herremandspåhit, der var skadeligt for bonden.

Russeren levede i den gamle asiatiske snusfornuft - uden at tænke på morgendagen og kun vejledt af det stupide ordsprog ”Dagen er gået – og Gud ske lov for det!” Nu har den ydre fjende vist ham, at det jagede vilddyr snusfornuft ikke er noget overfor en velorganiseret hjernes rolige jernkraft. Nu skal han bruge den seks måneder lange vinter på tanker og på arbejde – og ikke på halvsøvnig og halvsulten uvirksomhed. Han skal forstå, at hans fædreland ikke er begrænset af guvernementsog distriktsgrænser, men udgør et enormt land, fuldt af uudtømmelige rigdomme, og som er i stand til at belønne hans ærlige og forstandige arbejde med eventyrlige gaver. Han vil forstå, at

Dovenskab er kroppens dumhed,

Og dumhed er forstandens dovenskab.

og han vil få lyst til at studere – for at læge såvel forstand som legeme.

Revolutionen – den er en krampetrækning, som skal følges op af en langsom og planlagt bevægelse mod det mål, som revolutionen har opstillet. Den store franske Revolution rystede og plagede i ti år et heroisk folk, før dette folk oplevede hele Frankrig som sit fædreland, og vi ved, hvor modigt det forsvarede sin frihed mod den europæiske reaktions kræfter. Det italienske folk fuldførte gennem fyre år en halv snes revolutioner, før et samlet Italien var skabt.

Der, hvor folket ikke bevidst tager del i at skabe sin historie, er det ikke i stand til at have fædrelandsfølelse, og der kan det ikke føle sig ansvarligt for fædrelandets ulykker. I dag deltager hele det russiske folk i skabelsen af sin historie – det er en begivenhed af enorm betydning, og det skal man tage udgangspunkt i, når man skal vurdere alt det dårlige og det gode, som piner og glæder os.

Ja, folket er halvsultent og udmattet – det har lavet et utal af forbrydelser, og ikke kun i forhold til kunst kan man kalde det en ”flodhest i en porcelænsbutik”. Det er en kejtet og ikke rationelt styret kraft – det er en enorm kraft, der potentielt rummer talent og er virkelig i stand til en alsidig udvikling. Der findes dem, som rasende og uden at blinke forkaster og forfølger det revolutionære demokrati, og som kæmper for at tilrive sig magten - selv om det kun er for en kort tid. Man vil tvinge demokratiet til at underordne sig de privilegerede klasser og deres snævre egoistiske interesser, mens de glemmer den enkle og for dem ufordelagtige sandhed: ”Jo flere frit og rationelt tænkende og arbejdende mennesker, der er, des højere er arbejdets kvalitet, og des hurtigere afsluttes processen med at skabe nye og bedre former for en social tilværelse. Hvis vi energisk

tvinger hele hjernekapaciteten i hvert givet land til at arbejde – så vil vi kunne skabe vidunderlande!”

Da vi ikke har vænnet os til at leve med alle hjertets og forstandens muligheder, er vi blevet trætte af revolutioner – det er en alt for tidlig træthed, og derfor er den farlig for os alle. Personligt tror jeg ikke på denne skæbnesvangre træthed, og jeg tror, den vil forsvinde, når der i landet lyder en dristig og genoplivende røst – en sådan røst skal lyde!

I et af slagene på vestfronten var der en fransk kaptajn, der befalede sit kompagni at angribe fjendens stillinger. Fortvivlet så han, hvordan den ene efter den anden af hans soldater faldt - dræbt af det dødbringende bly. Endnu værre var det, at de også blev dræbt af frygt, af manglende tro på egne kræfter og af fortvivlelse, stående foran en opgave, der forekom dem umuligt at udføre. Så råbte kaptajnen som det sig hør og bør for en franskmænd, der er opdraget af sin heroiske historie: ”Rejs jer I faldne!” De soldater, der var faldet af skræk, rejste sig, og fjenden blev besejret.

Lidenskabeligt tror jeg på, at den dag er nær, hvor en eller anden, som elsker os meget, og som er i stand til at forstå og tilgive alt, vil råbe til os: ”Rejs jer, I faldne”! Og vi vil rejse os. Og vore fjender vil blive besejrede. Det tror jeg på.

NS 17. (4.) maj 1918

25.

Det er naturligt, at tænkende mennesker retter deres opmærksomhed mod politik – det vil sige mod vold og despoti, mod ondskab og løgn. Det vil sige der, hvor forskellige partier, grupper og enkeltpersoner - som om de kaster sig ud i den ”sidste og afgørende kamp” - kynisk lader hånt om frihedsideerne, samtidig med at de anlægger et menneskeligt ansigt i kampen for at opnå den fysiske magt over menneskene. En sådan opmærksomhed er naturlig, men den er ensidig og derfor afskyelig og skadelig. Indholdet af den sociale vækstproces forklares ikke udtømmende ved blot at henvise til den politiske og klasse-mæssige kamp, til grund for hvilken der ligger instinkternes grove egoisme. Ved siden af denne uundgåelige kamp udvikles stadig mere voldsomt en anden og højere form for eksistenskamp, nemlig individets kamp mod naturen. Og kun i denne kamp udfolder mennesket til fuldkommenhed sine åndelige potentialer, kun her vil det finde en højere form for bevidsthed om sin betydning og tilkæmpe sig den frihed, som kan tilintetgøre menneskets dyriske natur og tillade det at blive forstandigt, godt og hæderligt – og virkelig frit.

Jeg har lyst til at sige til alle dem, der er forpint af virkelighedens grusomme prøvelser, og hvis ånd er undertrykt – dem ønsker jeg at fortælle, at selv i disse dage, der truer Rusland med undergang, er landets intellektuelle liv ikke forsvundet – det er endog ikke frosset til, derimod udvikler det sig energisk og bredt.

Hårdnakket arbejder landets øverste videnskabelige institution, Videnskabernes Akademi – uden ophold foregår dets udforskning af Ruslands produktivkræfter. En række væsentlige meddelelser og arbejder er under forberedelse til trykning, og snart udkommer en oversigt over russisk videnskabs triumfer – en bog, der vil give os grund til at være stolte over den russiske talentmasses store arbejder og landvindinger.

Universitetet har planer om at igangsætte frie videnskabelige kurser efter mønster fra Sorbonne. Adskillige videnskabelige selskaber arbejder på trods af de store hindringer, som politikens uvidenhed og uvidenhedens politik medfører.

Beskedne stridsmænd inden for grundforskningen udarbejder – uden at negligere noget, der kan være til gavn for vort ødelagte og udmattede fædreland – projekter for forskellige institutter, der er nødvendige for at genrejse og udvikle den russiske industri. I Moskva er et ”Videnskabeligt Institut” ved at slå dørene op, finansieret af hr. Mark og under ledelse af professor Lazarjev. I Petrograd organiserer ”Den frie sammenslutning for udvikling og udbredelse af naturvidenskabelige fag” forskningsinstitutter for kemi, biologi osv.

En avisartikels rammer giver ikke mulighed for at opregne alle de initiativer, som vore forskere har taget i løbet af revolutionen. Men uden at overdrive betydningen af disse initiativer kan man med

sikkerhed sige, at Ruslands videnskabelige kræfter udviser en energisk aktivitet, og at dette grundlæggende og storslåede arbejde af landets bedste hjerner er pantet og begyndelsen på vor åndelige genrejsning.

Man kunne ønske, at de mennesker, der anser sig selv for at være Ruslands politiske ledere, tolkede folkets behov og statens interesser rigtigt. Og at de havde tilstrækkelig takt til ikke at lægge hindringer i vejen for storheden i den videnskabelige kreativitet – samt, at de viste lidt kløgt, så de kunne hjælpe forskerne i deres arbejde!

Men, desværre er den kreative proces inden for såvel grundforskning som anvendt forskning næsten ukendt for brede kredse af den demokratiske intelligentsija. Den skal følge med i udviklingen af denne udvikling – der er tale om en viden, der fuldstændig er i stand til at helbrede sygdomsplagede sjæle, trøste forpinte mennesker og forøge deres arbejdsenergi.

Videnskabernes Akademi påtager sig en pragtfuld og nyttig opgave, såfremt det tog initiativ til at udgive et lille tidsskrift, der kunne oplyse dannede mennesker om alt det, som foregår inden for russisk videnskab. Et sådant informativt tidsskrift ville utvivlsomt socialt og nationalt kunne få en opdragende betydning – det var ikke nogen fortaleselse, da jeg sagde, at det kunne få ”national” betydning. Jeg finder nemlig, at vi som folk, hvis potentiale vore ”venner” så behændigt og bredt har udnyttet i kampen mod deres fjender – at det er på tide, at vi fatter, at vi ikke har andre venner end os selv.

Endelig er det på høje tid for os - dybt ukultiverede mennesker - at forstå, at vi længe har levet under betingelser, der er skabt af den videnskab, uden hvilken man hverken kan lave gode mursten eller knapper eller noget som helst, der kan gøre vort liv lettere eller sætte kulør på det, eller som kan beskytte vor energi mod unødigt spild og mod tiltag, der kan ødelægge vort liv. Det er på tide at forstå, at videnskabelig viden er en kraft, uden hvilken vort lands genrejsning er umulig.

”Vi er dovne og ikke nysgerrige”, men vi må håbe, at den grusomme og blodige lære, som historien har givet os, vil ryste vor dovenskab og tvinge os til alvorligt at tænke over, hvorfor mon det er sådan, at vi, der lever i det gamle Rusland, er mere ulykkelige end andre? Jeg gentager – hvis Videnskabernes Akademi påtager sig udgivelsen af et informationstidsskrift, der i korte skitser og meddelelser kan give viden om alt det, der sker i de hemmelighedsfulde og for uindviede skjulte dele af videnskaben – ved at påtage sig en sådan udgivelse vil Akademiet kunne fuldføre den nationalt set vigtige og nødvendige opgave at rationalisere og menneskeliggøre et land, der har mistet troen på egne kræfter, og som er gjort til dyr af dumhedens kyniske tortur – menneskets værste fjende.

NS 30. (17.) april 1918

26.

Jeg ved, at der i det gamle Rusland nu ikke er så få, som lidenskabeligt er i færd med at bryde ud af den beskidte og ydmygende virkeligheds fangenskab ”og ind i kulturen” - til ægte frihed og ud i lyset.

Men det forekommer mig, at sådanne mennesker, der smertefuldt længes efter et bedre liv, ikke helt og for snævert forstår indholdet i begreber som ”kultur” og ”kultiverethed” (kulturnost)

Det humanistiske og dybt idealistiske indhold i disse begreber smutter på en eller anden måde fra dem. Hvad tænker de egentlig, hvilke følelser og hvilke tanker har de, når de drømmer om en ny kultur?

Rundt omkring os ser vi ikke så få såkaldte ”kultiverede mennesker”. De er i politisk henseende yderst dannede mennesker, det er mennesker med forskellig viden, men deres livserfaring og deres kundskaber forhindrer dem ikke i at være antisemitter, antidemokrater og endog oprigtige forsvarere af en samfundsstruktur, der er baseret på undertrykkelse af folkemasserne og på undertrykkelse af individets frihed. Disse mennesker, der personligt er ordentlige og endog sommetider fintfølede i private anliggender og i kampen for deres ideers succes - de griber i deres samfundsmæssige arbejde ikke sjældent til uhæderlige metoder, til løgn og bagvaskelse af deres

fjender, til nedrige jesuit-fiduser, endog til grusomheder og til at forsvare dødsstraf, til at retfærdiggøre nedskydninger osv. Og alt det forhindrer dem ikke i at anse sig selv for at være ”kultiverede mennesker”. Eller lad os tage det tyske socialdemokratiske parti – det anses for at være meget kultiveret, og dets organisation har fortjenstfuldt medvirket til at udvikle Tysklands kultur udadtil.

Men – i fire år allerede har hundredtusinder af Tysklands socialdemokrater, udrustet med modbydelige udryddelsesvåben, dræbt ligesindede på jorden, på vandet, under vandet og i luften. Det vil sige dræbt fredelige mennesker, kvinder og børn, ødelagt byer, vingårde, frugthaver, urtehaver, agerjord, kirker, dampere og fabrikker - samt tilintetgjort Belgiens, Frankrigs og andres storslåede og hellige arbejder, der er akkumuleret gennem århundreder.

Jeg taler om tyskere, fordi deres afskyvækkende aktivitet gennem krigen er foregået på fremmed jord, men – det siger sig selv – at der i denne skændige krig ikke findes uskyldige. I den er vi alle medskyldige – vi ikke mindre end de andre – det faldt blot i vores lod at lide mere end de andre, fordi vi viste os svagere end alle andre med hensyn til såvel den indre som den ydre kultur.

Hvad handler det om, og hvordan skal man forstå begrebet ”kulturs” sande indhold – når sådanne skændige modsætninger som de anførte er blevet mulige?

Det er åbenlyst, at vi først kan nedbryde disse skændige modsætninger i det øjeblik, hvor vi er i stand til at dyrke vore egne følelser og vor egen vilje.

Man må huske på, at alle facts og alle fænomener er i os og kommer fra os. Er vi mon i os selv i stand til at udvikle en organisk afsky for den bestialske halvdel i vores væsen og til de dyriske tiltag i vor psyke, som får os til at være så grove og grusomme mod hinanden? Er vi i stand til at indgyde os selv og hinanden afsky for lidelse, for forbrydelser og løgne, for grusomhed og for alt det nedrige snavs, som hver sjæl rummer så meget af – uanset, hvor ”kultiveret” vi anser os selv for at være?

Kulturens sande væsen og mening ligger i en organisk afsky for alt, der er smudsigt, gement, løgnagtigt, grumt – for alt det, der nedværdiger mennesket og får det til at lide. Vi skal lære at hade lidelsen – kun på den måde kan vi nedbryde den. Vi skal lære at elske mennesket, bare en lille smule – sådan som det er og lidenskabeligt elske det, som det udvikler sig til.

På nuværende tidspunkt er mennesket udmattet og udpint – dets hjerte er sprængt i tusinde stykker af smerte, af raseri, af skuffelse og fortvivelse. Mennesket er udpint, ynkværdigt og uvenligt og modbydeligt mod sig selv. Nogle skjuler endnu deres smerte som følge af en falsk skamfølelse, endnu spiller de vigtige, råber op, laver skandaler, mens de foregiver at være stærke, men de er i bund og grund dybt ulykkelige og trætte til døden.

Hvad skal dog helbrede os, hvad skal genskabe vore kræfter, og hvad skal forny os?

Det kan kun troen på os selv og intet andet. Vi må finde på et eller andet. Vi har glemt alt for meget i kampen om magten og for en humpel brød.

Vi må huske, at socialismen er en videnskabelig sandhed, at hele menneskehedens udviklingshistorie fører os frem mod den, og at den er et helt naturligt stadium i det menneskelige samfunds evolution – vi skal blot tro på dets realisering, og denne tro vil få os til at falde til ro. Arbejderen bør ikke glemme socialismens idealistiske grundlag. Han kan først på sikker grund opleve sig selv både som den nye sandheds apostel og som en mægtig kriger i dens virkeliggørelse, når han husker på, at socialismen er nødvendig og redning ikke kun for arbejderne, men at den frigør alle klasser og hele menneskeheden fra en selvforægtende, gammel, syg og løgnagtig kulturs rustne lænker.

De formuende klasser tager ikke mod socialismen, de fornemmer ikke dens iboende frihed og skønhed – de kan ikke forestille sig, hvor højt den kan løfte individet og dets gerning.

Men hvor mange arbejdere mon forstår det? For størstedelen af dem er socialismen blot en økonomisk lærdom, bygget op på arbejderklassens egoisme – på samme måde som andre samfundsmæssige doktriner baserer sig på ejendomsbesiddernes egoisme.

I kampen for klasseprincippet skal man ikke forkaste den almenmenneskelige stræben efter noget bedre.

En ægte oplevelse af kultur, en sand forståelse af den er kun mulig ved at have en organisk afsky for alt grusomt, groft og nedrigt – både i og udenfor os selv.

Forsøger De at opdrage en sådan afsky i Dem selv?

Glebov indvender i et svar på min plan om at udgive oplysende videnskabelige og kulturelle tidsskrifter følgende:

”Er det virkelig fordi landet foreløbig ikke har disse to tidsskrifter, at alt dårligt foregår?”

Denne indvending harmonerer dårligt med den kloge indledning til artiklen, hvor han er bekymret over ”den anarkistiske og oprørske tendens i den ironiske holdning til bogen”.

Det forhold, at vi ikke forstår eller ikke værdsætter kundskabernes potentiale, udgør den største hindring ”på vejen til kultur”. Uden viden og selverkendelse kommer vi umuligt ud af nutidens rådne sump. Netop nu er det nødvendigt med medier, der kan give os en større eller mindre forestilling om, hvad der er godt hos os – netop godt. Status over de negative egenskaber og kendsgerninger er foretaget og foretages dagligt med stor fornøjelse, og det er på høje tid at se til, om der ikke også er positive fænomener og facts omkring os?

NS 16. (3.) maj 1918

27.

En mand, der for nylig kom hjem fra udlandet, fortæller følgende: ”I Stockholm er der åbnet op mod tres antikforretninger, der handler med malerier, porcelæn, bronze, sølv, tæpper og generelt med kunstværker, der er ført ud af Rusland. I Kristiania talte jeg tolv af den slags forretninger, og i Göteborg og andre svenske, norske og danske byer er der rigtig mange af dem. På nogle forretninger står der ”Antikviteter og kunstting fra Rusland” og ”Russiske antikviteter”. I aviserne støder man ofte på annoncer som ”Vi tilbyder tæpper og andre ting fra de russiske imperiale hoffere”.

Der er ingen tvivl om, at denne fortælling er en sørgelig historie – sørgelig i samme grad som den er ydmygende for os. For at overbevise sig om denne sandhed skal man blot ofre to til tre dage på at se, hvad der foregår i Aleksander-markedets gallerier, i Petrograds antikforretninger samt i de talløse kommissions-kontorer, der er åbnet i alle byens gader. Overalt og utrætteligt vandrer der folk af amerikansk oprindelse rundt, de er glatbarberede, men taler et dårligt russisk. De køber hele tiden, de køber alt, som blot har den mindste kunstneriske betydning. Særlig ihærdigt og heldigt søger de orientalske ting – kinesisk og japansk porcelæn, bronzeting, gamle ting i lak, silkebroderier, tegninger, emaljeting osv. Udlændingene ved udmærket, at Rusland er spækket med kunst af orientalsk oprindelse – især efter felttoget mod Kina, hvor vore soldater opførte sig uhørt taktløst i forhold til kinesisk ejendom, og hvorfra vore hærførere hjembragte vognfulde af værdifulde ting. Det manchuriske eventyr forstærkede yderligere strømmen af orientalske ting – nogle af dem blev også ført til Rusland under krigen mod Japan. Men selvfølgelig blev Ruslands tørst efter orientalsk kunst frem for alt stillet som følge af vort umiddelbare naboskab til Kina. Kendere, der har studeret orientalsk kunsthistorie, og samlere bekræfter, at man hos os i rigelige mængder kan finde sjældne og antikke orientalske ting, som i dag hverken findes i Kina eller Japan. Et stort antal udlændinge undrer sig over, hvorfor der - på trods af en sådan rigdom på orientalske kunstskatte og på trods af den russiske kunsts åndelige forbindelse med den orientalske – alligevel ikke findes et museum for orientalske oldsager og orientalsk kunst.

Naturligvis er det naive mennesker, der undrer sig på den måde, og som har en forstand, der overhovedet ikke er i stand til at fatte vor russiske originalitet og vor særegenhed. Disse folk ved åbenbart ikke, at vi har verdens bedste ballet og den mest afskyelige organisering af forlagsvirksomhed – og det på trods af, at vort kære gamle Rusland har verdens største bogmarked. De ved ikke, at aviserne i Sibirien, der bugner af tømmer, bliver trykt på papir, der importeres fra Finland, og at vi importerer bomuld fra Turkestan til Moskva for dernæst - efter at det er forarbejdet - at sende det tilbage fra Moskva til Turkestan.

I det hele taget er udlændinge et naivt og ubehøvlet folkefærd, og vort gamle Rusland er for dem en gåde. For nogle russere er det også en gåde og dertil ganske stupidt, men disse russere er simpelthen mennesker, der har mistet følelsen af fædrelandskærlighed, af patriotisme osv. De er kættere og

ifølge de mennesker, der besidder en ulveagtig patriotisme, er de lakajer, der ikke skåner deres fars nøgenhed – tilsyneladende fordi nøgenhed er frastødende, når den er hæslig og beskidd. Nå, men spøg til side. Sagen er, at det ikke blot er russere, der udplyndrer Rusland, men derimod udlændinge, der er langt værre – for en russer bliver i fædrelandet sammen med de røvede genstande, mens udlændingen lister af, og som følge af russisk laden stå til fylder han sine museer og samlinger. Det vil sige forøger sit lands kulturelle skatte – skatte, hvis værdi er umådelig. På samme måde som deres æstetiske og praktiske betydning ikke kan måles. De ikke blot opdrager smag og kærlighed til det smukke, de vækker ikke kun til ærefrygt for menneskets kreative potentiale – men de tjener også til at vække ønsket om at skabe nye ting, nye former for skønhed og influerer på den måde på kunstindustriens udvikling. Og sideløbende med den uundgåelige ændring af de sociale betingelser og sammen med demokratiets inddragelse i kulturen vil kunstindustriens opdragende rolle blive enorm, og den vil udvikle sig hurtigt. Vi er også her kommet bagud, og vore kloge hoveder vil jamre, mens de fremsiger forsinkede og meningsløse beklagelser: ”Vi havde jo i Rusland så mange skønne og betydningsfulde ting – både kunstneriske og videnskabelige, men se, alt er forsvundet! Det er så trist, at vi ikke i tide fandt på at indsamle dem, bygge et museum – hvor ville det være rart!” Der bliver sukket, og vi falder til ro. Og i øvrigt er tiden endnu ikke forpasset, og det vil være muligt stadig at bevare meget værdifuldt og nødvendigt til glæde for Ruslands kultur.

NS 23. (10.) maj 1918

28.

Man bebrejder mig allerede, at jeg ”efter at have tjent demokratiet i 25 år” nu har ”smidt masken” og forrådt mit folk.

De herrer bolsjevikker har en lovlig ret til at bedømme min adfærd på den måde, der passer dem, men jeg bør minde de herrer om, at det russiske folks fremragende åndelige egenskaber aldrig har gjort mig blind – jeg har ikke bøjet mig i støvet for demokratiet. Det er ikke så helligt for mig, at det fuldstændigt er unddraget kritik og vurdering.

I 1911 skrev jeg i artiklen om ”Autodidakte forfattere”: ”Modbydelighed skal man afsløre – hvis vores bonde er et bæst, så skal man sige det, og hvis arbejderen erklærer:

Jeg er en proletar!

med samme afskyelige klang af kaste, som når en herremand siger:

- Jeg er en herremand!

Så skal man skånselsløst håne en sådan arbejder”.

Nu, hvor en betydelig del af arbejdermassen, opildnet af deres afsindige herskaber, viser kaste-ånd og kaste-adfærd og anvender vold og terror – den selv samme vold, som dens bedste førere og dens bevidste kammerater bekæmpede så modigt og så længe – nu kan jeg naturligvis ikke længere følge denne del af arbejderklassen.

Jeg finder, når man med vold lukker munden på bladet ”Retj” og andre borgerlige aviser – ene og alene af den grund, at de er fjender af demokratiet – så er det en skændig handling mod demokratiet. Føler demokratiet virkelig ikke, at det handler forkert – og er det bange for fjendernes kritik? Er kadetterne virkelig ideologisk så stærke, at de kun kan besejres med fysisk vold?

At krænke pressefriheden – det er fysisk vold, og det er uværdigt for demokratiet.

At holde den gamle revolutionær Burtsev i fængsel - et menneske, der tildelte monarkiet mange drag over nakken – at holde ham i fængsel, blot fordi han er tiltrukket af sin rolle som skraldemand for de politiske partier – det er en skændsel for demokratiet. At holde så hæderlige mennesker som A.V. Kartasjev, så talentfuld en medarbejder som M.V. Bernatskij og en kulturarbejder som A.I. Konovalov, der har gjort så meget godt for deres arbejdere, fængslet – det er skændigt for demokratiet.

Med terror og pogromer at skræmme folk, der ikke ønsker at danse på Ruslands ruiner efter hr. Trotskijs pibe – det er skændigt og forbryderisk. Sådan noget har vi ikke brug for, og det styrker kun arbejderklassens had. Det er den, der med tusinder af liv og strømme af blod kommer til at betale for sine føreres fejltagelser og forbrydelser.

NS 12. (25.) november 1917

29.

Man ønsker at arrestere Iraklij Tsereteli, en talentfuld politiker og en overmåde hæderligt menneske.

På grund af hans kamp mod monarkiet, for hans forsvar af arbejderklassens interesser, for udbredelsen af de socialistiske ideer belønner regeringen Tsereteli med strafarbejde og tuberkulose. Nu vil regeringen, der tilsyneladende handler på hele proletariats vegne, belønne Tsereteli med fængsel – hvorfor? Jeg forstår det ikke.

Jeg ved, at Tsereteli er alvorligt syg, men – det siger sig selv - at jeg ikke ønsker at fornærme dette modige menneske ved at opfordre til medlidenhed for ham. Ja, og hvem skulle jeg henvende mig til? Seriøse og forstandige mennesker, der ikke har tabt hovedet, føler sig hensat til ”en ørken, som desværre ikke er mennesketom”. De er kraftesløse i dette uvejr af vakte lidenskaber. Vort liv bliver styret af mennesker, der befinder sig i en konstant tilstand af ”hidsighed og pirrelighed”. Loven anerkender denne tilstand som en grund til at bære over med forbryderen. Men der er trods alt tale om en form for ”tilregnelighed”.

”Borgerkrigen”, det vil sige demokratiets ødelæggelse - til dets fjenders skadefro tilfredshed - er forårsaget af og opflammet af disse mennesker. Og det er allerede gået op, også for det proletariat, der er lænket af deres demagogiske skønsnak, at de ikke bliver styret af arbejderklassens praktiske interesser, men af de anarko-syndikalistiske ideers teoretiske triumf.

Sekterikere og fanatikere, der gradvist vækker umulige og under de nuværende betingelser urealistiske håb og instinkter i de formørkede folkemasser – det er dem, der isolerer den proletariske, den ægte socialistiske og bevidste revolutionære intelligentsija og river hovedet af arbejderklassen.

Og hvis de beslutter sig for at sætte hele klassens skæbne på spil – hvilken rolle spiller så en af dens gamle og bedste kammerater, en af socialismens mest hæderlige forkæmpere så for dem?

Præcis som for den halvtossede protopope Avvakum – står for dem dogmer over mennesket.

Hvordan skal det ende med vort russiske demokrati, som man så stædigt søger at helbrede?

NS 23. december 1917 (5. januar 1918)

30.

Alt det, der indbefatter grusomhed og lovløshed, vil altid appellere til det uvidende og primitive menneskes følelser.

For nylig udtalte matrosen Sjelesnakov, da han oversatte sine ledes forfærdelige taler til folkemassernes enkle sprog, at det kunne blive nødvendigt at ofre en million mennesker på det russiske folks velfærds alter.

Jeg anser ikke denne erklæring for at være praleri, og skønt jeg afgjort ikke anerkender sådanne omstændigheder, der ville kunne retfærdiggøre massedrab – så tror jeg alligevel, at man hos os kan finde på at dræbe en million ”frie borgere”. Oven i købet endnu flere. Hvorfor skulle man da ikke dræbe?

Mennesker er der mange af i vort gamle Rusland - mordere er der også nok af, men når der skal fældes dom over dem, så møder folkekommissærernes autoritet nogle dunkle forhindringer, som det tilsyneladende er tilfældet i efterforskningen af sagen om det ualmindelig afskyelige drab på Sjingarjov og Kokosjkin. Den generelle udryddelse af anderledestænkende – det er en gammel og

afprøvet metode i de russiske regeringers indenrigspolitik. Fra Ivan den Grusomme til Nikolaj 2. anvendte alle vore politiske ledere frit og bredt denne enkle og bekvemme metode i kampen mod krapylet – hvorfor skulle Vladimir Lenin afstå fra at bruge en så enkel metode?

Han afstår jo faktisk heller ikke, når han åbenhjertet erklærer, at han ikke skyr noget middel i udryddelsen af sine fjender.

Men jeg tror, at vi som resultat af sådanne erklæringer vil få en langvarig og overmåde grusom krig, hvor demokratiet og den bedste del af arbejderklassen kæmper mod det bestialske anarki, som vore ledere i Smolnyj så aktivt udklækker.

Det er just sådanne forenkede oversættelser af de anarko-kommunistiske slagord til vort fædrene og enkle sprog, der truer Rusland.

Roman Petkevitch- jeg ved ikke, om han er underofficer eller professor - skriver til mig: ”Deres strid med bolsjevikkerne er en meget stor fejltagelse. De kæmper mod ånden i en nation, der søger at genrejse sig. I bolsjevismen udtrykker den russiske ånds særegenhed og dens originalitet sig. Tænk dog på: Enhver har sit! Hver nation skaber sine egne og individuelle tilgange og metoder i den samfundsmæssige kamp – metoder, der er helt særegne for den. Franskmand og italiener er anarko-syndikalister, englænderne hælder mere mod fagforeninger, mens tyskernes kaserneagtige social-demokratisme passer mere end noget andet til deres mangel på talent.

Vi derimod er, som det er profeteret af vore store læremestre som f.eks. Dostojevskij og Tolstoj, et Messias-orienteret folk, som det er pålagt at gå længere end andre og derfor gå i spidsen for alle. Det er netop vores ånd, der skal befri verden for historiens lænker”.

Og videre i den dur i ekkoet fra den moskovitiske neo-slavofili, der så lydeligt lod sig høre i krigens begyndelse.

Hvor er det russiske menneske dog hjemløst!

NS 17. (30.) januar 1918

31.

I dag er det Forsonings-søndag.

Efter ældgammel skik beder folk hinanden om tilgivelse for de synder mod menneskets ære og værdighed, som man har begået mod hinanden. Det var den gang, der i vort gamle Rusland fandtes samvittighed – da endog det formørkede russiske landsbyfolk vagt i sin sjæl oplevede trangen til social retfærdighed. Måske blev den forstået snævert, men den var trods alt til at forstå.

I disse mareridtagtige tider er samvittigheden gået fløjten. Alle husker, hvordan den russiske intelligentsija som helhed og uden partiskel var i oprør over den samvittighedsløse sag mod Bejlis, over den skændige nedskydning af arbejderne Lena-værkerne, over de jødiske pogromer og over den bagvaskelse, der over en kam beskyldte jøderne for at forråde Rusland. Ligeledes huskes den samvittighedsstorm, der fremkaldtes af processen mod Polovnjev, Laritjkin og andre af Jollos' og Gertsenstjens mordere.

Og nu er de uskyldige og hæderlige mennesker Sjingarev og Kokosjkin blevet dræbt, men vore myndigheder har hverken kræfter eller samvittighed til at sende morderne i retten.

Seks unge studerende, der ikke var skyldige i noget som helst, er blevet skudt – denne skændige handling fremkalder ikke samvittighedskvaler i kultiverede mennesker i vort ødelagte samfund. Snesevis af ”burgøjsere” bliver tævet til døde i Sevastopol og i Jevpatorij – og ingen tager sig sammen til at spørge disse iværksættere af en ”social” revolution: Er det mon ikke dem, der bærer det moralske ansvar for disse massedrab?

Samvittigheden er forduftet. Retfærdighedsfølelsen er rettet mod fordelingen af materielle goder – meningen med denne ”fordeling” er især forståelig der, hvor den ene tigger vil sælge den anden et stykke brønde, bagt i et tyndt lag dej, under foregivende af, at det er brød. Halvsultne tiggere bedrager og røver hinanden – dagen lang går med det. Og på grund af alt dette – på grund af alt snavset, blodet, gemenheden og sjofelheden - lægger arbejderklassens skjulte fjender med tiden skylden netop på arbejderklassen, på dens intelligentsija, der er ude af stand til bekæmpe de

forvildede folkemassers moralske forfald. Der, hvor der er for meget politik, er der ikke plads til kultur, og hvis politikken er gennemtrængt af frygt for masserne og af smiger for den - hvor lider sovjetmagts politik dog under den – så er det helt umuligt at tale om samvittighed, retfærdighed, om respekt for mennesket og om alt andet, som den politiske kynisme kalder ”sentimentalitet”, men uden hvilken det er umuligt at leve.

NS 17. (4.) marts 1918

32.

Blandt de beslutninger og hensigter, som regeringen netop har publiceret i adskillige aviser, har jeg med den største forbavselse læst en højtravende proklamation fra ”Det ekstraordinære møde for matroserne i republikkens røde flåde” I denne erklæring gør matroserne vitteligt:

”Vi, matroser, har besluttet følgende: Såfremt mordene på vore bedste kammerater fortsætter i fremtiden, så vil vi med våben i hånd og for hver myrdet blandt vore kammerater svare igen med at dræbe hundreder og tusinder af de rige mennesker, der lever i fyrstelige luksuspaladser samtidig med, at de sender kontrarevolutionære bander mod de arbejdende masser – det vil sige mod de arbejdere, soldater og bønder, der i oktober bar ansvaret på deres skuldre og gennemførte revolutionen”.

Hvad er det nu for noget – er det råb af såret retfærdighedsfølelse?

Men i så fald har jeg som enhver anden borger i vor republik ret til at spørge de herrer matroser: Hvilke kendsgerninger bygger de på, når de hævder, at Mjasnikov og Sebello døde ”ved tyrannernes forræderiske hænder”? Og – såfremt sådanne kendsgerninger findes – hvorfor er de så ikke blevet offentliggjort?

Hvorfor fandt regeringen det nødvendigt i det frygtingydende råb om den russiske revolutions ”skønhed og stolthed” i sine ”handling og beslutninger”?

Giver regeringen mon sit samtykke til den adfærd, som matroserne har lovet?

Eller er den for handlingslammet til at forhindre en sådan adfærd?

Og, endelig – har den mon ikke selv givet matroserne denne vanvittige ide om fysisk hævn?

Jeg tror, at regeringen ærligt talt er nødt til at besvare det sidste spørgsmål ved at erkende sin medskyld.

Alle husker sandsynligvis, at da en eller anden lømmel eller dovendidrik, der kedede sig, med en pennekniv havde ridset i lakken på den bil, som Lenin sad i – så erklærede Pravda truende efter at have fortolket ridsen i karosseriet som et attentat på Vladimir Iljitj:

”For hvert af vore hoveder vil vi tage i hundredvis af burgøjerhoveder”.

Tilsyneladende gjorde denne dumme og feje talmagi så stort et indtryk på matroserne, at de straks krævede ikke hundredvis, men tusindvis af hoveder for hvert af vore.

Det russiske menneskes vurdering af sig selv er stigende. Det kan regeringen takke sig selv for.

Men for mig – ligesom formodentlig for alle andre folk, der endnu ikke er blevet komplet tossede - er matrosernes grumme erklæring ikke et råb om retfærdighed, men et vildt brøl fra tøjlesløse og feje mennesker. Jeg henvender mig hermed direkte til matroserne – ophavsmændene til denne ildevarslende proklamation.

Der er - mine herrer - ingen tvivl om, at I, der er bevæbnede, ustraffede kan slagte og massakrere lige så mange burgøjsere, som det passer jer. Herom kan der ikke herske nogen som helst tvivl – jeres kammerater har allerede forsøgt at arrangere massedrab på den borgerlige ”intelligentsija”. Efter at have slaget adskillige hundrede uddannede mennesker i Sevastopol og Jevpatorij erklærede de:

”Gjort er gjort, og nogen rettergang over os vil der ikke blive”.

Disse ord - mine herrer matroser - lyder som halvt anger og halvt trussel, og i jeres ord er indeholdt og triumferer ånden fra det selv samme monarkis blodige despoti, hvis ydre former I har ødelagt, men hvis sjæl I ikke kan slå ihjel – den lever videre i jeres bryst, mens den tvinger jer til at brøle som dyr, der har mistet enhver lighed med mennesker.

I - mine herrer - burde bestemt huske, at I er blevet opdraget med vold og drab, så når I erklærer, ”at der ikke kan blive tale om nogen rettergang mod os” – så siger I det, ikke fordi I har erkendt jeres ret til magten, men kun fordi I ved følgende: Under monarkiet var der ingen, der blev dømt og straffet for massedrab. Ingen blev dømt for drabet på tusinder af mennesker efter Den blodige Søndag den 9. januar 1905, for nedskydningen af arbejderne på Lena-værkerne, for mishandlingen af jeres kammerater ved Otjakov eller for alle de massedrab, som monarkiet var så rigt på.

Det er altså i denne atmosfære af ustraffede forbrydelser, at I er opdraget - det er dette blodige minde fra fortiden, der genlyder i jeres råb.

Ligesom tsarregeringen, når den massakrerede hundreder af matroser, arbejdere, bønder og soldater og dermed bevidnede sin egen moralske magtesløshed – præcis på samme måde indrømmer den røde flådes matroser med deres grusomme proklamation, at de udover bajonetter og kugler ikke har nogle midler i kampen for social retfærdighed. Naturligvis er det enklere at slå ihjel end at skulle overbevise, og dette enkle middel er tilsyneladende let at forstå for mennesker, der er opfostret med drab og skolet i drab.

Jeg spørger jer, I herrer matroser: Hvori består forskellen mellem monarkiets vilddyr-psykologi og jeres psykologi? Monarkisterne var oprigtigt overbeviste om, at Ruslands lykke kun var mulig, når man udryddede alle anderledestænkende. I tænker og handler på nøjagtig samme måde.

Lad mig gentage: At slå ihjel er enklere og lettere end at overbevise, men var det ikke netop volden mod folket, der nedbrød monarkiets magt? Når I deler Ruslands materielle rigdomme mellem jer, bliver det hverken rigere, mere lykkeligt, og I bliver hverken bedre eller mere menneskelige. Nye livsformer kræver et nyt åndeligt indhold – er I mon i stand til at skabe en sådan åndelig fornyelse? Bedømt på jeres ord og handlinger er I endnu ikke i stand til det – I er nogle forvildede russiske mennesker, der er demoraliseret og pint under det gamle regime. Det er gået i blodet og har påført jer sine frygtelige sygdomme og sit meningsløse despoti.

Men ved at handle, som I har gjort, giver I et fremtidigt reaktionært styre ret til at henvise til jer og retten til lige op i ansigtet på jer at sige: Under den socialistiske regering, da magten var i jeres hænder, dræbte I – præcist ligesom vi før revolutionen – mennesker i massevis.

Og på den måde gav I os ret til at dræbe jer.

Mine herrer matroser! Det er på sin plads at tænke sig om. Bestræbe sig på at blive som mennesker. Det er svært, men det er nødvendigt.

NS 26. (13.) marts 1918

33.

Min lille artikel i anledning af en gruppe matrosers erklæring om deres parathed til massedrab på ubevæbnede og totalt uskyldige mennesker har fremkaldt adskillige breve fra ligesindede, i hvilke forskellige skamløse og stupide mennesker forsøger at skræmme mig med de mest grusomme straffe.

Det er dumt, fordi med trusler kan man ikke tvinge mig til at tie, og uanset, hvor meget man truer mig, så er kvæg stadig kvæg og idioter forbliver idioter. Ved drab, vold og lignende metoder kan man ikke opnå succes for den sociale retfærdighed.

Men her et brev, som jeg anser det for nødvendigt at publicere som den eneste menneskelige reaktion på min artikel.

”Efter at have læst Deres artikel ”Utidige tanker” i avisen Nyt liv nr. 51 (266) ønsker jeg at tro, at De ikke anser alle, der bærer en matroskappe, for tøjlesløse vildbasser. Men tillad mig at spørge, hvad jeg skal gøre, når jeg møder Dem eller generelt en borger i civil, der deler Deres mening om og syn på matroser. Og ikke blot mig, men hundreder andre, der sammen med mig lever i dunkle huller, og som jeg kender udmærket – jeg ved, at hverken de eller jeg nogensinde kunne komme på den tanke at dræbe eller have en udfordrende adfærd. Hvordan skal vi kunne se nogen i øjnene – vi bærer jo matros-kapper.

Ved at læse Deres artikel blev jeg syg i sjælen – ikke blot jeg, men også mine kammerater, der

uskyldigt bliver sømmet op på den offentlige menings skamstøtte. Jeg lever sammen med dem, jeg kender dem, som jeg kender mig selv – jeg kender dem som hæderlige kammerater, som ikke gør noget væsen af sig selv, og hvis tanker ikke kommer for den brede offentligheds domstol. Derfor beder jeg Dem komme med Deres højlydte og velmente mening om dem, fordi mine og deres lidelser er ufortjente.

Matros: ulæselig underskrift

Kronsjtad 27. marts d.å.

Det siger sig selv, at jeg overhovedet ikke har til hensigt at beskyldte alle matroser for at til hensigt at begå bestialske drab. Nej, jeg havde kun dem i tankerne, som erklærede sig enige i drabene i Sevastopol og Jevpatorij og i drabene på Sjingarjev og Kokosjkin – desuden havde jeg den gruppe i tankerne, som havde affattet og underskrevet den bekendte og stupide erklæring, der var publiceret blandt ”Regeringens beslutninger og handlinger”.

Jeg vil ikke afvise, at der i vort gamle Rusland - selv blandt professionelle tyve og mordere - også er ”samvittighedsfulde” mennesker – det ved enhver. En mand røver eller myrder en nærtstående og derefter ”keder sjælen sig” – han får ondt i samvittigheden. Virkelig mange gode russiske mennesker trøster sig med denne ”sjælens kedsomhed” – de synes, at denne døende samvittighedsfuldhed er tegn på åndelig sundhed – hvor den mere troværdigt blot er et tegn på en sygelig karakterbrist hos mennesker, som frem for at slå ihjel burde begejstres over en markblomsts undselige skønhed, og som i sig kan rumme både en oprigtig revolutionær og en ikke mindre oprigtig provokatør – som det alt for ofte har været tilfældet hos os.

Jeg tror, at vi alle – såvel matroser som litterater, ”burgøjsere” og proletarer – er viljeløse og feje, hvilket på ingen måde forhindrer os i at være de mest grusomme fysiske og moralske bødler overfor hinanden. Som bevis på denne sørgelige sandhed foreslår jeg min læser at sammenligne psykologien i gade-selvtægten med metoderne i avis”polemikken” – i begge tilfælde, i aviserne og på gaden, vil han se de samme blinde og gale mennesker, hvis hovedmål og største fornøjelse det er at påføre næsten så smertefulde og grusomme slag som muligt – enten på ”snydeskafte” eller i sjælen.

Sådan er psykologien hos mennesker, som stadig ikke kan glemme, at de indtil for blot 56 år siden [dvs. indtil bondefrigørelsen 1861, TP] var slaver – hvor de alle kunne prygles med kæppe, og at de lever i et land, hvor det er muligt ustraffet at begå massepogromer og drab, og hvor mennesket intet er værd. Intet.

Der, hvor der ikke eksisterer respekt for det enkelte menneske, der fødes der sjældent mennesker, der er i stand til at have respekt for sig selv – og de lever sjældent længe.

Men hvorfra skal den komme, denne respekt?

I Pravda er der nogle vildbasser, der ophidser proletariatet mod intelligentsijaen. I bladet ”Vort århundrede” er der nogle lumske bænkebidere, der opildner intelligentsijaen mod proletariatet. Det kaldes ”klassekamp” på trods af, at intelligentsijaen i høj grad er proletariseret og allerede er klar til at lide sultedøden sammen med proletariatet. Lade være med at sabotere? Men den intellektuelles moralske følelser tillader ham ikke at arbejde sammen med en regering, som blandt sine ”handling og beslutninger” inkluderer en berygtet trussel fra en gruppe matroser og lignende modbydelige ting. Lige meget hvad og hvor smukt de bolsjevikkernes kloge hoveder end taler om intelligentsijaens ”sabotage” – så er det en kendsgerning, at den russiske revolution vil gå til grunde netop som følge af underskud på intellektuel kraft. Den er præget af en stor del sygeligt ophidsede følelser, og den mangler kulturelt-opdragende og oplyst fornuft.

Nu har bolsjevikkerne sundet sig og opfordrer repræsentanter for de intellektuelle kræfter til at arbejde sammen med dem. Det er sent – men trods alt ikke dårligt.

Men sandsynligvis vil der blive åbnet en slags marked, hvor mange vil forlange for meget – andre vil holde sig tilbage, landet vil fortsat gå i opløsning, og folket vil blive endnu mere demoraliseret.

NS 4. april (22. marts) 1918

34.

For nylig var der nogle forbandet snusfornuftige mennesker, der idømte en syttenårig ung mand 17 års samfundstjeneste, fordi dette unge menneske åbent og ærligt havde erklæret: ”Jeg anerkender ikke sovjetmagten!”

Rent bortset fra, at der i Rusland findes millioner af mennesker, der ikke anerkender kommissærernes autoritet, samt at det er umuligt at udrydde alle disse mennesker – så finder jeg det på sin plads at minde de strenge, men ikke særlig kloge dommere om, hvor denne ærlige unge mand kom fra, som de så tåbeligt og strengt har dømt.

Denne unge mand, der i kød og blod ligner de retlinede og frygtløse mennesker, der i årtier og under vilkår med politiovervågning, med udspionering og forræderi utrætteligt nedbrød tsarstyrets bly-fængsel, mens de i fare for eget liv og frihed indgød de formørkede masser af arbejdere og bønder ideen om frihed, retfærd og socialisme. Denne unge mand er en åndelig efterkommer af de mennesker, der - efter at være blevet fanget af deres fjender og sat i fængsel – af foragt for den sejrende fjende nægtede at tale med gendarmerne under afhøringerne.

Denne unge mand er opdraget af disse pragtfulde russiske menneskers gode eksempel – mennesker, der i hundred- og tusindvis gik til grunde i forvisning, i fængsler og under strafarbejde, og på hvis knogler vi er i færd med at opbygge et nyt Rusland.

Han er en romantiker, en idealist, for hvem den såkaldte ”realpolitik”, voldens og bedragets politik er fysisk modbydelig – han afskyr fanatikernes politik og dogmer, som – efter deres eget udsagn – blot er omgivet af bedragere og charlataner.

For at opfostre en frejdig og ærlig ung mand under det russiske livs nedrige vilkår kræves et enormt arsenal af åndelige kræfter og næsten et århundredes koncentreret arbejde.

Og nu har de mennesker, for hvis frihed dette arbejde er udført, og som ikke forstår, at en ærlig fjende er bedre end en nedrig ven, dømt en frejdig ungersvend, fordi han – som det sig hør og bør – ikke kan eller ønsker at anerkende et styre, der lader hånt om friheden. Der findes en meget klog fabel om et svin, som stod under en århundredgammel eg – måske kan de kloge dommere finde tid til at læse den? De bør lære denne fabels morale at kende.

I Moskva har man arresteret I.D. Sytin – et menneske, der for nylig har kunnet fejre 50-året for sin forlagsvirksomhed. Han var som undervisningsminister langt mere handlingsdygtig og nyttig for den russiske landsby end grev Dm. Tolstoj og andre af tsarens ministre. Det er udenfor enhver tvivl, at hundreder af millioner kalendere og småhæfter fra Sytins udgivervirksomhed har formindsket tilbagefaldet til analfabetisme – mindst forhalvdelen vedkommende. Han stræbte hele sit liv efter at inddrage de bedste kræfter indenfor den russiske intelligentsija i sit arbejde – og det er ikke hans skyld, at han blev misforstået af den i sin ærlige stræben efter at lade sine bøger tjene ”et forædlende” formål. Alligevel formåede han at tiltrække opmærksomhed og hjælp fra mennesker som L.N. Tolstoj, A.P. Tjekhov, N.A. Rubakin, Vakhtjorov, Kljusjev, A.M. Kalmykova og fra snesevis af andre. For dem er forlaget ”Formidleren” (Posredkin) grundlagt. Han gav Kharkovkomiteen

for fremme af læsekyndighed den gode ide at udgive den nyttige ”Landbrugsøkonomiske Encyklopædi” i mange bind. Gennem 50 år udførte den autodidakte Ivan Sytin et enormt arbejde af ubestridelig kulturel betydning. I Frankrig, England og i andre ”borgerlige” lande ville Sytin være blevet anerkendt som et genialt menneske, og ved hans død ville man have rejst ham et monument som folkets ven og oplyser.

I det ”socialistiske” Rusland, i ”verdens mest frie land” har man sat Sytin i fængsel - efter først at have ødelagt hans enorme og teknisk fremragende arbejde samt efter at have ruineret den gamle mand. Naturligvis havde det været mere kløgtigt og mere nyttigt for sovjetmagten at inddrage Sytin - som en fremragende organisator af forlagsvirksomhed – i arbejdet med at genskabe denne uddøende virksomhed. Men den tanke fik man ikke – derimod anså man det for nødvendigt at belønne en så sjælden person og hans livsarbejde med fængsel. På den måde spærrer den indgroede russiske stupiditet med sine skælmsstreger og tåbeligheder veje og stier mod en genrejsning af landet. Således øder sovjetmagten sin energi på noget meningsløst og skadeligt – både for sig selv

og for hele landet bliver onskaben samt det had og den skadefryd, hvormed socialismens naturlige fjender bemærker hvert af dens fejltrin, hvert mistag, som sovjetmagten begår – frivilligt eller ufrivilligt.

NS 3. maj (20. april) 1918

35.

Sovjetmagten har igen lukket adskillige aviser, der var den fjendtligt stemt.

Det er nyttesløst at sige, at sådanne kampmetoder mod sine fjender er uværdige, det er nyttesløst at minde om, at under tsarismen anså ordentlige mennesker lukning af aviser for en nederdrægtig sag – det er nyttesløst, fordi begreber som hæderlighed og uhæderlighed helt klart ligger udenfor magthavernes interesser og kompetence at bedømme. Det vil sige magthavere, der på en tumpet måde er sikre på, at den kan bygge en ny statskik på den gamle – på vilkårlighed og vold.

Det er sådanne – i øvrigt ikke nye – tanker, som kommissærerne fremkalder med den nye akt, som de har publiceret i deres statslige visdom.

Lukningen af nyhedsmedier, der er ubehagelige for magthaverne, kan umuligt have praktiske konsekvenser, der er ønskværdige for dem – med en sådan fej akt kan man ikke forhindre, at holdninger, der er fjendtlige overfor de herrer kommissærer og revolutionen, vokser.

De herrer kommissærer slår til uden at finde ud af, hvem der blot er modstander af deres dumheder, og hvem der er principiel fjende af revolutionen. Ved at gribe de første i struben svækker de det revolutionære demokratis stemme – hæderlighedens og sandhedens stemme. Ved at lukke munden på de andre skaber de martyrer blandt deres fjender.

Ved at udsmykke den voksende reaktion med martyrglorien medvirker de blot til, at den tilføres ny energi, og at fremtidige gemenheder retfærdiggøres – gemenheder, der retter sig ikke blot mod demokratiet som sådan, men først og fremmest mod arbejderklassen. Den kommer til at betale som den første og dyrest for sine ledes dumheder og fejl.

Altså – ved at nedbryde ytringsfriheden opnår de herrer kommissærer ingen nytte til sig selv, og de påfører revolutionens sag stor skade.

Hvad er de bange for, hvorfor er de feje? Virkelige politikere, der tilsyneladende er i stand til at værdsætte betydningen af livgivende kræfter – tror de virkelig, at ordets magt mekanisk kan ødelægges af dem? Mennesker, der har erfaring fra illegalt arbejde – de kan ikke undgå at vide, at det forbudte ord opnår en særlig overbevisningskraft.

Og endelig – har de virkelig i den grad mistet troen på sig selv, at de frygter en fjende, der taler åbent og fuldtonet – og dem søger de at lukke munden på.

Mennesker, som man forfølger på grund af en ide, om den så er reaktionær, opnår en slags ædelhed, og de vækker medfølelse.

Giv ordet frit – giv det så megen frihed som muligt - for når vore fjender får mulighed for at sige meget, så siger de til sidst ikke andet end dumheder, og det er meget nyttigt.

NS 14. (1.) maj 1918

36.

Den kendte russiske udforsker af Sudans folkestammer, Junker, siger:

”De stakkels vilde vender sig med afsky fra menneskekød, eftersom det er folk, der har nået et forholdsvist højt kulturniveau, der forfalder til kannibalisme”.

Vi russere har utvivlsomt nået ”et forholdsvist højt kulturniveau” – derom vidner frem for alt den begærlighed, med hvilken vi bestræbte og bestræber os på at fortære de stammer, der er os politisk fjendtligsindede.

Næppe var de første revolutionsdage forbi, før en vis del af pressen i et raseri af kannibalisme, der mindede om stammen ”njamnjam”, kastede sig over demokratiet og begyndte fra den ene dag til

den anden at gnave i hovederne på soldater, bønder og arbejdere – mens de vildt og voldsomt forsøgte at sløre det som en passion for ”solsikkefrø”. De blev anklaget for at mangle fædrelandskærlighed, for ikke at føle et personligt ansvar for Ruslands skæbne og for en række andre dødsynder. Ingen vil bestride, at folkets dovenskab, dets forkærlighed for at tygge solsikkefrø, dets sociale sløvsind og meget andet, som man bebrejder det – det er en bitter sandhed, men man burde ikke udtrykke det på den måde, selv om man også ville anvende de samme ord. Og man bør huske, at folket generelt ikke kan være bedre, end det er – vi har nemlig bekymret os meget lidt om at gøre det bedre.

En sygelig og hysterisk irritation, der hos os har erstattet en ”hellig vrede”, har gjort brug af alle ordbogens krænkende udtryk – uden at tage hensyn til de konsekvenser, som disse ord uundgåeligt ville fremkalde i hjerterne på de mennesker, der bliver dømt.

Det forekommer, at såkaldt kultiverede redaktører på visse presseorganer burde forstå, hvilken fremragende hjælp til eventyrerne en sådan vanvittig skændsel af demokratiet bringer, og hvordan det hjælper demagoger i disses bestræbelser for at få magt over massernes psykologi.

Så enkle tanker dukkede ikke op i hovederne på de vise politikere. Og når vi i dag foran os ser mennesker, der fuldstændig har mistet et menneskeligt ansigt, så bør halvdelen af skylden for disse formørkede fænomener lægges på de ærede borgere, som forsøgte at indgyde mennesker kulturelle følelser og tanker ved hjælp af åndelige næsestyvere og piskeslag.

Er det for sent at gøre opmærksom på det? Nej, overhovedet ikke. Struben på pressen vil kun kortvarigt være snøret sammen af de ”nye” magthavere, der så skændigt bruger gamle metoder i deres undertrykkelse af pressefriheden. Snart vil aviserne igen få mæle, og naturligvis skal de kunne sige alt det, som vi skal vide til vor egen skam og forbedring.

Men såfremt vi i vort forhold til hinanden viser os i vort ynkelige skrud af magtesløs vrede og ondskabsfuldt had, og hvis vi fortsætter vort giftige arbejde med at opildne ondskabsfulde instinkter og formørkede følelser – så bør vi snarest erkende, at vi kommer til at tage ansvaret for alt det, hvormed folket reagerer på de krænkelser, der er påført det.

Vrede kan man ikke undgå, men det står i vor magt ikke at gøre den alt for modbydelig. Selv nævekampe har deres egne love for anstændighed. Jeg ved, at det er latterligt i vort Hellige Rusland at tale om ridderlige følelser som for eksempel at føle respekt for fjenden – men jeg tror, at det vil vise sig meget nyttigt at udtrykke vor sygelige vrede med lidt mere anstændige ord.

Lad blot enhver give sin fjende ret til at være værre end han – så vil vore orddueller få større kraft, have større overbevisning samt endog være af en større skønhed.

Oprigtig talt, så har jeg lyst til at sige:

Vær lidt mere menneskelig i disse dage, præget af en almindelig forræelse!

Men jeg ved, at der ikke findes et eneste hjerte, der vil tage imod disse ord. Men bliv så blot lidt mere hensynsfulde og lidt mere tilbageholdende, når I udtrykker jeres tanker og følelser. Man skal ikke glemme, at til syvende og sidst er det af os, at folket lærer om ondskab og had...

NS 11. (24.) november 1917

37.

En bestemt del af vor intelligentsija, der havde studeret russisk folkelig kreativitet efter tyske metoder, blev ret hurtigt tiltrukket af slavofili, panslavisme og ”messianisme” samtidig med, at de smittede en anden del af de tænkende mennesker med den skadelige ide om den russiske særegenhed – det var mennesker, der ved at tænke europæisk følte sig som ægte russere. Det førte dem til en sentimental afgudsdyrkelse af ”et folk”, der var opdraget i slaveri, i druk, i kirkens formørkede overtro og gjort fremmede overfor intelligentsijaens smukke drømme.

Det russiske folk udgør i kraft af sin historiske udvikling et enormt og smuldrende korpus, der har mistet lysten til at opbygge en stat, og som næsten er uimodtagelig for ideer, der er i stand til at forædle viljen. Den russiske intelligentsija, der på en sygelig måde og til overmål er svulmet op af fremmede ideer, udgør hovedet på en torso med en svag ryggrad, og som er fuld af ideer og mål, og

som et næppe synligt nervesystem.

Mishandlet og afstumpet af en grusom virkelighed, drikfældigt, vanvittigt tålmodigt samt snu på sin egen måde – sådan har det moskovitiske folk altid været og sådan er det stadig. Det er psykologisk totalt fremmed for den russiske intellektuelle, der er rig på boglig kunnen, men som har et minimum af viden om den russiske virkelighed. Kroppen ligger fladt på jorden, men hovedet er vokset højt op i himlen – iagttaget langt fra forekommer som bekendt alt bedre end tæt på.

Naturligvis er vi i færd med et eksperiment om en social revolution – en beskæftigelse, der fuldt ud fornøjer dem, der er vild med denne pragtfulde ide, og som er overmåde nyttig for gavtyve og bedragere. Som bekendt er et af de mest højlydte og varmt modtagne paroler i vor hjemmestrikkede revolution: ”Røv det røvede!”

Der bliver røvet – på en forbavsende og fantastisk måde. Der er ingen tvivl om, at historien med den største patos vil fortælle om det gamle Ruslands selvudplyndring.

Man plyndrer og sælger kirker og militære museer, man sælger kanoner og rifler, man udplyndrer militære lagre – og man plyndrer slotte, tilhørende tidligere storfyrster. Man stjæler alt, hvad der kan stjæles - og alt, som kan sælges, bliver solgt. I Fedosija handler soldaterne oven i købet med mennesker. Tyrkiske, armenske og kurdiske kvinder bliver ført hertil fra Kaukasus og sælges for 25 rubler stykket. Det er i høj grad ”særegent” for os og noget, vi kan være stolte af – noget lignende fandt ikke en gang sted under Den store franske Revolution.

Hæderlige mennesker som vi altid har manglet, findes nu stort set ikke mere. For nylig hørte jeg om følgende invitation:

Kom over til os, kammerater – for bortset fra tre arbejdere har vi ingen hæderlige mennesker!

Og nu udråber dette folk, der er udueligt, formørket og ind til benet anarkistisk, sig til at være åndelig fører for hele verden, til at være Europas Messias.

Det ser ud til, at denne kuriøse og sentimentale ide ikke forstyrrer folkekommissærerne i deres tragiske leg. Men ”folkets ledere” skjuler ikke deres hensigt at ville antænde et bål af tørre russiske brændeknuder og lade dets ild oplyse den vestlige verden – den verden, hvor den sociale kreativitet brænder mere klart og mere forstandigt end her hos os – her i vort gamle Rusland.

Bålet er antændt, men det brænder dårligt – det stinker af Gamle-Rusland, der er beskidt,

fordrukkent og grusomt. Og dette ulykkelige gamle Rusland vil man slæbe op til Golgata for der at korsfæste det til fordel for verdens frelse. Er det mon ikke ”messianisme” for fuld udblæsning?

Men den vestlige verden er bister og mistænksom – den er totalt blottet for hang til sentimentalitet. I den verden afgøres menneskets værdi meget enkelt: Holder De af, og er De i stand til at arbejde?

Hvis det er tilfældet, er De et menneske, verden har brug for – så er De netop det menneske, ved hvis kræfter alt værdifuldt og smukt bliver til. Kan De ikke lide, eller er De ude af stand til at arbejde? I så fald, og selv om De har alle mulige andre kvaliteter, som kan være nok så fremragende

– så er De et overflødig menneske i verdens værksted. Sådan er det.

Men eftersom russere ikke kan lide at bestille noget og heller ikke er gode til det, og eftersom den vesteuropæiske verden udmærket kender disse egenskaber, så står det skidt til for os – værre, end vi kan forvente det.

Vor revolution har givet frit løb for alle de dorske og dyriske instinkter, der er akkumuleret under tsarismens blytunge tag. Og samtidig har den forkastet demokratiets hele intellektuelle potentiale og landets samlede moralske energi. Vi kan se, at der blandt sovjetmagts tilhængere findes, og at selve sagen tiltrækker bestikkelige personer, spekulanter og tyveknægte, mens hæderlige og arbejdsduelige mennesker for ikke at dø af sult bliver nødt til på gaden at handle med aviser og beskæftige sig med fysisk arbejde – eller også forøge mængden af arbejdsløse.

Det er simpelthen et mareridt – renlivet russisk absurditet og - undskyld jeg siger det – det er rent idioti.

Vor virkeligheds vilkår dikterer ubønhørligt, at de demokratiske kræfter samles – det må stå klart for ethvert fornuftigt menneske, at kun et enigt demokrati kan redde revolutionen fra total kollaps. Og hjælpe den med at eliminere den interne fjende og bekæmpe de ydre. Men det forstår sovjetmagten ikke, fordi den udelukkende er optaget af at redde sig selv fra den undergang, der er uundgåelig.

Ved at rette blikket mod en gryende fjern fremtid glemmer den, at fremtiden fødes af nutiden. På nuværende tidspunkt har vi en arbejderklasse uden organisation, som er ved at gå til i et indre blodbad. Industrien er fuldstændig smadret, og vi er en stat, der er plukket nøgen. En stat, der er overladt til et frit fald, og som er udplyndret af mennesker med bestialske instinkter. Den politiske magt er magtesløs i kampen mod disse mennesker – magtesløs for så vidt som den ”i fortvivlelse” har skudt på mennesker, der ikke er skyldige i noget som helst. Og den vil forblive magtesløs i denne kamp indtil det tidspunkt, hvor den beslutter sig for at inddrage alle det russiske demokratis intellektuelle kræfter i opbygningen af liv.

NS 16. (3.) marts 1918

38.

Blandt de snesevis af breve, der sendes til mig alle vegne fra, er de mest interessante dem, der kommer fra kvinder. Udover at vidne om en voldsom aktivitet er disse breve fulde af tungsind, vrede og indignation. Mens følelsen af hjælpeløshed og apati er sjældnere end i brevene fra mænd. Alle breve fra kvinder er et skrig fra en sjæl, der plages af hårde dages mangfoldige pinsler. Når man læser dem, oplever man med hjertet, at de alle synes skrevet af en eneste kvinde – af livets moder, af hende, ud af hvis skød alle folkestammer er kommet til verden. Fra hvis skød alle genier er født og fødes, og som har hjulpet manden med at forvandle dyrets primitive drift til kærlighedens ømme og ophøjede ekstase.

Disse breve – de er alle vredesudbrud fra et væsen, der har pustet liv i poesien, som har tjent og tjener som kunstarnernes igangsætter, og som til stadighed pines af et umætteligt begær efter skønhed, efter kærlighed og glæde. Kvinden er i min forestillingsverden først og fremmest moderen, selv om hun fysisk set kun er en lille pige. Hun er mor – ikke blot følelsesmæssigt i forhold til sine egne børn, men også til manden, elskerens og generelt til mennesket, der går ud i verden takket være og gennem hende.

Som et væsen, der uophørligt skal udbedre de tab, som livet presser ned over hende i form af død og undergang, skal hun – både dybere og stærkere end jeg som mand – føle had og afsky til alt det, som bidrager til dødens og ødelæggelsens hærgen. Sådan er efter min mening kvindens psyke og fysiologi.

”Er det idealisme!” Måske. Men hvis det er idealisme – så hører den til rækken af de trossætninger, der organisk kendetegner mig, og som tilsyneladende også er grundlag for min psyke og fysiologi. Under alle omstændigheder har jeg ikke fået disse tanker i går – dem har jeg haft fra ungdommen af. Men det ville ikke have rystet mig, hvis jeg først havde fået dem i går. Jeg mener nemlig, at social idealisme først og fremmest er nødvendig netop i en revolutionær tid – naturligvis forstået som en sund og forædlende idealisme, uden hvilken revolutionen ville miste sin evne til at gøre mennesket mere socialt bevidst, end det var før revolutionen – den ville miste sin moralske og æstetiske retfærdiggørelse. Uden en sådan idealisme forvandles revolutionen – og hele livet – til en tør matematisk opgave med at fordele de materielle goder – en opgave, hvis løsning ville kræve blind grusomhed, strømme af blod, og som ved at vække bestialske instinkter ville dræbe menneskets sociale habitus – på samme måde, som vi ser det i dag.

De breve, som jeg her taler om, er til bristepunktet fyldt med moderens tårer over mennesker, der er bukket under. Om, hvordan grusomheden vokser, hvordan mennesker bliver stadig mere vilde, mere nedrige og uhæderlige, og hvordan moralen med stadig større hastighed bliver forgrovet. Brevene er fulde af forbandelser over bolsjevikkerne, over bønderne og arbejderne – en af kvinderne nedkalder over deres hoveder alle mulige rænker, svøber og forskrækkeligheder: ”Hæng dem, skyd dem, ødelæg dem” – det er, hvad kvinden kræver, den mor og barnepige, der har taget hånd om alle heltene og helgener, om alle genier og forbrydere, om banditter og hæderlige mennesker – mor til såvel Kristus som Judas, til den grusomme Ivan og den skamløse Machiavelli, til den sagtmødige og milde hellige Frans af Assisi, den formørkede fjende af glæden Savonarola, moderen til kong Filip den Anden, som kun én gang i sit liv lo hjerteligt – det var, da han fik meddelelse om den

succesfulde Bartholomæus-nat, der var den største af Katharina af Medici's forbrydelser. Men også hun var mor og tog på sin egen måde oprigtig vare på mange menneskers velbefindende.

Selv om hun afskyr grusomhed, og selv om hun uvilkårligt hader død og ødelæggelse – så råber hun, kvinden og moderen, hun, der kan fremelske de bedste følelser i manden, og som er mål for hans ophidselse, og som er livets og poesens kilde, alligevel: Dræb dem, klyng dem op, skyd dem ... Her står vi overfor den skrækkelige og dystre modsætning, der kan ødelægge den glorie, som historien har udstyret kvinden med. Måske skyldes det, at hun ikke selv fornemmer sine skabende kræfter, men derimod alt for meget underordner sig den fortvivlelse, der i hendes moderhjerne er fremkaldt af revolutionsdagens kaos.

Jeg vil ikke gå nærmere ind på dette problem, men jeg tillader mig at pege på følgende: I kvinder ved til fulde, at fødsler altid er ledsaget af smerter, at et nyt menneske fødes i blod – sådan er den blinde naturs grumme ironi. I skriger som vilddyr i fødselsøjeblikket og smiler til af lykke som en Gudsmoder, når I trykker den nyfødte til jeres bryst. Jeg kan ikke bebrejde jer primalskriget – jeg forstår alt for godt de pinsler, der fremkalder denne jamren over en uudholdelig smerte. Jeg er selv næsten døden nær over denne pine, selv om jeg ikke er kvinde.

Og jeg ønsker af hele mit hjerte, af hele min sjæl, at I hurtigst muligt sender madonna-smilet, når I trykker et nyfødt russisk menneske ind til jeres bryst. I kvinder er i stand til at fremskynde den vanskelige fødselsproces, netop I kan mindske skrækken i de pinsler, som vort land gennemlever – derfor skal I huske, at I er mødre, og at en udtømmelig kærlighedskraft lever i jeres hjerter. Lad jer ikke påvirke af livets onde kræfter, løft jer højt op over de ydre forhold.

Det kræver styrke, men I vil finde den – I er i dag mere frie, end man er noget sted i verden. Hvad skulle hindre jer i at vise det bedste, I har - jeres moderhjerne? Vi skal huske på, at revolutionen ikke blot er en række grusomheder og forbrydelser, men også bedrifter af heltemod, af ære, selvpofrelse og uegennyttighed.

Kan I ikke få øje på det? Men måske ser I det ikke - forblindede, som I er, af had og vrede? Men hvis I – efter nærmere eftersyn – alligevel ikke kan finde noget lyst og kækt i vor tids kaos og storm, så find selv noget lyst og godt! I er frie, I er stærke gennem jeres kærligheds fortryllelse - I kan få os mænd til at være mere mennesker og mere som børn.

Fyrre års borgerkrig i 1600-tallets Frankrig medførte sædernes afskyelige forfald, den udviklede en brovtende grusomhed – men tænk også på den velgørende og helbredende betydning, som en Julie Récamier havde for hele landet.

Sådanne eksempler på kvinders betydning for udviklingen af menneskelige følelser og meninger skal I huske i de kommende årtier. Jer, mødre, påhviler det at være grænseløse i jeres kærlighed til mennesket og tilbageholdende i jeres had til det.

Men hvad så med bolsjevikkerne? I må forestille jer, at de jo også er mennesker ligesom alle vi andre – at de er født af kvinder, og at der er ikke mere bestialitet i dem, end der er i hver af os andre. De bedste blandt dem – det er fremragende mennesker, som den russiske historie med tiden vil være stolt af. Mens jeres børn og børnebørn vil være begejstrede over deres energi. Deres handlinger er udsat for den hårdeste kritik, endog for latterliggørelse. Bolsjevikkerne bliver belønnet med alt dette – måske mere, end de fortjener. De er omgivet af en atmosfære af kvælende had fra deres fjender, og af noget, der er endnu værre, endnu mere uheldsvangert – af et hyklerisk og nedrigt venskab fra de mennesker, der som ræve lister sig ind på magten, udnytter venskabet som ulve, og – lad os håbe det – dør som hunde.

Forsvarer jeg bolsjevikkerne? Nej, i det omfang det står i min magt, kæmper jeg mod dem, men jeg går i brechen for folk, hvis redelighed i standpunkter jeg kender, hvis personlige hæderlighed er mig bekendt, ligesom jeg også kender deres oprigtighed med at gøre noget godt for folket. Jeg er klar over, at de er i færd med at gennemføre et overordentlig grusomt videnskabeligt forsøg med Ruslands levende krop – jeg er i stand til at hade, men foretrækker at være retfærdig. Men de har da begået mange grove og dystre fejl..Gud begik også fejl, da han gjorde os alle dummere, end det var nødvendigt – naturen har ligeledes i mangt og meget taget fejl, set i forhold til vore ønsker og imod naturens egne hensigter eller mangel på hensigter.

Men, hvis det er mig tilladt, så kan jeg også sige noget godt om bolsjevikkerne. Uden at vide hvilke

resultater deres politiske aktivitet til syvende og sidst vil føre til, så har bolsjevikkerne psykologisk set allerede gjort det russiske folk tjenester – ved at bevæge hele dets tunge masse bort fra et dødt punkt og ved i denne masse at tilvejebringe et aktivt forhold til virkeligheden – uden hvilket vort land ville være gået til grunde. Nu vil det ikke ske, netop fordi folket er livet op, og nye kræfter er ved at modnes. Kræfter, der ikke kan forstyrres – hverken af dårskaben hos politiske og alt for fanatiske innovatører eller af begæret hos udenlandske røvere, der er alt for sikre på deres uovervindelighed.

Vort elskede Rusland kommer ikke til at bukke under, hvis I mødre blot offervilligt vil skyde alt det skønne og ømme, som I rummer i jeres sjæle, ind i disse dages blodige og beskidte kaos. Hold op med jeres råb om had og foragt, råb op om kærlighed – det kan vel ikke være jer, som er i stand til at skænke liv under store pinsler, men som ikke forstår den vidunderlige kraft, der ligger i medlidenhed med et menneske! I har jo alt det, der skal til for at blødgøre og menneskeliggøre – i mødres hjerter er der mere solvarme, end der er i mænds hjerter.

I skal blot tænke på disse forbandede mænd – bolsjevikker og andre, som blev forvildede og forråede under arbejdet med at rive det gamle regimes rådne bygninger ned. Husk dem som nyfødte væsener som alle andre af samme slags – de skulle have tørret næse, og hjælpeløse var de som alle nyfødte. Og findes der mon noget menneske, som ikke skyldte jer de bedste dage i sit liv?

I mødre skal tænke på alt det, som jeres kærlighed bringer til live – det befrier jer for det plagsomme had, som dræber den største af alle følelser – følelsen af at være mor. Har I mon prøvet – ellers prøv at blødgøre den forbitrede kamp. Har I mon forsøgt at ændre moralen, at forædle de forhold, der vækker jeres retfærdige harme? I lader jer drage af et frugtesløst had til voksne mennesker – men var det måske ikke bedre og mere værdigt at beskytte de unge og børnene mod nutidens ødelæggende indflydelse?

I spilder jeres opmærksomhed og følelser på at vælge forhold, der virkelig vanærer mennesket, og som vækker afsky mod det – ville det ikke være bedre, om I søgte eller forsøgte med al kraft at skabe en situation, der højnede mennesket i såvel egne som i jeres øjne? I biologiske mødre i den menneskelige verden – I kunne også være dens åndelige mødre. Såfremt I satte den på plads – I står jo på en platform, der tillader jer at se mere, end andre ser. Løft også andre op på denne platform! Moder Rusland vrider sig i frygtelige fødselssmerter – ønsker I ikke, at der hurtigst muligt kunne fødes noget nyt, noget skønt, godt, smukt og menneskeligt? Tillad mig da at fortælle jer mødre, at ondskab og had er dårlige fødselshjælpere.

NS 26, (13.) maj 1918

39.

I Pravda står der:

”Gorkij er begyndt at tale et sprog, som passer på en fjende af arbejderklassen”.

Det er ikke rigtigt. Med adresse til de mere bevidste repræsentanter for arbejderklassen vil jeg sige: Fanatikere og flygtige fantastere, der i de arbejdende masser vækker forhåbninger, der under de nuværende historiske betingelser ikke kan realiseres, trækker det russiske proletariat ud i tilintetgørelse og undergang. Og proletariatets tilintetgørelse vil i Rusland fremkalde en langvarig og mørk reaktion.

Videre hedder det i Pravda:

”Enhver revolution inkluderer i sit fremadskridende forløb uundgåeligt også en række negative fænomener, som ligeså uundgåeligt er forbundet med nedbrydningen af den gamle og tusindårige statsstruktur. Når den unge sagnhelt skaber det nye liv, stoltserer han med sine armmuskler og gør sig lystig over andres mølædte velfærd - og småborgerne, netop de, som Gorkij har skrevet om, begynder at råbe op om den russiske stats og kultur undergang”.

Jeg er ude af stand til at anse kendsgerninger som tyveriet af national ejendom i Vinterpaladset, i Gatjina og andre slotte for ”uundgåelige”. Jeg forstår ikke forbindelsen mellem ”nedbrydningen af en tusindårig statsstruktur” og vandaliseringen af Det lille Teater i Moskva eller ødelæggelsen af

vor berømte skuespiller M.N. Jermolovas garderobe?

Jeg vil ikke opregne de kendte tilfælde af meningsløse pogromer og overfald, som er sket, men jeg vil hævde, at ansvaret for denne skændsel, udført af volds mænd, også falder tilbage på et proletariat, der tilsyneladende er magtesløst i forhold til at udrydde voldsorgiet i egne rækker. Og videre: ”den unge sagnhelt, der er i færd med at skabe det nye liv”, gør det endvidere umuligt at trykke bøger, for der findes trykkerier, hvor typograferne kun tjener 38 % af den norm, der af typografforbundet er fastsat for børn.

Det proletariat, der kvantitativt er fåtalligt i forhold til Ruslands hundrede millioner talstærke og halvanalfabetiske bondebefolkning, bør forstå, hvor vigtig en billiggørelse af bogen og bogudgivelser er for det.

Proletariatet bør ligeledes forstå, at det hviler på bajonetter, og det er som bekendt ikke den mest solide trone.

Og generelt – ”negative fænomener” er der rigeligt af, men hvor er de positive mon? De er ikke til at få øje på, hvis man ser bort fra Lenins og Trotskijs ”dekreter”, men jeg tvivler på, at proletariatet bevidst tog del i tilblivelsen af disse ”dekreter”. Nej, såfremt proletariatet fuldt bevidst havde deltaget i dette papirforetagende, så havde det ikke fået den form, det har fået.

Artiklen i Pravda afsluttes med følgende lyriske spørgsmål:

”Når de tidligere ufrivillige fjender på den lysende festdag, hvor alle folkeslag flyder sammen i broderlig omfavnelser, vil Gorkij da på denne verdens festdag være en velkommen gæst - den Gorkij, der så hurtigt forlod det ægte revolutionære demokratis rækker?”

Selvfølgelig lever hverken artiklens forfatter eller jeg længe nok til at opleve den ”lysende festdag” – der er lang tid til den, der vil forløbe årtier med ihærdigt og dagligt kulturarbejde, før vi når frem til den festdag.

Men på den festdag, hvor de halvanalfabetiske og despotiske folkemasser skal fejre deres letkøbte sejr – der vil menneskets personlighed som tidligere og altid være undertrykt. Ved en sådan ”fest” har jeg intet at gøre, og for mig vil det ikke være en festdag.

I hvis hænder magten end er – så beholder jeg min menneskelige ret til at forholde mig kritisk til den.

Og jeg forholder mig specielt mistænksom og specielt mistroisk til russere, der har magt – og som indtil for nylig var slaver. Han vil være den mest tøjlesløse despot i samme øjeblik, han får mulighed for at være hersker over sine nærmeste.

NS 19 november (2. december) 1917

40.

Efter at have brugt en enorm mængde energi har arbejderklassen skabt sin egen intelligentsija – bestående af små Bebel-figurer, som nu har rollen at skulle være arbejderklassens ægte førere og oprigtige talerør for dens materielle og åndelige interesser.

Selv under politistatens sværeste betingelser var arbejder-intelligentsijaen i stand til - uden at skåne sig selv og dagligt med risiko for at miste sin frihed – ære- og succesfuldt at kæmpe for sine ideers triumf. Og uophørligt bragte den et lys af social selverkendelse ind i en uoplyst arbejderklasse og samtidig anviser en vej til frihed og kultur.

På et eller andet tidspunkt vil historiens lidenskabsløse stemme fortælle verden, hvor stor, heroisk og succesfuld den proletariske intelligentsijas arbejde var i perioden fra begyndelsen af 1890'erne og til krigens udbrud.

Den forbandede krig har udryddet snesevis af tusinder af de bedste arbejdere og ved maskinerne erstattet dem med mennesker, der meldte sig til arbejdet for ”forsvaret” for på den måde at undgå værnepligten. Det er alt sammen folk, for hvem proletarisk psykologi er fremmedartet, som politisk er umodne, som er uden klassebevidsthed, og som mangler proletariatets naturlige ønske om at skabe en ny kultur. De er kun optaget af et småborgerligt ønske om at opbygge deres eget personlige velfærd så hurtigt som muligt. Det er folk, der ifølge deres natur er ude af stand til at

annamme og virkeliggøre den rene socialismes ideer.

Tilbage står den rest af arbejder-intelligentsijaen, som krig og borgerkrig ikke har udryddet, og som pludselig fandt sig massivt omgivet af en folkemasse – det vil sige af folk, som de psykologisk ikke har noget tilfælles med, som ganske vist taler proletariats sproget, men som ikke formår at føle proletarisk. Endvidere er de omgivet af folk, hvis humør, ønsker og handlinger sender arbejderklassens bedste og øverste lag ud i skændsel og udslettelse.

Denne formørkede folkemasses vakte instinkter fandt udløb i en bestialsk anarkisme, og disse ledere af et oprørske småborgerskab gennemfører nu tilsyneladende en Proudhons ynkelige og ikke en Marx's ideer – de fremmer en form for Pugatjovstjina og ikke socialisme, og på alle måder propagerer de for alment ligemageri, der kun fører til moralsk og materiel fattigdom.

Det er både svært og smerteligt at tale om det, men det er nødvendigt, fordi ansvaret for alle de forsyndelser og de mistag, der begås af kræfter, der er fremmedgjort overfor et bevidst proletariat, placeres netop på det.

For nylig sagde repræsentanter for en af de lokale fabrikskomiteer til en fabriksdirektør:

Det er ubegribeligt for os, hvordan De er kommet overens med sådan en vanvittig bande!

Der findes fabrikker, hvor arbejderne er begyndt at skille maskiner ad for at sælge kobberdelene – der er meget, der tyder på et omfattende og vildt anarki blandt arbejdermasserne. Jeg er også bekendt med fænomener af en anden kategori: For eksempel købte arbejderne på en fabrik selv materialer ind til produktionen og brugte deres egen løn på det. Men den slags er enkeltfænomener, mens der er hundreder af eksempler på det modsatte.

Den ”nye” arbejder er et menneske, der er fremmedgjort i mødet med industrien, og som ikke forstår dens kulturelle betydning i vort bondeland. Jeg er sikker på, at en bevidst arbejder ikke kan sympatisere med sådan noget som arrestationen af Sofja Vladimirovna Panina. I hendes Folkets hus på Ligovka-gaden lærte hundreder af proletarer at tænke og føle – lige som i Folkets hus i Nisjnij Novgorod, bygget med hendes hjælp. Dette oplyste menneskes hele liv har været viet til kulturel aktivitet blandt arbejdere. Og nu sidder hun i fængsel. Allerede Turgenev pegede på, at den gode gerning aldrig blev mødt med taknemmelighed – og jeg snakker ikke om taknemmelighed, men blot om, at man skal vide at værdsætte et nyttigt stykke arbejde.

Den arbejdende intelligentsija burde være fortrolig med denne lære.

Den tidligere minister A.I. Konovalov, et uegennyttigt og hæderligt menneske, byggede et Folkets hus på sin fabrik i Vitjuga – et hus, der er et mønstereksempel på en sådan bygning. Konovalov er i fængsel. Ansvar for disse tåbelige fængslinger vil med tiden blive lagt på arbejderklassens samvittighed.

Blandt de ansigter, der angiveligt ”udtrykker det revolutionære proletariats ønsker” findes en mængde kæltringer af forskellig slags, tidligere agenter i sikkerhedsstyrkerne samt rene eventyrere. Den poetisk stemte, men ubegavede A.V. Lunatjarsskij skaffer proletariatet poeten Jasinskij på halsen - en forfatter af et tvivlsomt ry. Det betyder en tilsmudsning af arbejderklassens fane og en demoralisering af proletariatet.

Man ønsker at smide kadetterne ud af Den grundlovgivende Forsamling. Rent bortset fra, at en betydelig del af landets befolkning ønsker, at netop kadetterne skal udtrykke deres mening og politik i Den grundlovgivende Forsamling, og fordi en udelukkelse af kadetterne er ensbetydende med vold mod hundredtusinder af menneskers vilje – rent bortset fra en sådan skændsel vil jeg pege på, at partiet De konstitutionelle Demokrater [= kadetter, TP] forener landets mest kulturelt indstillede mennesker og de klogeste medarbejdere indenfor alle områder af intellektuelt arbejde.

Det er i høj grad nyttigt at stå ansigt til ansigt med en klog og viljefast fjende – en god fjende udvikler sin modstander ved at gøre ham både klogere og stærkere.

Den arbejdende intelligentsija bærer lære at forstå det. Og - endnu en gang - den bør huske, at alt, hvad der skabes nu, bliver til i dens navn. Den - og dens kløgt og samvittighed vil historien rette sin strenge dom imod. Det er trods alt ikke politik det hele - det vil også være hensigtsmæssigt at beholde en smule samvittighed og andre menneskelige følelser.

NS 6. (19.) december 1917

41.

For ikke så længe siden blev jeg beskyldt for at ”have solgt mig selv til tyskerne” og at ”jeg forråder Rusland” – nu bliver jeg beskyldt for at ”have solgt mig selv til kadetterne” samt at ”jeg svigter arbejderklassens sag”.

Personligt er jeg ikke berørt af disse beskyldninger - de oprører mig ikke, men de vækker i mig triste og absurde tanker om moralen i mine anklageres følelser, om deres sociale bevidsthed.

Hør her mine herrer – er det ikke alt for let at kaste alle disse ynkelige beskyldninger om bedrag, forræderi og moralsk fordærv i hovedet på hinanden? Hvis man skulle tro jer, så er hele Rusland jo beboet af mennesker, der kun er optaget af at lave udsalg på det, og som kun tænker på at forråde hinanden!

Jeg forstår: Overfloden af provokatører og eventyrere i den revolutionære bevægelse burde i jer udvikle en naturlig følelse af mistro til hinanden og generelt til mennesker. Og jeg kan forstå det, såfremt denne skændige kendsgerning forgifter selv meget sunde mennesker med en stor grad af mistro.

Men alligevel – ved så ubekymret at kaste beskyldninger om forræderi, bedrag, selviskhed og hykleri i hovedet på hinanden – så forestiller I jer tilsyneladende hele Rusland som et land, der massivt er befolket med uhæderlige og nedrige mennesker, men I er jo også russere.

Som I ser, så er det latterligt, men det er mere end det – det er farligt, for gradvist og umærkeligt vil de, der deltager i dette beskidte spil, kunne bilde sig selv ind, at hele vort gamle Rusland virkelig er et land, befolket af uhæderlige og korrupte mennesker og derfor ”alligevel ikke så tarvelige”!

I tænker nok: Revolutionen gennemføres hos os ved hjælp af snart japanske snart tyske penge, mens kontrarevolutionen gennemføres for kadetternes og engelske penge. Men hvor er den russiske uegennytte og vor berømte samvittighedsfuldhed, hvor er vor idealisme, vore heroiske legender om hæderlige forkæmpere for friheden, vor utrættelige retfærdighedssans og alle andre af det russiske folks dyder, der er så højlydt besunget i såvel den mundtlige som den skrevne litteratur?

Er alt det så løgn?

Prøv dog at forstå – ved at beskyldte hinanden for nedrigheder rammer I jer selv og hele nationen.

Ved at læse anklagerens ondsksfulde brev, kommer du uvilkårligt til at tænke på en Orjol-bondes ord:

”Hos os er hele landsbyen drikfældig – der er kun én retskaffen, men han er idiot”.

Og husk på den pragtfulde og berettigede opstandelse, som jeg iagttog hos arbejderne den gang, da den reaktionære avis ”Den russiske Fane” beskyldte ”Sproget” for at være købt af finske eller eskimopenge.

”Der er ikke noget at sige til slubberter – de siger allerede alt det modbydelige, som de kan finde på”.

Det forekommer mig, at jeg skriver temmelig ligefrem og forståeligt, og at tænkende arbejdere ikke behøver at beskyldte mig ”for at forråde proletariats sag”. Jeg regner arbejderklassen for en magtfuld kulturel kraft i vort formørkede bondeland, og jeg ønsker af hele min sjæl for den russiske arbejder, at han oplever en både kvantitativ og kvalitativ udvikling. Jeg har ustandselig sagt, at industrien er en af kulturens grundpiller, at industriens udvikling er tvingende nødvendig i landets frelse, i dets europæisering - og at fabriksarbejderen ikke blot er en fysisk, men også en åndelig kraft - det vil sige, han ikke blot er én, der udfører andres vilje, men et menneske, der fører sin egen vilje og sine egne tanker ud i livet. Han er ikke som bønderne afhængig af naturelementernes rasen - deres trælsomme arbejde er usynligt og holder ikke i århundreder. Alt, hvad bonden producerer, sælger eller spiser han – hans energi bliver fuldt og helt opslugt af jorden. Mens arbejderens indsats forbliver på jorden, udsmykker den og muliggør en videre underordning af naturens kræfter til glæde for menneskets interesser.

I denne forskel i arbejdsaktivitet er den dybtgående forskel mellem bondens og arbejderens sjæl rodfæstet - og jeg betragter den bevidste arbejder som en demokratiets aristokrat.

Netop: Som et aristokrati midt i demokratiet – sådan er arbejderens rolle i vort bondeland, på den måde skal arbejderen opfatte sig selv. Desværre oplever han det ikke endnu. Det er soleklart, hvor højt jeg vurderer den arbejdende classes rolle i Ruslands kulturelle udvikling, og jeg ser ingen

grund til at ændre på denne vurdering. Desuden har jeg en kærlighed til det arbejdende menneske - jeg føler mig blodsbeslægtet med det og en respekt for dets storslåede arbejdsindsats. Og til sidst – jeg elsker Rusland.

Folkekommissærerne smiler hånligt og mistænksomt – naturligvis!. Men det bekymrer mig ikke. For jeg elsker Rusland ængsteligt og pinefuldt - jeg elsker det russiske folk.

Vi russere er et folk, der endnu ikke har arbejdet under frie forhold, og som endnu ikke har formået at udfolde sine egne kræfter og sine muligheder – og når jeg tænker på, at revolutionen vil give os mulighed for at arbejde frit og udvikle et alsidigt skaberværk – så fyldes mit hjerte med et storslået håb og en stor glæde - også i disse forbandede dage, der er vædet i blod og vin.

Det er fra dette punkt, at min uenighed med folkekommissærernes ukloge aktivitet tager sin begyndelse.

Jeg anser en ideologisk maksimalisme for yderst nyttig for den holdningsløse russiske sjæl – denne maksimalisme skal opdrage den til at have storslåede og dristige behov. Samt fremkalde den handleduelighed og aktivitet, der alt for længe har været brug for. Den skal udvikle initiativ i denne træge sjæl samt skabe og forme liv.

Men den anarko-kommunisme og fantasternes praktiske maksimalisme, der kommer fra Smolnyj, er ødelæggende for Rusland - og frem for alt, den er ødelæggende for den russiske arbejderklasse.

Folkekommissærerne forholder sig til Rusland som til et forsøgsmateriale – det russiske folk er for dem at sammenligne med en hest, som bakteriologiske videnskabsmænd inficerer med tyfus for at hesten i blodet kan udvikle antistof. Et sådant grusomt og på forhånd mislykket forsøg gennemfører kommissærerne nu på det russiske folk uden at tænke på, at en udpint og halvsulten hest også kan dø.

Reformatorerne i Smolnyj er ligeglade med Rusland – koldblodigt ofrer de landet ved deres drømmerier om en verdensomspændende eller en europæisk revolution.

Under de betingelser er der ikke plads til nogen social revolution – for man kan ikke ved en simpel befaling lave en befolkning om til socialister, en befolkning, der for 85 %'s vedkommende består af bønder, og som også indbefatter adskillige millioner ikke-russiske nomader.

Som følge af dette vanvittige forsøg lider først og fremmest arbejderklassen – som er revolutionens fortrop, og som de første vil blive udslettet i en borgerkrig. Og når arbejderklassen først er slået og udslettet, er det ensbetydende med, at de bedste kræfter og de største håb i landet forsvinder.

Derfor siger jeg, henvendt til den arbejder, der er bevidst om sin kulturelle rolle i samfundet: Den politisk skolede arbejder bør omhyggeligt overveje sit forhold til folkekommissærernes regering samt forholde sig afventende overfor det sociale foretagende, de har gang i.

Min holdning er som følger: Folkekommissærerne er i færd med at nedbryde og tilintetgøre Ruslands arbejderklasse – de besværliggør på en forfærdelig og idiotisk måde tilværelsen for arbejderklassen. Ved at presse den udover enhver fornuft skaber de uafvendeligt svære vilkår for proletariatets kommende arbejde og for landets samlede fremgang.

Mig er det ligegyldigt, hvad man kalder mig som følge af min mening om ”regeringen”, der består af forsøgsmagere og fantastere - men arbejderklassens skæbne i Rusland er mig ikke ligegyldig.

Og så længe jeg kan, vil jeg overfor det russiske proletariat holde fast i følgende:

”Du er ved at blive ført ned i afgrunden, du bliver udnyttet som materiale i et umenneskeligt forsøg - i dine ledes øjne er du ikke længere et menneske”.

NS 10. (23.) december 1917

42.

„Krigen har uden tvivl spillet en enorm rolle i vor revolutions udvikling. Krigen destabiliserede enevælden materielt, den bragte opløsningstendenser ind i hæren, og den indpodede mod i almindelige mennesker. Men til vort held frembragte krigen ikke revolutionen – heldigvis, fordi en revolution, der er skabt af en krig, er en kraftesløs revolution. Den opstår på ekstraordinære betingelser, støtter sig til en ydre kraft og viser sig til syvende og sidst som ude af stand til holde de

erobrede positioner”.

Disse kloge og tilmed profetiske ord blev udtalt i 1905 af Trotskij – jeg har taget dem fra bogen ”Vor revolution”, hvor de pryder side 5. Siden er der gået en rum tid, og i dag tænker Trotskij sikkert anderledes – i hvert fald beslutter han sig næppe til at sige, at ”en revolution, der er skabt af en krig, er en kraftsløs revolution”.

I mellemtiden har disse ord ikke mistet deres betydning, og sandelig – dagens begivenheder bekræfter virkelig disse ord.

Krigen fra 1914-1917 lod magten dumpe ned i hænderne på proletariatet – netop dumpede, ingen kan hævde, at proletariatet selv og med egne kræfter erobrede magten. Den dumpede ned i dets hænder, fordi soldaterne, der skulle forsvare tsaren, udmattet og efter tre års krig nægtede at forsvare Romanov-dynastiets interesser. Som de så ihærdigt havde kæmpet for i 1906, hvor de udslettede det revolutionære proletariat. Man skal huske, at revolutionen nu blev startet af Petrograd-garnisonens soldater. Når disse soldater - efter at have smidt uniformskappen - vender tilbage til landsbyen, bliver proletariatet efterladt alene. Det er en situation, der ikke er gunstig for det.

Det ville være naivt og latterligt at kræve af den soldat, der igen er blevet forvandlet til en bonde, at han skulle gøre proletariatets interesser til sin religion, og at han skulle indføre den proletariske socialisme i sin landsby-hverdag.

Bonden er i løbet af krigen og soldaten under revolutionen kommet til muffen, og begge ved de udmærket, at i vort gamle Rusland er pengene bedst til at sikre menneskets frihed. Prøv at ændre denne overbevisning eller blot at rokke blot en lille smule.

Man skal huske, at proletariatet i 1905 både kvalitativt og kvantitativt var stærkere end nu, og at industrien den gang endnu ikke var totalt ødelagt.

En revolution, der er frembragt af en krig, vil uundgåeligt vise sig kraftsløs. Det sker, når proletariatet i lydighed mod sine ledere og i stedet for at vi hele sin energi til det sociale skaberværk grundlæggende begynder at ødelægge de ”borgerlige” industriforetagender, hvis teknik det skal beherske, og hvis arbejde det skal kontrollere.

Revolutionen vil gå til på grund af indre udmattelse, såfremt proletariatet underkaster sig folkekommissærernes fanatiske uforsonlighed og mere og mere uddyber kløften til demokratiet. Proletariatets ideologi er ikke nogen egoistisk klasseideologi. De bedste af proletariatets læremestre - som Marx, Kautskij og andre - lægger på dets ærlige skuldre den opgave at befri alle mennesker for økonomisk og socialt slaveri.

Det er den sociale idealisme, der sætter livet i verden i gang, det vil sige den storslåede drøm om broderskab mellem alle mennesker. Tænker proletariatet mon på, om det er i færd med at realisere netop den drøm, når det bruger vold mod sine ideologiske modstandere? Den sociale kamp er ikke en blodig slåen på tæven, som proletariatets skræmte ledere fortæller den russiske arbejder.

Revolutionen er en storslået og ærlig sag – en sag, der er nødvendig til vor genrejsning. Den er ikke tankeløse pogromer, der bare ødelægger nationens rigdomme. Revolutionen vil vise sig uden kraft, og den vil gå til, hvis vi ikke tilfører den det bedste, vi har i vore hjerter, og såfremt vi ikke tilintetgør eller blot ikke forøger den grusomhed og den ondskab, der beruser folkemasserne og bringer den russiske revolutionære arbejder i vanære.

NS 13. (26.) januar 1918

43

Enhver regering - ligegyldigt hvad den kalder sig – stræber ikke blot efter at ”styre” folkemassernes ønsker, men også efter at tugte disse ønsker i overensstemmelse med sine egne principper og hensigter. De mest demagogiske og snedige regeringer udsmykker normalt deres lyst til at styre folkets vilje og til at tugte det med disse ord: ”Det er os, der udtrykker folkets vilje”.

Det siger sig selv, at disse ord ikke er oprigtige – for til syvende og sidst får en regerings intellektuelle kraft bugt med massernes instinkter. Men såfremt dette ikke lykkes for de styrende

organer, så bruger de fysisk magt til undertrykke en folkevilje, der er deres mål fjendtligt stemt. Det kan ske ved hjælp af en resolution, der på forhånd er udtænkt på et kontor, eller det kan ske med bajonetter og kugler. Men en regering vil altid og uundgåeligt stræbe efter at beherske folkemassernes vilje og overbevise folket om, at den vil føre det ind på den rigtige vej, der fører til lykken.

En sådan politik er en uafvigelig pligt for enhver regering: Da den er sikker på, at den repræsenterer folkets fornuft, er den nødt til at indgyde folket en overbevisning om, at den er den klogeste og hæderligste regering – som oprigtigt vil tjene folkets interesser.

Folkekommissærerne stræber netop efter dette mål, uden at lade sig anfægte – lige så lidt som enhver anden regering lader sig anfægte - af nedskydninger, drab på og arrestationer af dem, der er uenige med den. Man skyr heller ikke noget middel for at bagtale og lyve om fjenden.

Men under processen med at vinde tillid tager folkekommissærerne, der generelt ikke er bekendt med den ”russiske spontanitet”, overhovedet ikke hensyn til den frygtelige psykologiske ånd, der er skabt af næsten fire krigsårs meningsløse pinsler, og som takket være den ”russiske spontanitet” – det vil sige de russiske folkemassers psykologi – er blevet yderligere formørket, slagkraftig og forbitret.

De herrer folkekommissærer forstår overhovedet ikke den kendsgerning, at når de opfordrer til en ”social” revolution, så vil det åndeligt og fysisk udpinte folk oversætte disse slagord til sit eget sprog og til nogle korte fyndord:

hærg, stjæl, nedbryd...

Og folket vil ødelægge de sjældne forekomster af teknisk landbrugskultur, der findes i Rusland.

Ligesom det vil ødelægge byerne i Persien, dets vingårde, frugthaver, endog vandingssystemer – det vil ødelægge alt og overalt.

Og når folkekommissærerne alt for malende og i panik råber op om nødvendigheden af at bekæmpe ”burgøjerne” – så forstår de formørkede masser det som en direkte opfordring til at begå drab. Som de også har bevist det i praksis.

Når jeg siger, at folkekommissærerne ”ikke forstår”, hvilken genlyd deres hysteriske råb om en voksende kontrarevolution giver i folket – så kommer jeg helt bevidst med en indrømmelse, der til dels forklarer dumheden i deres handlinger, men som absolut ikke retfærdiggør dem. Såfremt disse tanker skulle trænge ind i ”regeringen”, så bør den vide, hvem den hersker over og under hvilke omstændigheder, den gør det.

Folket er sygt, det har lidt og har været udsat for ubeskrivelige plager – det er opfyldt af ønsker om hævn, af ondskab og had, og disse følelser vokser hele tiden. Og folkets handlemåde afgøres af, hvor stærke disse følelser er.

Anser de herrer folkekommissærer sig mon kaldet til at sætte ord på denne syge handlemådes nedbrydende tendenser? Eller ser de sig i stand til at kurere og få denne politik på ret køl? Er de mon stærke og frie nok til at udføre det påfølgende og så bydende nødvendige arbejde?

Disse spørgsmål bør de stille sig selv med al den ligefremhed og beslutsomhed, som ærlige mennesker kan mobilisere. Men desværre er der ingen grund til at tro, at de er i stand til at løse disse problemer ved fornuftens og deres samvittigheds domstol.

Omgivet af en oprørske russisk befolknings spontanitet er de intellektuelt og moralsk blevet blinde samtidig med, at de allerede er magtesløse ofre for en smertelig fortid og i poterne på et vilddyr, som de selv har vakt til live.

NS 19. januar (1. februar) 1918

44.

Borger Mikh. Nadejsdin spørger mig i ”Røde tidende”:

”Sig mig en gang – var samvittigheden mon i live den gang, da man under livegenskabet pinte og plagede i hundredvis af bønder til døde? Og i så fald – hvis samvittighed?”

Ja, i de forbandede tider, hvor retten til fysisk vold mod mennesker blev udvidet, antændtes en

pragtfuld samvittighedsflamme, der klart lyste op i det russiske livs beklumrede mørke. Mikhail Nadesjdin er formodentlig bekendt med navne som Radistjev og Pusjkin, som Herzen og Tjernysjevskij, som Belinskij og Nekrasov – det vil sige bekendt med den enorme plejade af overordentlig talentfulde russiske mennesker, der skabte én - med hensyn til originalitet - enestående litteratur. Enestående, fordi den fuldt og helt var helligt spørgsmål, der angik samvittighed og social retfærdighed. Netop denne litteratur udviklede vor demokratiske intelligentsijas revolutionære energi, og under indflydelse af denne litteratur blev den russiske arbejder forpligtet på sin sociale idealisme.

Eftersom ”samvittigheden” ikke blot ”blev banket ind med kæppe og med pisk”, som M. Nadesjdin hævder – så var den i folkets sjæl, som digtere som en Tolstoj, en Turgenev, en Grigorovitj og en række andre hævdede. Dem skal man stole på – de kendte folket og elskede det på hver sin måde, mens de forskønnede det ikke så lidt og overdrev dets dyder.

Borger Nadesjdin holder tilsyneladende også af sit folk – med den noget sentimentale og glattungede kærlighed, som generelt er karakteristisk for russiske folkeelskere. I dag er denne kærlighed spoleret af en åbenlys og afskyelig demagogi.

Nadesjdin bebrejder mig:

”Det er utilgiveligt, at netop De, Aleksej Maksimovitj, som én, der er lærer for folket, og som er udgået fra folket, smider sådanne beskyldninger i hovedet på Deres brødre”.

Jeg har ret til at komme med fornærmende og bitre sandheder om folket, og jeg er overbevist om, at det vil være bedre for folket, såfremt disse sandheder først kommer fra mig - i stedet for fra de fjender af folket, som i øjeblikket er tavse, mens de samler hævn og ondskab til brug i det rette øjeblik, hvor de kan spytte denne ondskab i hovedet på folket, ligesom de gjorde efter 1905 og 1906.

Man skal ikke gå ud fra, at folket er helligt og retfærdigt, bare fordi det er martyr – allerede i kristendommens første århundreder var der mange store martyrer udi dumhed. Og man skal ikke lukke øjnene for, at ”folket” nu, hvor det har tilkæmpet sig retten til at bruge fysisk vold mod det enkelte menneske, er blevet en mindre bestialsk og grusom bøddel, end folkets tidligere bøddler var. Mikhail Nadesjdins overvejelser fører ham ind i en blindgyde: Eftersom folket har lidt, har det også fået retten til at pine andre. Men giver det folket ret til at hævne sine pinsler med ny hævn – og at hævne vold med ny vold? Hvordan kommer man ud af denne cirkelslutning?

Nej, det er bedre at sige sandheden – den er lægende, og kun den kan helbrede os.

Dårligt er det folk, der ser, at folk i nabolandsbyen sulter – men som ikke giver dem såsæd, men derimod bruger det til at lave kvas og andet, fordi det er mere indbringende. Man skal ikke prise et folk, der dekreterer: At enhver landsbybonde, der sælger den ene eller den anden slags fødevarer – ikke i sin egen landsby, men i nabolandsbyen, skal idømmes tre måneders fængsel.

Nej, lad os tale lige ud af posen: Den bolsjevikiske demagogi har ophidset bondens egoistiske instinkter i en sådan grad, at det kim til en social samvittighed, som han rummer, helt forsvinder.

Jeg forstår, at ”Røde Tidende”, ”Pravda” og lignende aviser ikke bryder sig om at høre dette – det er især ubehageligt nu, hvor bolsjevismen gradvist lægger kursen om mod højre - for at kunne basere sin magt på ”landsbyproletariatet” og på den måde glemme arbejderklassen.

Lad mig minde Mikhail Nadesjdin om nogle passager i Lenins Moskva-tale.

”Ved at slutte fred forråder vi arbejderne i Estland, det ukrainske proletariat osv. Men er det virkelig sådan, at såfremt vore kammerater dør, så skal vi gå under sammen med dem? Hvis dele af vore kammerater er omringet af betydelige fjendestyrker og ikke kan holde stand – skal vi så også kæmpe? Nej og atter nej!”

Mikhail Nadesjdin er sikkert enig i, at noget sådant ikke er arbejderklassens politik, men en gammelrussisk politik – som når man i storfyrstecentret Susdal uddelte len.

Endnu mere kynisk siger Lenin senere:

”Martov har med skælvende og dirrende stemme opfordret os til kamp. Nej, han opfordrede os ikke til kamp, han kaldte til død – han opfordrede os til at dø for Rusland og revolutionen. Flertallet på kongressen – **bondemasserne** – en halvanden tusind delegerede (arbejdere var der kun få af på kongressen) **forholdt sig ligegyldigt overfor Martovs opfordringer. De ønskede ikke at dø for**

Rusland og revolutionen – de ønskede at leve for at kunne slutte fred”.

I disse ord ligger ”folkets” totale underkastelse og en dødsdom over arbejderklassen.

Man må sige, at det er en fuldt ud værdig afslutning på den afskyelige demagogi, der har fordærvet ”folket”.

NS 21. (8.) marts 1918

45.

Retten til kritik indebærer ikke blot en forpligtelse til skånselsløst at kritisere sine fjenders, men også sine venners handlinger. Både moralsk og taktisk er det i menneskets udvikling af social retfærdighed langt bedre, såfremt vi anerkender vore egne mangler og fejl, før det lykkes vore fjender skadefro at påvise dem. Hvis det alligevel skulle ske, ville de passe på med triumferende at udbryde:

Aha, ser man det!

Men ondskaben i triumfen vil være svækket, og dens gift uden virkning.

Man skal ikke glemme, at fjenden ofte har ret, når de fordømmer vore venner – og når han har ret, forstærkes fjendens angreb. Hvis man kan komme med en sørgelig og kedelig sandhed om sine venner, før fjenden gør det, betyder det, at hans angreb bliver uden kraft. Bolsjevikernes tilhængere fortæller mig næsten dagligt, at jeg har ”fjernet mig fra folket”. Jeg har aldrig opfattet mig selv som ”mejslet” sammen med folket i en sådan grad, at man ikke bemærker dets mangler – og da jeg ikke har ambitioner om at blive leder, har jeg heller ikke lyst til at fortie disse mangler eller synge med på demagogiske lovprisninger af det russiske folks formørkede masser..

Når jeg ser, at mine folk er kendetegnet ved en hang til at være lige ubetydelige – en hang, der har sit udspring i en lurvet asiatisk formodning om, at det er enklere og lettere at være ubetydelig og uansvarlig – såfremt jeg ser det, så har jeg også pligt til at sige det.

Hvis jeg opdager, at sovjetmagts politik er ”dybt national” – som selv bolsjevikernes fjender indrømmer – og bolsjevikernes nationalisme netop udtrykkes i ”lighed i armod og ubetydelighed”, så er jeg forpligtet til bittert at indrømme følgende: Fjenden har ret, bolsjevismen er en national ulykke – den truer nemlig med at tilintetgøre de spæde spirer til en russisk kultur midt i det kaos, der udspringer af dens grove instinkter.

Vi er alle lidt bange for kritik, og selvkritik giver os næsten afsky.

Vi er lige så opsat på at retfærdiggøre os selv som på at fordømme andre, men bag denne tilbøjelighed til at bære over med sig selv, men ikke med sin næste, gemmer der sig altid et tydeligt ønske om at retfærdiggøre egne fremtidige synder – det er meget forudseende, men det er fejlt.

Yndlingshelten i såvel det virkelige russiske liv som i litteraturen er den lidt uheldige og stakkels ulykkesfugl – helte lykkes ikke hos os. Folket elsker arrestanter, der bliver drevet af sted til strafarbejde, og de er straks villige til at hjælpe den stærke mand med at tage forbryderens fangedragt og lænker på.

I vort gamle Rusland holder man ikke af den stærke, og for en del skyldes det nok, at det stærke menneske ikke er levedygtigt hos os.

Livet elsker ham ikke, litteraturen gør heller ikke – på enhver måde søger den at lokke den stærke vilje ud i selvmodsigelser, jage den ind i ubeslutsomhedens mørke hjørne. Det vil sige kort og godt at nivellere den ned på de givne og skændige livsvilkårs niveau, nedgøre og ødelægge. Folket søger og elsker ikke kæmpen - ikke opbyggeren af nye livsformer, det søger derimod den retskafne, som vil påtage sig almindelige menneskers hæslige småsynder.

Af dette materiale – af disse formørkede og forvitrede landsbymennesker – vil fantaster og skrivebordsfolk skabe en ny og socialistisk stat. Ny, ikke blot i formen, men også i substans og ånd. Det er klart, at bygherren er nødt til i arbejdet at tage hensyn til materialets beskaffenhed – men den vigtigste og vanskeligst eliminerbare særegenhed ved landsbyens mennesker er deres indgroede og selvejerprægede individualisme, som uvægerligt vil erklære en grusom krig mod arbejderklassens socialistiske bestræbelser.

Det var bønder, der gav Pariserkommunen dødsstødet – det skal arbejderen huske.
Vore politiske ledere har glemt det.

NS 22. (9.) marts 1918

46.

For nogle dage siden modtog jeg nedenstående brev – jeg anbefaler det til de partikammerater, der er overbeviste om, at de er i færd med at opbygge ”et socialistisk fædreland”:

”I Deres sidste artikel skriver De, at soldater bringer mange penge hjem til landsbyen, og at De undrer Dem over, hvorfra de har den kapital. Men her er et eksempel. Min bror, der ikke har deltaget i krigen, havde en nem tjans i Petrograd, hvorefter han gjorde tjeneste som vagtmand ved jernbanen. Der ankom tog med spiritus, som han sammen med andre skulle bevogte. Efter at have tjent der to måneder kom han hjem med fem tusind rubler. Men var de tjent på ærlig vis? Når et tog holdt stille, åbnede de en togvogn og tog en tønde ud (måske gjorde de det på en anden måde). Så hældte de spiritusen på flasker (han var ikke alene om det), lukkede atter wagonen, plomberede den, og alt var i orden. Pengene delte de efter alder, og sådan gik 2 til 3 måneder. Han vendte hjem for en uge siden, satte pengene i banken – alle var tilfredse, naboerne inviterede ham hjem hele tiden, og han fandt sig en rig kone. Som bekendt finder penge jo penge. Ingen fordømte ham – kun min søster, en jævn bondekone, havde det skidt og skammede sig over, at jeg havde en tyveknægt til bror, der stjal fra staten. Men sådan nogle var der hundredtusinder af.

Bondekone NN, distrikt NN, men landsbyen nævner jeg ikke”.

”Den jævne bondekone” er et hæderligt menneske – sin landsby ”nævner hun ikke”, tilsyneladende fordi hun er bange for, at naboerne skal rive hovedet af hende.

Kammerater og opbyggere af det socialistiske paradys i vort gamle Rusland: - Kig på himlens fugle, de hverken sår eller høster, men de samler i lade” – kig efter og svar mig oprigtigt – er det mon paradisiske fugle? Er det ikke sorte ravne, og kommer de ikke for at hakke by-proletariatet til døde? Jeg ved, at ”den jævne bondekones” brev ikke er i stand til at ryste ”her-og-nu socialister” i deres klippefaste tro på at have ret. Deres tro kan heller ikke rystes af snesevis og hundreder af lignende vidnesbyrd om den nuværende stemning hos ”landsbyproletariatet”. Den rystes ej heller af sådanne vidnesbyrd som beskrevet af Iv. Volnyj og trykt i nr. 12 af ”Folkets sag”.

Iv. Volnyj, der selv er bonde, og som deltog i begivenhederne 1905-06, blev slået og mishandlet – han er et menneske, der blev smidt i fængsel af sine skolekammerater. Han led meget, men han har bevaret et livligt og lidenskabeligt elskende sind. Dertil var han i stand til godmodigt og rigtigt at beskrive den mørke tid i landsbyen efter 1906, hvor de Sorte hundreder huserede. Han er et hæderligt sandhedsvidne, og jeg ved, hvor svært det for ham har været at fortælle sandheden om sine folk – hans hjerte brænder af en oprigtig kærlighed til dem. Han er et menneske, som man kan og bør tro på.

Men virkeligheden, som altid giver et sandere og mere talentfuldt billede end selv vore geniale forfattere, tegner et billede af vore dages russiske landsby, der er endnu mere grufuld.

Jeg vil især anbefale hr. Gorlov fra Pravda at læse netop disse kilder til en forståelse af nutidens liv – han er et meget varmt og formodentlig hæderligt menneske, som udmærket burde vide, hvad han taler om, og hvad han forsvare. Men det gør han ikke.

Han har ingen som helst ret til at fable om mine ”foragtende spytklatter i ansigtet på folket”. Det, som det passer ham at kalde ”foragtende spytklatter” – det er den overbevisning, som jeg har dannet mig for årtier siden. Hvis ellers hr. Gorlov er i stand til at læse, er han forpligtet til at vide, at jeg aldrig har været begejstret for den russiske landsby, og at jeg ikke kan begejstres af et ”landsbyproletariat”, der indtil benet er fjendtligt indstillet overfor by-proletariatets mentalitet, idealer og mål.

Det siger sig selv, og det er helt naturligt, at ”her-og-nu socialisterne” ved at støde arbejderklassen fra sig bliver nødt til at basere sig på landsbyen. De bliver de første, der højlydt kommer til at vræle over bjørnens favntag – det gælder også de talrige Gorlover, som først selv burde lære at forstå, før

de belærer andre, og som vil komme til at græde bitre tårer.

Hr. Zinovjev har ”udfordret” mig til en offentlig duel på ord. Jeg kan ikke opfylde hr. Zinovjevs ønske – jeg er ikke taler og holder ikke af offentlig optræden. Jeg er ikke kapabel nok til at konkurrere med professionelle demagoger i skønsnak.

Ja, og hvorfor skulle det overhovedet være nødvendigt med denne duel? Jeg er skribent – og ethvert læsekyndigt menneske har mulighed for at læse mine artikler og har tilmed ret til ikke at forstå dem eller lade som om, han ikke forstår dem.

Hr. Zinovjev hævder, at jeg ved at fordømme de tilfælde af grusomhed og grovhed, som folket begår, samtidig ”stryger burgøjerne med håret”. Angrebet er groft og ikke særlig klogt – men andet kan man ikke forvente fra de herrer af Zinovjevs slags. Imidlertid er det omsonst, at han har fortiet overfor arbejderne, at jeg konstant siger følgende til dem samtidig med, at jeg fordømmer nogle af deres handlinger:

det er demagoger som Zinovjev, der forfører arbejderne,
bolsjevismens åbenlyse demagogi vækker folkemassernes mørke instinkter og anbringer
arbejderintelligentsijaen

i en vanskelig situation - som fremmede blandt deres egne,
sovjeternes politik er en forræderisk politik i forhold til arbejderklassen.

Det er sådan noget, hr. Zinovjev burde fortælle arbejderne.

NS 9. april (27. marts) 1918

47.

Det er ikke første gang, at repræsentanter for hustvende henvender sig til mig med en bøn om ”at slå et slag for” i aviserne at tillade trykning af opslag om tilbud og efterspørgsel om arbejdskraft. Her er et eksempel på sådanne anmodninger:

”Vil De ikke nok forklare de nuværende magthavere, at de skal udpege en eller anden tilfældig avis og give den lov til trykke annoncer, så vi kunne finde os et arbejde – ligesom det tidligere var tilfældet. Før var det sådan, at man kunne tage en avis og finde et arbejde, der passede til ens kvalifikationer. Men nu kan man rende alle fagforeninger på dørene, og man får som svar kun nedladende smil og grovkornede vittigheder, men arbejde er der ikke noget af. Lad sovjetmagten vælge en avis og lad den annoncere med arbejdstilbud. Det vil give avisen en god indtægt, og det vil være godt for den - for sovjetten har jo ingen penge”.

Jeg ved ikke, om det er sandt, at de arbejdssøgende på fagforeningskontorerne bliver mødt med ”nedladende smil”, men uvilkårligt - på baggrund af klagernes enslydende karakter – må man tro, at ”grovkornede vittigheder” og generelt grov snak allerede er blevet gængs i det nye bureaukrati. Det har ”burgøjerne” allerede skrevet ikke så lidt om, men burgøjerne er det jo ikke god latin at tro på - selv når de ærligt og redeligt hævder, at alle brunetter er mørkhårede. Men det er også arbejdere, der er begyndt at klage:

”Jeg – skriver en af dem – har ikke gjort revolutionen færre tjenester end de drenge på Gorokhovaja-gaden, der som hunde gør ad mig. Jeg er medlem af bolsjevik-partiet siden 1904, og ikke bare siden oktober [1917, TP] – jeg henslæbte to år og syv måneder i fængsel og blev sendt fem år i forvisning på sultekost. Min bestilling er at være formand for distriktskomiteen, og som sådan henvender jeg mig sammen med bønderne til myndighederne. De bare råbte ad os, og jeg skammer mig over at se mine bonde-kammerater i øjnene, og pludselig spørger de mig: ”Hvorfor råber de – præcist som under tsaren”? Gør din indflydelse gældende, så de kommer til fornuft”!

En arbejder, der var arresteret for at have bebrejdet en fuld rødgardist hans grovheder, blev anklaget for ”kontrarevolutionær holdning”. Under forhøret, fortæller han, at de ”stak de en revolver ind i snuden på ham, mens de råbte: Svar! Jeg svarede dem: Er vi kammerater eller ikke? Men de svarede, at sådanne kammerater skal man bare slå tænderne ud på. Tillad mig at sige, at under tsaren fik vi tilstrækkelig med tænder slået ud – og såfremt det også skal være sådan nu, så er det ikke sagen værd”.

Sådanne anklager fremsættes stadig oftere, og jeg kan ikke se, hvordan mennesker, der er anledning

til så skamfulde beskyldninger og klager, vil retfærdiggøre sig. Under det gamle regime blev ringeagten overfor et menneske af arbejderklassen forklaret med, at det havde et svins psykologi – det guffede jo enhver sandhed i sig. Efter 1905 har det gryntet særlig voldsomt og frækt – ved at føle sig som sejrherre triumferede det.

Men nu om stunder er der ingen sejrherre, skønt vi slås hele tiden – ingen har grund til at triumfere, og hvem skulle man gøre sig lystig over? Er det ikke sådan, at vi blot gør os lystige over hinanden af gammel vane, og fordi det i sin tid gik ud over os?

”Jeg har ikke ansvaret for hæren!” – sådan svarede en soldat på de sædvanlige bebrejdelser fra civilister på gaden.

Repræsentanter for den politiske magt, grønskollinger, der i går var politiske blondiner og i dag voldsomt rødhårede, kan ikke bruge soldatens svar til at retfærdiggøre sig. Enhver af dem anser jo sikkert sig selv for at være repræsentant for en ny social-humanistisk og retfærdig myndighed, og hver og én har pligt til at tage ansvar både for sig selv og hele armeen af folk, der vil bygge et nyt liv. Sådan er jo netop deres ideelle bestemmelse – ikke sandt? Det er jo dem, der har afløst de gamle sædemænd af ”det kloge, det gode og det varige”? Hvad er det så af nyt, og hvor meget af det kloge og det gode mon de bringer direkte ind i hverdagen – ind i det besværlige liv, præget af dagligdagens sult?

Såfremt de nu ikke har forstand – så kan der måske findes en smule samvittighed i dem, som kan formå dem til at tænke lidt over de anklager, der rettes mod dem af repræsentanter for den klasse, hvis interesser de angiveligt skulle tjene.

Med en glubskhed som en sulten og psykologisk meget forståeligt lægger ”Petrograds Pravda” mærke til hvert fordelagtigt ord, der bliver ytret til fordel for ”bolsjevikkerne”. Hvad enten der er tale om en Isgojev, der har en ironi som en jesuit, eller en Klara Zetkin, der kommer med en mængde forklaringer, der helt fjerner rosen – så fylder ”Pravda” straks sine spalter med disse tvivlsomme komplimenter, idet den øjensynligt går ud fra, at rosen også angår den. Avisen trykte også nogle strofer af mit svar på kvindernes breve og ledsagede dem med dette spørgsmål: ”Er Gorkij mon ikke nu enig i, at mange af hans tidligere fremsatte ”tanker” virkelig var ”utidige”?” Nej, jeg er ikke enig. Alt det, jeg sagde om den frygtelige vildskab, om bolsjevikernes grumhed, der grænsede til sadisme, om deres mangel på kultur, om deres ukendskab til det russiske folks psykologi – om den kendsgerning, at de er ved at gennemføre et afskyeligt forsøg på dette folk og er i færd med at ødelægge arbejderklassen – alt dette og meget andet, som jeg har sagt om ”bolsjevismen”, det har sin fulde gyldighed den dag i dag.

NS 30. (17.) maj 1918

48.

Jødernes ligestilling – det er en af vor revolutions skønne landvindinger. Ved at anerkende jødens ligestilling med russeren fjernede vi en skændig, blodig og beskidt plet fra vor samvittighed. Denne handling rummer ikke noget, der giver os ret til at bryste os af. Af den simple grund, at det jødiske folk kæmpede for Ruslands politiske frihed langt mere ærligt og energisk, end mange russere gjorde – fordi jøderne havde langt færre renegater og provokatører. Vi bør ikke, og vi kan ikke regne os for ”jødernes velgørere”, som nogle af mine brevskrivere kalder sig selv, når de taler om de ”godhjertede” og ”blødhjertede” russiske mennesker.

For resten: Forbavsende skamløst bjæffer disse gode og behjertede folk!

Ved at befri jøderne for ”bosættelseszoner” - et forbud, der var meget skamfuldt for os – gav vi vort land mulighed for at udnytte energien fra mennesker, som formår at arbejde bedre end os. Og enhver ved, hvor meget vi har brug for mennesker, der kan lide at bestille noget.

Vi har ikke noget at være stolte af, men vi kunne glæde os over, at vi endelig kom på den tanke at gøre en ting bedre – både moralsk og i praksis.

Imidlertid føler vi ingen glæde i den anledning, sandsynligvis fordi vi aldrig glæder os – vi er alle så frygtelig optaget af den ”store politik”, hvis mening bedst kommer til udtryk i en sang, som nogle

kannibaler sang:

Tigre kan lide marmelade,
Mennesket æder sin næste.

Ak, hvilken lykke

At gnave på sin næstes knogler.

Glæde mærker vi ikke, men antisemitismen er stadig lyslevende, og den løfter stille og roligt sit ækle hoved – den hvæser, bagtaler og spreder hadets giftige savl.

Hvad handler det hele om? Ser De, det handler om, at der blandt de anarkistisk indstillede bolsjevikker har vist sig at være to jøder. Tilsyneladende oven i købet tre. Nogle tæller omkring syv og er overbevist om, at disse syv Samson´er kommer til at splintre det hellige Ruslands 170 millioner mennesker.

Det ville være ualmindelig latterligt og dumt, hvis det ikke lige var så ækelt.

Den vældige jødiske Jehova frelste en hel by af syndere, fordi der blandt dem viste sig en retfærdig. Folk, der tror på den milde Kristus, går ud fra, at hele det jødiske folk bør lide på grund af to eller syv bolsjevikkers synder.

Hvis man ræsonnerer sådan, bliver man nødt til at indrømme, at alle indbyggere i Simbirskguvernementet samt i de omliggende guvernementer er ansvarlige for Lenin – denne ægte russiske synder.

Der er betydelig flere jøder blandt bolsjevikkerne, men mine brevskrivere, der lader til at være uvidende væsner, hævder, at alle jøder er anarkister.

Det er en helt uholdbar generalisering. Jeg er overbevist om, og jeg ved, at de fleste jøder – til min overraskelse – afslører en mere forstandig kærlighed til Rusland end mange russere.

Det bliver ikke bemærket, skønt det i høj grad falder i øjnene, når man kigger på artikler, skrevet af jødiske journalister.

På avisen ”Sproget”, som man måske ikke holder af, men som ikke desto mindre er meget anset – der arbejder ikke så få jøder. ”Ny Tid”, blandt hvis medarbejdere der også er jøder, kaldte for ikke så længe siden ”Sproget” for ”en jødisk avis”.

Medarbejderne på ”Sproget” er blottet for selv skyggen af sympati for bolsjevikkerne.

Desuden er der tusindvis af beviser på, at ligningen jøde = bolsjevik er en dum sammenligning, der skyldes nogle oprørte russeres dyriske instinkter.

Det siger sig selv, at jeg ikke vil anføre disse beviser – ærlige mennesker har ikke brug for dem, og for de uærlige overbevises alligevel ikke af dem.

Idioti er en sygdom, som ikke kan helbredes gennem påvirkning. For den, der har denne uhelbredelige sygdom, er sagen klar: Eftersom der blandt jøderne viste sig at være syv og en halv bolsjevik – så betyder det, at det jødiske folk er skyld i alt.

Og følgelig begynder den hæderlige og sunde russer atter at føle uro og en pinagtig skam over sit gamle Rusland – over det russiske snøvehoved, som i en vanskelig tid i sit liv alligevel leder efter sin fjende et eller andet sted udenfor sig selv, og ikke i sin dumheds afgrund.

Jeg håber, at mine talrige brevskrivere er tilfredse med dette svar vedrørende ”det jødiske spørgsmål”

Og lad mig tilføje, at for mig eksisterer dette spørgsmål ikke længere.

Jeg tror ikke på, at antisemitismens bagtaleriske propaganda får succes. Og jeg har tillid til det russiske folks klogskab og samvittighed, til dets oprigtige stræben efter en frihed, der udelukker enhver form for vold mod individet. Jeg tror på, at ”alt forgår – kun sandheden består”.

NS 18. juni (1. juli) 1917

49.

Jeg har fået tilsendt et bundt antijødiske proklamationer – en af dem er udgivet i Moskva den 6. maj af ”Centralkomiteen for Unionen af kristne socialister” og en anden af Petrograd-afdelingen af

samme Union. Jeg aner ikke, om der eksisterer en sådan Union, men hvis den eksisterer, så er dens medlemmer naturligvis overhovedet hverken kristne eller socialister. Men derimod almindelige russiske mennesker, forvildede døgenigte og dovendidrikker, der selv er skyld i deres ulykker, og som derfor skamløst beskylder alle andre end sig selv for deres ubetydelighed og manglende livskraft. At de ikke er kristne og langt mindre socialister – derom vidner deres nederdrægtige proklamation.

Her er dens indledende fraser:

”Antisemitter i alle lande, blandt alle folk og partier – forén jer! Unionen af kristne socialister henvender sig til alle russiske borgere med en opfordring til **at rense jer for det jødiske snavs**, som vort fædreland er gennemsyret af – fra toppen og ned til folket i bunden. Især er vor intelligentsija smittet med dette snavs – vort såkaldt dannede lag, der er opdraget med en jødisk presse, der **prædiker løgnagtige principper om lighed og broderskab mellem alle folk og stammer**. Men ethvert forstandigt menneske ved, **at der ikke kan eksistere hverken lighed eller broderskab**. Følgelig kan der heller ikke eksistere en ensartet holdning til alle mennesker og til alle nationaliteter”.

Er det mon ikke rigtigt, at vi her har med ægte disciple af den altfavnende Kristus at gøre, for hvem der ”hverken fandtes hellenere eller jøder”, og som selv tilsammen med sine disciple var jøde og led en pinefuld død - ikke blot for mennesket i al almindelighed, men for mennesker af alle racer og stammer? Og er det ikke også rigtigt, at disse ”socialister” er gode mennesker, der anser princippet om lighed for at være ”løgnagtigt” og ”jødisk snavs”?

Der er tale om stupide og ynkelige mennesker, det er ulykkelige mennesker! Ved at hævde, at russiske borgere - ”alle sammen og fra top til bund” er gennemsyret af ”jødisk snavs”, det vil sige af **princippet om lighed og broderskab mellem alle folk og stammer** – hellige principper, som prædikes af næsten alle religioner og af de største tænkere til alle tider og i alle lande – så afslører proklamationernes forfattere en alt for tillokkende og ak! – en helt forkert opfattelse af russiske borgere. For eksempel er medlemmerne af Unionen af kristne socialister ikke blot ”gennemsyret” af høje principper om lighed, men de har ligesom størsteparten af russere overhovedet ingen forestilling om disse princippers globale og fælleskulturelle værdi.

Videre skriver de:

”Den ariske race er en positiv type i såvel fysisk som moralsk henseende. Jøder er en negativ type, der befinder sig på den menneskelige udviklings nederste trin. Såfremt vor intelligentsija, der udgør ”saltet i vor russiske jord”, vil forstå det og bortkaste som gamle og uanvendelige gamle klude de fortærskede fraser om, at jøderne skal ligestilles med os og om nødvendigheden af et ensartet forhold til disse menneskehedens pariaer og til andre mennesker”.

De tænker nok, at i forhold til ”andre mennesker” - undtagen i forhold til jøderne - er det ikke muligt at forholde sig ens!. Hvem er da disse andre? Måske er det tyskere – repræsentanter for ”den ariske race” og ”en i moralsk henseende positiv type”, hvilket ikke hindrer denne ”type” i massevis at nedskyde ubevæbnede russiske bønder, herunder også jøder? Og måske godmodige slaver, det vil sige de russere, der i øjeblikket så meningsløst og grusomt udplyndrer og dræber hinanden?

Eller er disse ”øvrige mennesker” generelt alle de folk, der på den ene eller den anden måde er i stand til at forstyrre en stille og rolig udvikling af en ulveagtig patriotisme hos proklamationernes ophavsmænd. Det er udenfor enhver tvivl, at proklamationen udspringer af de kredse, der består af russiske kassebedrøvere, og som er vant til at tjene kassen ved at pelse det folk, som de elsker så brændende.

Naturligvis er udtrykket ”andre mennesker” en ufrivillig fortalelse, der er tilhvisket ”de kristne socialister” af deres sociale ensporethed og deres moralske og anden analfabetisme. Imidlertid er denne analfabetisme stedvis yderst mistænkelig og måske også falsk.

Petrograd-proklamationen er adresseret til ”arbejdere, bønder og soldater” og strikket sammen i nøje overensstemmelse med adressaternes formørkede forstand og følelser.

Den spørger:

”Kender De mon mange jøder – der arbejder som smede, portnere, smedesvende, bagere, vaskekoner, kokke eller opvaskere? Har De mon set vore jøder tigge på vore byers gader? Nej, vel”.

Det siger sig selv, at ingen har set jødiske portnere i Petrograd eller Moskva – eller i embedet som politimand, da det jo overhovedet ikke kan besættes af jøder. Det er klart, hvorfor ikke. I Odessa er flertallet af kuske jo jøder - 92 % af de jøder, der lever i bosættelseszonen er håndværkere og fattigfolk.

Det er helt sikkert, at udenfor bosættelseszonen er der ingen, der ser fattige jøder. Det skyldes den pragtfulde gensidige hjælpeordning, som jøderne har udviklet, samt den omstændighed, at politiet ikke tillod en jøde at blive fattig. Og yderligere, tror jeg, fordi ortodokse og barmhjertige kristne sikkert gerne ville stikke en fattig jøde – ikke brød, men stene eller slanger i hånden. Hvor er alt dette løgnagtigt, hvor afskyelig er dette dovne øgs antisemitisme!

Når man læser alle disse stupide modbydeligheder, der tilhviskes russiske snøvehoveder med en kraftesløs og afskyelig ondskab, bliver det så skamfuldt og frygteligt for vort gamle Rusland - Lev Tolstojs lande, der har frembragt den mest humane og mest menneskelige litteratur i verden.

Den tredje proklamation er et provokerende påfund, der er endnu mere dumt og slyngelagtigt.

Den har som overskrift følgende:

”Hemmeligt. Til afdelingsformændene i ”Den verdensomspændende israelske Union”, og i den anbefales det ”formændene” at iagttage den allerstørste ”forsigtighed”. ”Vi skal standhaftigt og urokkeligt nedbryde fremmede altre og troner”, ”Vi skal tvinge Rusland ned på knæ”, ”Vi skal gøre alt for yderligere at højne det store jødiske folk” – men vi skal ikke forhaste os samt vise ”agtpågivenhed”.

Hvem vil disse idioter skræmme med disse påfund? Ville man ikke tro, at et cirkulære med et så ekstraordinært indhold og adresseret til ”Formændene i Den verdensomspændende israelske Union” ville være trykt på det jødiske sprog og ikke på russisk? Eller - havde man ikke husket at tilføje ”oversat fra jødisk”?

Hvor er det talentløst og skændigt!

De øvrige proklamationer er lige så lidt skarpsindige end de citerede.

Jeg har allerede adskillige gange påpeget overfor antisemitterne, at såfremt nogle jøder formår at indtage overmåde fordelagtige og indbringende stillinger – så kan det forklares ved deres måde at arbejde på, ved den lyst, som de investerer i arbejdet, ved lysten til ”at gøre noget” og ved deres evne til at blive grebet af sagen. En jøde er næsten altid en bedre arbejder end en russer – det er dumt at blive vred over det, det skal man bare skrive sig bag øret. Både med hensyn til personligt udkomme og i offentlig tjeneste investerer jøden større lidenskab end den snakkesalige russer – og til syvende og sidst – uanset, hvor meget sludder antisemitterne end disker op med, så kan de ikke lide jøden af den simple grund, at han er klart bedre, mere rask i vendingen og mere arbejdsduelig end dem.

Netop nu, hvor vi så overordentlig tydeligt er blevet overbeviste om, i hvor høj grad monarkiet har bragt os ud i råddenskab, gjort os kraftesløse og åndeligt har kastreret os – netop nu bør vi i særlig grad værdsætte dygtige medarbejdere, der er initiativrige, og som går op i arbejdet – men vi råber bare vildt:

”Slå dem ned – fordi de er bedre end os!”

De herrer antisemitter, jeg siger det kun, fordi I så ikke selv behøver at sige det!

Proklamationerne er naturligvis i høj grad opmærksomme på jøder som Zinovjev, Volodarskij og andre – jøder, som hårdnakket glemmer, at deres mangel på takt og deres dumhed leverer stof til anklager mod jøder generelt. Nuvel! ”Den bedste familie har også sit sorte får” – men hele familien består dog ikke af sorte får, og der findes naturligvis tusindvis af jøder, som hader folk som Volodarskij – det vil sige med et had, der sandsynligvis ligner det, som russiske antisemitter viser. Det overbeviser naturligvis ikke antisemitterne om, at ikke alle jøder er ens, og at klassefjendskabet blandt jøder ikke er mindre stort end blandt andre nationer. Det vil ikke overbevise dem – de har kun brug for at blive overbevist om det modsatte.

Men måske vil de, der ønsker at drive klapjagt på jøderne – måske er tiden nu inde til at varsle nye forsøg på at organisere pogromer? Måske vil de finde det nødvendigt og på sin plads at sige til alle forfattere af proklamationer – til ”Afdelinger for Folkejustitsen” og andre organisationer af formørkede eventyrere:

”Flyt jer! Vi, landets herskere – vi har med åben pande givet det friheden, og vi tillader ikke nogle formørkede mennesker at herske over vor forstand og vor vilje. Flyt jer”.

NS 2. juni (20.maj) 1918